

NR. 5 ■ 2019 ■ 131. ÅRGANG

NORSK VETERINÆR TIDSSKRIFT

Veterinærdagene 2019

Torill Moseng: Faglig og sosial suksess

På tide å vaksinere hesten din?

Vi fører alle registrerte vaksiner til hest

 APOTEK 1

Vår kunnskap - din trygghet

Norsk veterinærtidsskrift

Besøksadresse

Keyzers gt. 5, 0165 Oslo

Postadresse

Pb. 6781 St. Olavs pl, 0130 Oslo

Sentrallbord 22 99 46 00

Faks 22 99 46 01

nvt@vetnett.no

www.vetnett.no

Redaktør

Steinar Tessem

steinar.tessem@vetnett.no

Tlf. 400 42 614

Veterinærmedisinsk redaktør

Professor Stein Istre Thoresen

Redaksjonssekretær

Mona Pettersen

nvt@vetnett.no

Faglige medarbeidere

Forsker Tormod Mørk

Professor Trygve T. Poppe

Professor Yngvild Wasteson

Førsteamanuensis Carl Fredrik Ihler

Stillingsannonser

Redaksjonssekretær

Mona Pettersen

nvt@vetnett.no

Tlf. 905 77 619

Reklameannonser

HS Media

Astrid Olsen

astrid.olsen@hsmedia.no

Tlf. 62 94 69 75

Utgiver

Den norske veterinærforening

ISSN 03325741

Trykkeri

X-IDE AS

Marcus Thrane's vei 100,

1472 Fjellhamar

Tlf. 996 96 370

wenche@xide.no

Norsk veterinærtidsskrift trykkes
på svanemerket miljøpapir.

Forsidebilde: Veterinærdagene 2019

Foto: Trond Schieldrop

INNHold

Leder

276 Samhold og kollegialitet er avgjørende. *Torill Moseng*

278 Nye tiltak trengs for å håndtere trakassering. *Steinar Tessem*

Nyheter

280 Veterinærer i media. *Steinar Tessem*

Fagartikkel

282 Fem tilfeller av erythrocytose hos hund. *Lisbet Holtet, Pål A. Skagseth, Nina H. Schiøtz og Synnøve Sanden*

Fagaktuelt

290 Nytt fra Helsetjenestene. *Redigert av Vibeke Tømmerberg*

292 Legemiddelnytt

294 Doktorgrad: Elia Ciani: Økt kunnskap om hvordan laks formerer seg

296 Doktorgrad: Amin Sayyari: Hvor mye sykdom gir muggsoppgiftten deoxynivalenol (DON) hos gris?

Yrke og organisasjon

300 Veterinærene og #metoo. *Mona Bråten*

304 Rapport fra FVE-møtet i Bratislava 6.-8. juni. *Marie Modal*

306 Endelig nytt diagnoseregister

309 Presidentens hjørne: Vel blåst! *Torill Moseng*

314 Portrettet: Veterinæren som falt langt fra stammen. *Trond Schieldrop*

Veterinærdagene 2019

322 Faglig og sosial suksess

324 EØS-avtalen har stor betydning for norsk dyrehelse

325 Bidrar med norsk faglig og praktisk erfaring i Brussel

327 God plattform for nyrekruttering

329 EØS-avtalen har stor betydning for sjømatnæringen

330 Algeoppblomstring i nord

332 Positive tilbakemeldinger fra utstillerne

336 Fortjent pris til Apotek1

338 Navn

340 Kurs og møter

Torill Moseng

President
Den norske veterinærforening

Samhold og kollegialitet er avgjørende

leder

Mange av våre kolleger på Veterinærinstituttet, Veterinærhøgskolen og i Mattilsynet har på ulike måter opplevd uvanlig utfordrende dager den siste tiden. Det har vært omorganiseringer og flytteprosesser som gir nye muligheter, men også store utfordringer. Kolleger har vært usikre på om de får beholde jobben sin, og flere har følt på og opplevd at det stilles spørsmål ved deres veterinære integritet og veterinærkompetanse. Flere kolleger har ytret sin bekymring for hvordan de skal kunne utføre sitt samfunnsoppdrag på en god måte.

Veterinærers akademiske yringsfrihet har også blitt utfordret. Det er avgjørende at vi veterinærer kan og skal ytre oss som fagpersoner når vi har bekymringer som er faglig basert og forankret. Klinisk praksis har blitt tøffere uavhengig av hvilken del av klinisk praksis man arbeider i, og blant annet står mange kolleger i krysspresset mellom veterinærfaglige beslutninger og økonomi. Mange veterinærer har følt de negative sidene av sosiale medier direkte på kroppen.

Dessverre er det også et faktum at en del kolleger sliter, men heldigvis har det blitt mer åpenhet rundt psykisk helse som det er lov å snakke høyt om. Samfunnet rundt oss setter store krav til veterinærer som yrkesgruppe og presset om å ikke gjøre feil har blitt større. Alle kan gjøre feil. Å ikke gjøre feil er helt umenneskelig. Vi er bare mennesker og vi gjør alle vårt beste.

Alt dette skal vi ta på alvor! Når det blåser som verst, er det avgjørende å være en del av veterinærfamilien, kjenne på veterinæridentiteten og

føle at man har gode kolleger rundt seg. Det veterinære fellesskapet skal være et trygt sted å være. I veterinærfamilien skal man kjenne at det er rom for uenighet, det er viktig med ros, rom for individuell tenkning og utvikling, man skal tåle en krangel og likevel stå sammen som gode kolleger.

Selv om det er og har vært utfordrende tider for mange kolleger den siste tiden, har samtidig aldri mulighetene vært større for vår yrkesgruppe. Vårt samfunnsoppdrag har aldri vært bredere og viktigere. Jeg blir stolt når jeg ser hvordan kolleger håndterer de mange utfordrende mulighetene, og hvordan vi veterinærer løser vårt samfunnsoppdrag.

Uten veterinærene stopper Norge. Samfunnet trenger veterinær kunnskap i svært mange sektorer, og det skal vi som veterinærer ta godt vare på.

Hvordan kan vi kolleger gjøre dette best? Jo, ved å stå sammen! Ved å utøve vårt veterinære virke på best mulig måte, etter beste evne. Ved å tåle faglig uenighet i sak, og ikke ta personen. Ved å spille hverandre bedre, ved å snakke hverandre oppover! Ved å være gode kolleger og ta vare på hverandre.

Utfordringene som står foran oss skal vi møte sammen, i veterinærfamilien, og mulighetene skal vi ta godt vare på - sammen!

Kjære kolleger, jeg håper dere får muligheten til å sette av nok tid til å lade batteriene de neste ukene, og jeg ønsker dere alle en riktig god sommer.

Veterinærdagene er over og det har vært gode dager med faglig påfyll. Det gjør godt å kjenne på det veterinære fellesskapet med fine kolleger.

Å være veterinær og en del av den veterinære familien er fantastisk. Likevel vet vi alle sammen at det også kan være tøffe dager med store utfordringer. Mange kolleger har kjent både gleder og utfordringer ved å være veterinær.

Kunne du tenkt deg flere high-fives i hverdagen?

Å trives på jobb er helt nødvendig for å kunne gi dyrene den hjelpen de trenger. Derfor blir vi glade når våre ansatte oppgir at de trives og har det gøy på jobb. Nå søker vi flere dyktige og dedikerte medarbeidere.

Legg inn CV på anicurano.teamtailor.com/connect eller finn ledige stillinger på www.anicura.no.

AniCura

Steinar Tessem

Redaktør i
Norsk veterinærtidsskrift

Nye tiltak trengs for å håndtere trakassering

leder

Skittkasting i sosiale medier og seksuell trakassering i jobb- og studiesammenheng er realiteter som veterinærer, i likhet med mange andre, opplever og må håndtere. For å få bukt med uvesenet, trengs nye, målrettede grep.

Mobbing og trakassering har eksistert siden tidenes morgen. Samfunnsutviklingen og nye sosiale medier gjør at hele samfunnet nå forholder seg til dette på en annen måte enn tidligere.

Kampanjen Metoo startet i oktober 2017 med at kvinner delte historier om overgrep og seksuell trakassering under emneknaggen #metoo. Sentralstyret i Veterinærforeningen besluttet i 2018 å undersøke erfaringene til egne medlemmer for å få mer informasjon om omfanget av seksuell trakassering i jobb- og studiesammenheng.

Kartleggingen viser at 22 prosent av yrkesaktive veterinærer og pensjonister har vært utsatt for seksuell trakassering på arbeidsplassen eller på jobbrelevante arrangementer (se side 300).

Veterinærene som har opplevd seksuell trakassering rapporterer om ulike former: Verbal trakassering er mest vanlig. Deretter kommer fysisk seksuell trakassering og trakassering av ikke-verbal karakter. Mange svarer at de har vært utsatt for både fysisk og verbal trakassering.

På spørsmålet om hvem som trakasserte svarer over halvparten at det var en som ikke er ansatt på arbeidsplassen som sto bak. For veterinærer dreier dette seg om personer de møter gjennom praksisvirksomhet. I et åpent svarfelt er flere eksterne nevnt.

En av fem svarer at det var sjefen

og/eller en veterinærkollega som trakasserte dem seksuelt. Forskning har vist at når ledere eller kolleger står bak, oppleves det gjerne som mer belastende.

Blant studentmedlemmene er det 13 prosent som svarer at de har vært utsatt for seksuell trakassering i studiesammenheng eller i veterinærrelatert jobb.

Halvparten av de medlemmene og studentene som har opplevd seksuell trakassering i jobb eller studiesammenheng har ikke sagt ifra om dette til noen. Hovedbegrunnelsen er at de ikke anså hendelsen som alvorlig nok, 45 prosent oppgir dette. Samtidig oppgir én av ti frykt for konsekvensene det ville få for dem dersom de sa ifra.

«Det er en uting at sosiale medier skal bli en arena for skittkasting. Vi må få bukt med dette før det utarter seg videre», sier Veterinærforeningens president, Torill Moseng (se side 322).

Veterinærforeningen har egne profesjonsetiske retningslinjer. Det er et sett med grunnleggende prinsipper for «skikk og bruk.» I dokumentet står det at «Retningslinjene bør kunne komme til anvendelse innen alle deler av veterinær virksomhet og ikke begrense seg til forhold som gjelder arbeid i klinisk praksis.»

Mye tyder på tiden er inne til å vurdere etikk-kurs for veterinærer og veterinærstudenter og gjøre dette til en pliktig del av etterutdanningen. Dagens utfordringer med seksuell trakassering og mobbing på nett viser at det må ryddes opp.

Målet må være en bedre hverdag for alle veterinærer og alle som omgås veterinærene.

VESO Apotek har 30 års erfaring som leverandør til veterinærer

Vi tilbyr alt du trenger av legemidler, vaksiner og handelsvarer til din praksis. Hos oss setter vi kunden i fokus!

Vi ønsker alle våre kunder en riktig god sommer!

Og til alle dere som jobber i sommer – vi er her for dere!

Fikk du det med deg?

Fra 1. juni satte VESO ned fraktgrensen til 4000,-

VESO[®]
A P O T E K

Din leverandør av legemidler og handelsvarer til dyr

Veterinærer i media

Harald Gjein fratrer som administrerende direktør i Mattilsynet

I en pressemelding fra Mattilsynet datert 24. mai skriver Harald Gjein, administrerende direktør i Mattilsynet, at han i dag har orientert landbruks- og matminister Olaug Bollestad om at han fratrer sin stilling.

– Den siste uken har Mattilsynets troverdighet som tilsynsmyndighet blitt trukket i tvil, i forbindelse med tilsyn hos en pelsdyrbonde i Rogaland. Mattilsynets troverdighet står og faller på at samfunnet har tillit til at tilsyn, veiledning og saksbehandling utføres på en korrekt måte. På bakgrunn av denne situasjonen finner jeg det riktig å fratre min stilling, slik at andre kan lede Mattilsynets viktige arbeid videre, sier Harald Gjein.

– Jeg er stolt av å ha fått lov til å lede mine 1250 medarbeidere som hver eneste dag går på jobb for å sikre et samfunn der maten er trygg og dyra har det godt, sier Gjein. – Dette er en tung avgjørelse å ta, men for meg er det viktigste at tilliten til Mattilsynet gjenreises, sier Gjein, som tiltrådte som administrerende direktør i Mattilsynet 1. juni 2011.

Direktør i avdeling mat i Mattilsynet, Karina Kaupang, vil fungere i stillingen som administrerende direktør inntil videre.

Regiondirektør i region sør og vest, samt to ledere ved avdeling Sør-Rogaland, Sirdal og Flekkefjord, trer midlertidig tilbake fra

Harald Gjein har fratrådt sin stilling som administrerende direktør i Mattilsynet. Foto: Mattilsynet

sine lederroller mens pågående interne undersøkelser fortsetter.

Pressemelding sendt ut av Mattilsynet 24. mai 2019.

Mattilsynet følger opp pelsdyrsaken i Rogaland

Karina Kaupang er fungerende administrerende direktør i Mattilsynet. Foto: Mattilsynet

Tilliten til Mattilsynet har blitt trukket i tvil i forbindelse med tilsyn hos en pelsdyrbonde i Rogaland. Mattilsynet vil derfor bestille en ekstern gransking.

– De siste dagene har tilliten til Mattilsynet blitt trukket i tvil av stortingsrepresentanter, næringsorganisasjoner og media. Dette er

en situasjon vi som tilsynsmyndighet ikke kan leve med, og derfor vil vi nå bestille en ekstern gransking, sier Karina Kaupang, fungerende administrerende direktør i Mattilsynet.

Karina Kaupang er til daglig direktør i avdeling mat i Mattilsynet, og vil fungere i stillingen som administrerende direktør inntil videre, etter at Harald Gjein fratrådte fredag 24. mai.

– Dette er en alvorlig situasjon for Mattilsynet, og vi tar den på det største alvor. Vi kjenner ikke til lignende saker som den i Rogaland, men mistilliten som har fremkommet, gjør at vi ser det nødvendig med en ekstern gransking på utvalgte tilsynsområder, sier Kaupang.

– Vi jobber intenst med mandatet for granskningen, og vil komme tilbake med detaljer så raskt det lar seg gjøre, sier Kaupang.

– Min førsteprioritet er å gjenreise tilliten vi er avhengige av, og vise at samfunnet

fortsatt kan stole på at vi gjør en god jobb, sier Kaupang.

Mattilsynet har allerede startet egne undersøkelser om tilsynet hos en pelsdyrbonde i Rogaland i fjor sommer, for å få frem alle fakta i saken. I tillegg settes det umiddelbart ned en undersøkelsesgruppe som skal kartlegge Mattilsynets bruk av dyrevernemnder. Mattilsynet vil også gjennomgå egne retningslinjer for gjennomføring av tilsyn.

– Mattilsynets inspektører utfører et viktig oppdrag på vegne av samfunnet, blant annet med å sikre trygg mat, og fremme god dyrevelferd og respekt for dyr. Befolkningen skal ha tillit til at vi gjør jobben vår på en ordentlig måte, og jeg vet at inspektørene våre står på hver eneste dag for å oppfylle oppdraget vårt på en så god måte som mulig, sier Kaupang.

Pressemelding sendt ut av Mattilsynet 27. mai 2019

Vedtar gransking av Mattilsynet

Regjeringspartiene mener Mattilsynet står i en tillitskrise, og en samlet næringskomité ber om en uavhengig gransking.

Dermed instruerer i praksis partiene på Stortinget matminister Olaug Bollestad om å iverksette gransking etter at Mattilsynet har vært i flere omstridte saker. De fire regjeringspartiene skriver følgende: «Komiteens medlemmer fra H, Frp, V og KrF ber om at regjeringen iverksetter en uavhengig gransking av Mattilsynets tilsynsvirksomhet innen både grønn og blå sektor.»

Linda Hofstad Helleland, Høyres næringspolitiske talsperson, sier tilbakemeldinger og observasjoner som flere næringspolitikere har opplevd over tid er bakgrunnen for ønsket.

Helleland sier til VG at Mattilsynet ikke bare har et alvorlig omdømmeproblem, men står i en tillitskrise. Mattilsynet har ikke den legitimiteten de trenger. Helleland sier det er skapt et inntrykk av at flere av dem som fører tilsyn er aktivister.

Geir Pollestad (Sp), leder i Næringskomiteen på Stortinget, forteller at både regjeringspartiene og Næringskomiteen sto samlet bak forslaget.

VG Nett, 13. juni 2019

Bønder flest har høy tillit til Mattilsynet

Regjeringspartia har instruert landbruks- og matminister Olaug Bollestad (KrF) til å gjennomføre ei ekstern gransking av tilsynsverksemda i Mattilsynet.

Eit pågåande forskingsprosjekt ved Norsk institutt for bioøkonomi (Nibio) viser at bønder flest har høg tillit til Mattilsynet. Frode Veggeland, prosjektleiar for forskingsprosjektet Aniwel og forskar ved Nibio seier til Nationen at bønder har relativt høg tillit til det systemet vi har her. Dei aller fleste sluttar opp om lowverket og er einige i at vi treng eit tilsyn. Det viser seg også at bønder som har hatt tilsyn har meir tillit til Mattilsynet og ei meir positiv vurdering av arbeidet dei gjer enn dei som ikkje har det.

Forskarane har gjennomført ei spørjeundersøking blant norske bønder og blant tilsette i Mattilsynet. Dei har også intervjuet bønder, Mattilsynet og folk som jobbar på slakteri. No er forskarane i ferd med å analysere spørjeundersøkinga der 1546 norske husdyrprodusentar har svart. Oddveig Storstad, førsteamanuensis ved NTNU og forskar ved Nibio, seier det ser ut til at det er ei gruppe på mellom 15 og 20 prosent som opplever møtet med

tilsynet som problematisk. Det er desse som kjem i avisa.

Eit av spørsmåla forskarane skal svare på, er om omsynet til dyrevelferda er best tent med at Mattilsynet brukar formalistisk tilnærming, eller om ei dialoglasert tilnærming fungerer betre. Veggeland seier at både næringa og tilsynet seier dei har mest tru på mjuke tilnærmissformer. Det som er av konfliktar er saker som har utvikla seg over tid og har skapt mistillit og som etter kvart har eskalert.

Tanken bak forskingsprosjektet er å finne ut korleis ein best mogleg kan sikre god dyrevelferd slik det er definert i dyrevelferdsloven. Forskarane ser på korleis det offentlege kan vere med på å oppfylle måla i dyrevelferdsloven på ein god måte. Veggeland seier dei skal finne ut meir om dynamikken mellom næring, tilsyn og produsentar.

Karina Kaupang, som er fungerande direktør i Mattilsynet, skriv i ein e-post til Nationen at ho er glad for at dei fleste bønder har tillit til tilsynet.

Nationen, 19. juni 2019

Liten tue kan velte milliardlass

Norge bruker 7,5 milliarder kroner på å flytte veterinærhøgskolen. Resultatet kan bli for få veterinærer og tap av utdanningens fremste europeiske kvalitetsstempel. Det skriver Torill Moseng, president i Den norske veterinærforening, i en kronikk i Dagsavisen 10. april.

Det er 11 år siden veterinærmiljøene ble vedtatt flyttet fra Adamstuen i Oslo til Ås, og fem år siden Veterinærhøgskolen administrativt ble fusjonert inn i Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU).

Norges veterinærhøgskole har lenge hatt status som veterinærutdanning på høyeste nivå av European Association of Establishments for Veterinary Education (EAEVE). EAEVE har ansvaret for å evaluere alle europeiske veterinærutdanninger og akkrediteringen er det fremste beviset på at Norge i dag har en utdanning på aller øverste hylle.

Nå risikerer vi å miste det prestisjetunge kvalitetsstempelet fordi flyttingen til Ås gir

studentene færre pasienter – som igjen gir en svakere utdanning.

Rundt 35 % av yrkesaktive veterinærer behandler familiedyr. Klinisk trening på familiedyr er en viktig kilde til praktisk klinisk erfaring med undersøkelse, diagnostikk og behandling og har også helt nødvendig overføringsverdi til andre dyrearter. Uten et krafttak for å løse denne utfordringen, ryker akkrediteringen og samfunnets milliardinvestering fremstår flau og feilslått. Det gis stadig flere signaler om at flyttingen til Ås likevel ikke gir rom for å øke antall studenter fra 70, som det er i dag, til de planlagte 90 per år. Årsak: Det blir visstnok for dyrt. Samtidig står norske ungdommer i kø for å utdanne seg til veterinær. I fjor søkte 2 800 ungdommer på de 70 plassene ved veterinærutdanningen i Oslo. Det skjer samtidig som Norge skriker etter veterinærer. Flyttingen av veterinærstudiet koster Norge svimlende 7,5 milliarder kroner. Likevel er en liten tue nå i ferd med å velte det store lasset. I prosjektet er det ikke satt av penger til nødvendig frikjøp av ansatte knyttet til flytteprosessen. Det finnes ikke penger

Torill Moseng: Veterinærhøgskolen NMBU risikerer å miste sitt fremst kvalitetsstempel

til IKT-implementering, det er foreløpig ikke satt av penger til å sikre studentene pasienter og det er ikke ressurser til å kjøpe fri prosjektstyret. For å nevne noe. Vi vet at NMBU-ledelsen helt siden 2017 har søkt om midler til dette, men foreløpig uten resultat. Dersom politikerne ikke snart samler seg om en løsning, risikerer vi at et fantastisk byggeprosjekt blir et mislykket flytteprosjekt. Da har vi i så fall brukt milliarder på å tape et europeisk kvalitetsstempel.

Dagsavisen, 10. april 2019

Fem tilfeller av erythrocytose hos hund

Erythrocytose, også kalt polycytemi, er karakterisert av økt antall røde blodceller, økt hemoglobinkonsentrasjon og økt hematokritverdi. Erythrocytose kan føre til hyperviskositet som kan forårsake livstruende tilstander avhengig av det affiserte organ. Erythrocytose kan klassifiseres som relativ eller absolutt. Absolutt erythrocytose kan igjen deles inn i primær («ekte» erythrocytose) eller sekundær erythrocytose. Det er forholdsvis lett å differensiere mellom relativ og absolutt erythrocytose, men vanskeligere å differensiere primær fra sekundær absolutt erythrocytose.

Relativ erythrocytose er forårsaket av forstyrrelser i væskebalansen som resulterer i dehydrering, men kan og settes i sammenheng med miltkontraksjoner ved ekstrem fysisk utfoldelse eller smerte. Absolutt primær erythrocytose er en kronisk blodsykdom hvor antallet erytrocytter, hvite blodceller og trombocytter alle kan være betydelig over referanseområdene. Absolutt sekundær erythrocytose forekommer ved lidelser (vanligst kroniske lungesykdommer og hjertheinsuffisiens) der blodet ikke makter å distribuere tilstrekkelig oksygen til vevene.

Denne artikkelen beskriver fem tilfelle av erythrocytose. Serum erythropoietin (EPO) målinger er utført i fire av tilfellene og test for Janus kinase 2 (JAK2) mutasjon ble utført i tre av tilfellene, i forsøk på å differensiere mellom absolutt primær og sekundær erythrocytose.

Innledning

Erythrocytose (*polycytemi*) er en tilstand der blodets innhold av erytrocytter er over referanseområdet, dette medfører også økt hemoglobinkonsentrasjon og hematokritverdi over normalt referanseområde. Referanseområdets øvre grenseverdi kan variere fra dyreart til dyreart og fra rase til rase, dette faktum må tas med i vurdering av resultatene hos den enkelte pasient.

Erythrocytose er klassifisert som enten relativ eller absolutt. Ved relativ erythrocytose er det totale antall røde celler i kroppen normalt, men det reduserte plasmavolumet resulterer i økt hematokritverdi og økt plasmaproteinkonsentrasjon. Dehydrering er en vanlig årsak til relativ erythrocytose. Tilstanden kan også skyldes miltkontraksjoner ved ekstrem fysisk aktivitet eller smerte.

Absolutt erythrocytose er klassifisert

som primær (ekte) eller sekundær. Absolutt primær erythrocytose, også kalt polycytemia vera (PV), er en myeloproliferativ sykdom beskrevet hos hund, katt, storfe, lama og menneske (1-3). Absolutt sekundær erythrocytose kan oppstå i forbindelse med hypoksiske kardiopulmonærtilstander (kronisk pulmonær sykdom, høyre- til venstre hjerteshunt), ved opphold i lang periode på store høyder hvor benmargen kompenserer for kronisk hypoksi, eller tilstander hvor det uten hypoksi oppstår en kompensasjonsrespons med sekundær erythrocytose slik det sees ved karsinomer eller lymfomer i nyrer (4). Ved andre neoplasier, som for eksempel fibrosarkomer i nesehulen, kan det påvises erythropoietin (EPO) i tumorceller. Dette illustrerer paraneoplastisk EPO produksjon (5,6). Mild absolutt

FORFATTERE:

- Lisbet Holtet
Bergen Smådyrklinikk,
lisbet.holtet1@gmail.com
- Pål A. Skagseth
Smådyrklubben i Haugesund
- Nina H. Schiøtz
Bergen Smådyrklinikk
- Synnøve Sanden
Bergen Smådyrklinikk.

Alle forfatterne har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

KEY WORDS:

Erythrocytosis, diagnosis, treatment, canine, erythropoietin, JAK2 mutation

sekundær erythrocytose kan også oppstå ved hyperadrenokortisisme (7) og hypertyreose (8). Kliniske tegn på erythrocytose hos både hund og

katt omfatter nedsatt allmenntilstand og/eller nedsatt yteevne, polyuri/polydipsi, hyperemiske slimhinner, blødninger, nevrologiske forstyrrelser og splenomegali (6). Hjerne- og nyresvikt kan også oppstå. De fleste kliniske tegn skyldes hyperviskositet som gir redusert oksygenering av vev og organer. Pasientens tilstand kan progrediere raskt og føre til døden hvis ikke diagnostisering og behandling skjer i tide.

Diagnostikk av erythrocytose gjøres ved påvisning av signifikant forhøyet hematokritverdi, økt hemoglobinkonsentrasjon og økt erythrocytkonsentrasjon. Redusert oksygenmetning av hemoglobinet i sirkulasjonen påvises ved hjelp av arteriell blodgassmåling. Benmargaspirat/biopsi kan også gi nyttig diagnostisk informasjon. Det er viktig også å undersøke mulig forekomst av komplikasjoner ved billediagnostiske undersøkelser av thorax og abdomen.

For absolutt primær erythrocytose er konsentrasjonen av erythropoietin (EPO) vanligvis under eller i nedre del av referanseområdet for normale individer, mens for absolutt sekundær primær erythrocytose vil EPO-konsentrasjonen oftest være normal eller forhøyet. Det er imidlertid en overlapping av EPO-konsentrasjon hos normale hunder og katter sammenliknet med de som har erythrocytose, og det begrenser den diagnostiske nytten av EPO målinger (9).

EPO stimulerer beinmargsproduksjonen av erythrocytter som sendes ut i sirkulasjonen. Unormal høy EPO-produksjon kan forårsakes av nyresvulster. Ikke-renal EPO-sekresjon kan også medføre stimulering av beinmargen (10). Ved primær erythrocytose vil beinmargscytologiske undersøkelser vise erytroid hyperplasi med relativ normal modenhetsgrad, noe som begrenser nytten av beinmargsbopsi for å differensiere mellom absolutt primær og sekundær erythrocytose.

I humanmedisinen har en ervervet mutasjon i tyrosin kinase, Janus kinase 2 (JAK2) blitt påvist hos mange av pasientene med primær absolutt erythrocytose. Mutasjon V617F er funnet i pseudokinasedomenet for JAK2 og leder til aktivering av kinase som er ansvarlig for erythrocytose. Dette har vist seg som en god diagnostisk markør i humanmedisinen. En liknende mutasjon er blitt identifisert hos hund (1,11). I det følgende beskrives fem tilfelle av absolutt erythrocytose hos hund.

Materiale og metoder

Pasienter

De beskrevne tilfellene var pasienter ved Bergen Smådyrklipp og Smådyrklipp i Haugesund.

Flebotomi

For noen av pasientene ble det utført flebotomi. Formelen som ble brukt for å beregne flebotomivolum for å normalisere hematokritverdien er: $Volum(ml) = (kroppsvekt(kg) \times 0,09) \times 1000ml/kg \times (HK_{pasient} - HK_{\text{ønsket}}) / HK_{pasient}$ (12).

Laboratorieanalyser

Alle hematologiske analyser er utført med IDEXX LaserCyte (IDEXX Laboratories, Inc. Westbrook, Maine USA) bortsett fra oppfølgingsprøvene fra Kasus 5 vist i Tabell 5b som er analysert hos IDEXX Laboratories Norge AS. Albumin og ALT er analysert med VetScan (Abaxis UK Ltd). Fruktosaminmåling er utført ved Sentrallaboratoriet, NMBU-Veterinærhøgskolen i Oslo. EPO er analysert av Nationwide Specialist Laboratories, Cambridge og Hormonlaboratoriet ved Haukeland Universitetssykehus i Bergen. Den kjemiske urinundersøkelsen er utført med Combur-Test® strips og bakteriologisk urinundersøkelse er utført ved Veterinærinstituttet i Oslo og ved Laboklin Bad Kissingen. Insulinmåling er utført ved Laboklin Bad Kissingen. JAK2-undersøkelser er utført ved Unite de Biologie Cellulaire, Hôpital Saint-Louis, Paris.

Tabell 1. Laboratorieresultater Kasus 1

Dato	HK (L/L) RO: 0,37-0,55	HGB (g/L) RO: 120-180	RBC (10 ¹² /L) RO: 5,5-8,5	RETIC (10 ⁹ /L) RO: 10,0-110,0	EPO (U/L) RO: 10-20	Albumin (g/L) RO: 22-39	ALT (U/L) RO: 10-110	Urinanalyse
30.07.12 (Før flebotomi)	0,77*	209*	12,1*	66,5	7*	34	187*	Sp.v: 1.008 Protein: 2+ > 1 million CFU/mL E.coli
03.08.12 (Før flebotomi)	0,67*	194*	10,5*	42,2	-	-	-	-
14.08.12	0,53	166	8,6*	87,1	-	-	-	-
20.11.12 (Før flebotomi)	0,74*	215*	12,0*	69,8	-	-	-	-
18.12.12	0,67*	205*	10,3*	62,0	-	33	-	-

HK: Hematokrit; HGB: Hemoglobin; RBC: Erythrocytter; RETIC: Retikulocyter; EPO: Erythropoietin; ALT: Alanin aminotransferase; CFU: Koloniformende enheter; RO: Referanseområde; Resultater utenfor angitt referanseområde er merket med*.

KASUS 1**Anamnese**

I juli 2012 ble en 12 år gammel labrador, intakt tise, undersøkt på klinikken med en sykehistorie om polydipsi og polyuri. Appetitten var litt redusert men tisper virket kvikk og våken og i god form.

Klinisk undersøkelse

Klinisk undersøkelse viste noe muskelatrofi av bakkens muskulaturen. Body Condition Score (BCS) var 2/5 og kroppsvekt 31 kg. Munnslimhinnene var mursteinsrøde og kapillærfyllingstid (KFT) 1 sekund. Øyelinsene var litt grå. Hjerterefreksjon var 104/minutt, respirasjonsfrekvens 20/minutt. Hunden var 1/5 grad halt på venstre forben.

Laboratorieanalyser

Resultatet av blod- og urinprøver er vist i Tabell 1.

Tentativ diagnose

Kliniske funn og laboratorieresultater ble vurdert til å være forenlig med diagnosen absolutt primær erythrocytose.

Behandling og oppfølging

Flebotomi ble foretatt to ganger i august 2012, som resulterte i

hematokritverdi innen referanseområdet etter andregangs flebotomi (Tabell 1). Eier mente at hundens livskvalitet ble vesentlig forbedret. Tre måneder senere (november 2012) kom hunden til kontroll. Hematokritverdien var på ny forhøyet (Tabell 1) og flebotomi ble gjentatt.

I tillegg ble hunden tilført hydroxyurea (Hydroxyurea Medac «Medac» 500 mg kapsler) for å redusere erythrocyttproduksjonen med dosering 1000 mg (32 mg/kg) daglig i en uke, deretter 500 mg (16 mg/kg) daglig til kontroll 4 uker senere. Ved denne undersøkelsen (18.12.2012) viste hunden polydipsi og polyuri og igjen forhøyet hematokritverdi. Hydroxyurea-dosen ble økt til 1000 mg (32 mg/kg) daglig. Hunden kom ikke tilbake for ytterligere kontroll, men eier opplyste at den hadde fått samme dose i 2,5 måneder før seponering. Omtrent 3 måneder etter seponering av medisiner fikk hunden et epileptisk anfall og ble avlivet ved en annen klinikk.

KASUS 2**Anamnese**

I desember 2015 ble en seks år gammel dvergschnauzer, intakt tise, undersøkt på klinikken med nedsatt allmenntilstand, oppkast og smerter i buk. Den hadde hatt polydipsi og polyuri en tid ifølge eier. Hunden

hadde kort tid før blitt behandlet for cystitt. Siden våren samme år hadde hunden blitt behandlet periodevis med ciclosporin (Atopica vet.) 25 mg kapsler, én gang daglig mot atopi.

Klinisk undersøkelse

Klinisk undersøkelse viste BCS 2/5 og vekt 7,1 kg. Mukøse membraner var rosa og KFT 2 sekunder. Fremre del av abdomen var smertefull ved palpasjon. Abdominal ultralyd viste ingen tegn på pyometra eller blærestein. Blodprøver ble tatt. Siden Snap-test cPL (Idexx) ga positivt utslag ble hunden umiddelbart behandlet for pankreatitt med buprenorfin (Vetergesic) 0,02 mg/kg iv (0,14 mg) hver 6. time, maropitant (Cerenia «Zoetis») 1 mg/kg iv (7 mg) og natriumklorid 5 ml/kg/time iv i 1 time og så 2,5 ml/kg/time iv.

Laboratorieanalyser

Fruktosamin ble målt i serum på grunn av hyperglykemi og en anamnese som omfattet PU/PD. Resultatet av blod- og urinprøver er vist i Tabell 2.

Tentative diagnoser

Kliniske funn og laboratorieresultater ble vurdert til å være forenlig med diagnosene pankreatitt og absolutt primær erythrocytose.

Tabell 2. Laboratorieresultater Kasus 2

Dato	HK (L/L) RO: 0,37-0,55	HGB (g/L) RO: 120-180	RBC (10 ¹² /L) RO: 5,5-8,5	RETIC (109/L) RO: 10,0-110,0	EPO (U/L) RO: 10-20	Albumin (g/L) RO: 22-39	Glukose (mmol/L) RO: 4,1-7,9	Fruktosamin (mmol/L) RO: 177-314	Urinanalyse
03.12.15									
Før flebotomi	0,76*	229*	9,6*	87,0	<1*	36	11,6*	270	Sp.v. 1.008
Etter 55 mL flebotomi**	0,63*	200*	8,4*	72,1	-	-	-	-	Blood 4+*
04.12.15									
Før flebotomi	0,66*	200*	8,5*	64,2	-	-	-	-	-
Etter 85 mL flebotomi**	0,60*	190*	7,7*	78,1	-	-	-	-	-
07.12.15	0,57*	199*	8,3*	57,5	-	-	-	-	-
09.02.16									
Før flebotomi	0,59*	186*	8,0*	45,0	-	-	-	-	-
Etter 50 mL flebotomi	0,52*	167*	7,0*	32,5	-	-	-	-	-

HK: Hematokrit; HGB: Hemoglobin; RBC: Erytrocytter; RETIC: Retikulocyter; EPO: Erytropoietin.

RO: Referanseområde; Resultater utenfor angitt referanseområde er merket med*.

**Kalkulert optimal mengde 176 mL, umulig å tappe pga høy viskositet.

Behandling og oppfølging

Hunden viste ikke tegn til bedring med væsketerapi og analgetika og det ble besluttet foretatt flebotomi der 55 mL blod ble tappet. Flebotomi ble gjentatt neste dag der 85 mL blod ble tappet. Dette volumet (140 mL) blod er noe lavere enn beregnet volum på 176 mL for å redusere hematokritverdien fra 76 % ned til 55 % ved bruk av formelen angitt i avsnittet «Materiale og metoder». Hundens tilstand bedret seg selv om den fortsatt viste PU/PD. Blodparametrene var vedvarende for høye i to måneder med unntak av antall erytrocytter som hadde ligget innenfor referanseområdet etter den første flebotomien. Flebotomi ble derfor gjentatt. Etter dette holdt blodparametrene seg innen referanseområdet i flere uker uten behandling. Hunden viste nå ingen symptomer på PU/PD. Det ble i denne perioden foretatt beinmargsbiopsi/aspirat. Resultat av cytologisk beinmargsundersøkelse var forenlig med hypercellulær beinmarg. Biopsi fra beinmarg viste aktiv hematopoiese. Undersøkelse for JAK2-mutasjon var negativ.

Etter tre uker viste hunden igjen PU/PD. Den ble behandlet med hydroxyurea 500 mg (60 mg/kg) hver tredje dag i 2 måneder. Hunden var symptomfri i ett år under jevnlig oppfølging. Den viste så stigende hematokritverdier og PU/PD. Det ble

igangsatt behandling med hydroxyurea 500 mg (60 mg/kg) hver tredje dag i 2 måneder. Etter dette var hunden symptomfri i 3 måneder, men utviklet deretter diabetes mellitus og ble avlivet etter eiers ønske.

KASUS 3**Anamnese**

11. februar 2016 ble en 8 år Staffordshire Bull terrier, ovariehysterektomert tisper, undersøkt med en sykehistorie om økt appetitt, polydipsi og urininkontinens siste 6 uker. God allmenn-tilstand.

Klinisk undersøkelse

Klinisk undersøkelse viste en hund med BCS 5/9, vekt 19 kg. Slimhinnene var mørkerosa og KFT 1,5 sekund. Røntgenbilder av bryst og buk viste ingen patologiske endringer.

Laboratorieanalyser

Blodprøver ble tatt ut for hematologiske og biokjemiske analyser samt analyse av EPO. Det ble tatt ut prøve til JAK2-undersøkelse. Resultatene er vist i Tabell 3. Det ble også tatt ut beinmargsaspirat. Cytologisk undersøkelse av dette aspiratet viste beinmarg dominert av forstadiet til de erytrocytære celler, forenlig med erytroid hyperplasi.

Tentativ diagnose

Kliniske funn og laboratorieresultater ble vurdert til å være forenlig med diagnosen absolutt sekundær erythrocytose

Behandling og oppfølging

De kliniske symptomene normaliserte seg innen en uke, men hematokritverdiene var fortsatt over referanseområdet i 7 måneder, selv om avviket mot slutten av perioden var marginalt over referanseområdet (Tabell 3). Hunden kom inn til tannstenfjerning 1 år senere og var fortsatt i fin form og med en nesten normal hematokritverdi (Tabell 3).

KASUS 4**Anamnese**

7. september 2016 ble en ett år gammel intakt tisper av blandingsrase brakt inn til undersøkelse med en historie om tre «svimmelhetsanfall» siste måneden. Under lek mistet hunden balansen, svaiet frem og tilbake.

Klinisk undersøkelse

Klinisk undersøkelse viste en våken og kvikk, tilsynelatende frisk hund som beveget seg normalt. Vekt 22 kg, BCS 5/9. Slimhinnene var mørkerøde og KFT 2-3 sekunder. Det ble ikke funnet

Tabell 3. Laboratorieresultater Kasus 3

Dato	HK (L/L) RO: 0,37-0,55	HGB (g/L) RO: 120-180	RBC (10 ¹² /L) RO: 5,5-8,5	RETIC (109/L) RO: 10,0-110,0	EPO (U/L) RO: 10-20	Albumin (g/L) RO: 22-39	JAK2 mutasjon	Urinanalyse
11.02.16	0,75*	215*	10,8*	144,7*	26*	36	-	Sp.v. 1.005 Ikke vekst av bakterier
15.02.16	0,54*	163	6,0	73,9	-	-	-	-
22.02.16	0,55*	192*	7,9	150,2*	-	-	negativ	-
14.03.16	0,62*	-	-	-	-	-	-	-
12.04.16	0,65*	-	-	-	-	-	-	-
18.09.16	0,59*	-	-	-	-	-	-	-
18.09.17	0,56*	-	-	-	-	-	-	-

HK: Hematokrit; HGB: Hemoglobin; RBC: Erytrocytter; RETIC: Retikulocyter; EPO: Erytropoietin.
RO: Referanseområde; . Resultater utenfor angitt referanseområde er merket med*.

Tabell 4. Laboratorieresultater Kasus 4

Dato	HK (L/L) RO: 0,37- 0,55	HGB (g/L) RO: 120- 180	RBC (10 ¹² /L) RO: 5,5- 8,5	RETIC (10 ⁹ /L) RO: 10,0- 110,0	EPO (U/L) RO: 10-20	JAK2 mutasjon	Glukose (mmol/L) RO: 4,1-8,0	Fruktosamin (mmol/L) RO: 177-314	Insulin (μU/L) RO: 8-25	Urinanalyse
07.09.16	0,71*	>>>*	13,6*	138,4*	32*	-	0,9*	-	-	Sp.v. 1.030 Blood 4+* Ikke vekst av bakterier
08.09.16										
Før flebotomi	0,73*	>>>*	14,5*	105,9	-	-	-	161*	-	-
Etter 300 mL flebotomi**	0,64*	231*	12,6*	109,5	-	-	-	-	-	-
12.09.16	0,88*	247*	> 15*	148,9*	-	-	0,9*	-	6*	-
19.09.16	0,70*	-	-	-	-	-	3,1*	-	-	-
22.09.16	0,56*	203*	11,1*	60,7	-	negativ	-	-	-	-
06.10.16	0,50	163	9,4*	50,4	-	-	-	-	-	-
21.10.16	0,38	118	5,9	122,2*	-	-	-	-	-	-
22.02.17	0,67*	212*	10,3*	98,8	-	-	-	-	-	-

HK: Hematokrit; HGB: Hemoglobin; RBC: Erytrocytter; RETIC: Retikulocytytter; EPO: Erytropoietin.

RO: Referanseområde;. Resultater utenfor angitt referanseområde er merket med*.

**Kalkulert optimal mengde 488 mL, umulig å tappe pga høy viskositet.

patologiske avvik ved auskultasjon over hjerte/lungedempning og buk/hjerteultral lyd avslørte ikke patologiske endringer.

Laboratorieanalyser

Resultatet av blod- og urinprøver er vist i Tabell 4. På grunn av den lave glukosekonsentrasjonen i serum ble insulin målt fem dager senere. I denne prøven var både glukose- og insulinkonsentrasjonen under referanseområdet.

Tentativ diagnose

Kliniske funn og laboratorieresultater ble vurdert til å være forenlig med diagnosen absolutt sekundær erythrocytose.

Behandling og oppfølging

Flebotomi ble utført, 300 mL var lavere enn kalkulert volum på 488 mL, men hyperviskositeten gjorde det umulig å tappe høyere volum.

Til tross for lav blodglukosemåling var hunden i god form uten tegn på ustøhet/svimmelhet. Glukosenivået

holdt seg lavt mer enn en uke.

Insulinnivået ble målt og var noe under referanseområdet.

Etter få dager økte hematokritverdien og hunden ble behandlet med hydroxyurea 50mg/kg SID i 4 uker, så 25 mg/kg SID i to uker. Behandling med hydroxyurea førte til lavere hematokritverdi (Tabell 4) men ikke høyere blodglukose. Hunden fikk ikke svimmelhetsanfall eller andre symptomer, men fire måneder etter seponering av hydroxyurea ble klinikken kontaktet da hunden virket dårlig. Hematokritverdien var på vei opp igjen og eier ønsket hunden avlivet. Eutanasi ble utført.

KASUS 5

Anamnese

5. juli 2016 ble en ni år gammel langhåret dachs, intakt hann, innbrakt på akuttvakten med akutt oppkast og tegn på hypovolemisk sjokk. Samme dag var hunden behandlet av annen veterinær for mistanke om forgiftning, men kliniske symptomer hadde forverret seg.

Klinisk undersøkelse

Hunden var bevisst men hadde svært nedsatt allmenntilstand og lå i brystleie, kunne ikke stå. Vekt 7,7 kg, temperatur 37,7 °C. Trekninger i muskulaturen ble observert, tydeligst i tricepsmuskulaturen. Slimhinnene var mursteinsrøde og KFT var 1 sekund. Respirasjon 44/minutt og hjertefrekvens 136/min, pulsen bilateralt var middels fyldig. Ingen bilyd hørt over hjerte/lungedempning. Ingen smerter i bryst/buk kunne påvises.

Laboratorieanalyser

Resultatet av blod- og urinprøver er vist i Tabell 5a.

Tentativ diagnose

Kliniske funn og laboratorieresultater ble vurdert til å være forenlig med diagnosen absolutt sekundær erythrocytose.

Behandling og oppfølging

Hunden fikk oksygen og kontinuerlig infusjon med isotonisk saltvann.

Tabell 5a. Laboratorieresultater Kasus 5

Dato	HK (L/L) RO: 0,37-0,55	HGB (g/L) RO: 120-180	RBC (10 ¹² /L) RO: 5,5-8,5	RETIC (109/L) RO: 10,0-110,0	Albumin (g/L) RO: 22-39	Glukose (mmol/L) RO: 4,1-8,0
05.07.2016						
Før flebotomi	0,73*	216*	10,0*	96,8	41*	8,5*
Etter 200 mL flebotomi**	0,25*	98*	3,5*	31,5	-	-
06.07.2016	0,50*	158*	7,1*	80,2	-	-
07.07.2016	0,46*	158*	7,2*	71,8	-	-

HK: Hematokrit; HGB: Hemoglobin; RBC: Erytrocytter; RETIC: Retikulocytt.

CFU: Koloniformende enheter.

RO: Referanseområde; Resultater utenfor angitt referanseområde er merket med*.

**Kalkulert mengde 171 mL.

Tabell 5b: Laboratorieresultater for Kasus 5 fra oppfølgingsprøver tatt hos hundens faste veterinær.

Dato	HK (L/L) RO: 0,38-0,56	HGB (g/L) RO: 134-207	RBC (10 ¹² /L) RO: 5,4-8,7	RETIC (10 ⁹ /L) RO: 10,0-110,0
12.08.16	0,57*	187	8,6	87,4
07.10.16	0,56	198	9,0*	81,6
04.11.16	0,52	192	8,5	124,4*

HK: Hematokrit; HGB: Hemoglobin; RBC: Erytrocytter; RETIC: Retikulocytt.

RO: Referanseområde; Resultater utenfor angitt referanseområde er merket med*.

Med tentativ diagnose erythrocytose ble det utført flebotomi. 200 ml blod ble tappet. Oksygen og isotonisk saltvannsinfusjon med 2 ml/kg/time ble gitt noen timer. Trekningen i muskulaturen opphørte i løpet av natten. Hunden ble sendt hjem neste ettermiddag i relativt god form.

Hunden ble videre fulgt opp av henvisende veterinær og det ble tatt tre hematologiske oppfølgings-blodprøver i august, oktober og november 2016. Hematologiresultatene lå i øvre del av referanseområdet eller marginalt over øvre referansegrense (Tabell 5b). Året etter (2017) hadde hunden ikke hatt tilbakefall og var i god form. Kontrollblodprøver viste hematokritverdier i øvre del av referanseområdet, men ikke resultater over referanseområdet. Årsaken til den antatte diagnosen, sekundær absolutt erythrocytose, forble ukjent.

Diskusjon

For våre kasus stemmer de kliniske funn med hyperviskositetsyndromet, men primærårsaken for hyperviskositen ble ikke funnet. Både

hematokritverdiene, hemoglobin-konsentrasjonene og erythrocyttantall var over den øvre oppgitte grense for de aktuelle rasene.

For kasus 5, som var rasen dachs, er det tatt med i vurderingen at denne rasen kan ha litt høyere hematokritverdier enn andre raser (1).

EPO-målingene for Kasus 1 og 2 var under nedre referansegrense, og ingen primærårsak ble funnet. Dette vurdert sammen med tilbakefallene i Kasus 2 førte til konklusjonen om absolutt primær erythrocytose.

For Kasus 3 var EPO-målingen rett over referanseområdet. Beinmargsbiopsien kunne ikke skille mellom primær eller sekundær erythrocytose. I litteraturen varierer EPO-konsentrasjoner hos friske hunder fra 5,2-40 mU/mL (13) til 7-37 mU/mL (9). Ifølge Cook og Lothrop (9) er median EPO-konsentrasjon i serum signifikant lavere hos hunder med absolutt primær erythrocytose sammenliknet med hunder med sekundær erythrocytose. Det er også en diurnal variasjon av EPO-produksjonen forårsaket av halveringstiden i plasma, 6-9 timer (14, 15). Ved University of

London RVC måler de ikke EPO eller tar beinmargsbiopsier rutinemessig ved mistanke om erythrocytose hos hund (Barbara Glanemann, RVC, personlig meddelelse). Thrall (1) synes å være enig i dette synet med hensyn til beinmargsbiopsier. I noen tilfeller er det derimot beskrevet at beinmargsbiopsier kan gi en mer eksakt diagnose (4,16).

De oppfølgende undersøkelsene av Kasus 3 kan indikere et tilbakefall, men den tentative diagnosen ble sekundær absolutt erythrocytose av ukjent årsak.

Kasus 4 hadde tilbakefall og ingen primær årsak ble funnet. Det var grunnlaget for den tentative diagnosen absolutt primær erythrocytose.

Kasus 5 hadde intet tilbakefall og den fikk tentativ diagnose absolutt sekundær erythrocytose.

JAK2 mutasjon er en relevant markør for myeloproliferative neoplasier (MNP-disorders) hos menneske (3). I en studie ble JAK2 V617F mutasjon funnet hos én av fem hunder med absolutt primær erythrocytose (11). Det faktum at de tre kasus testet for JAK2 mutasjoner i vår

serie var negative utelukker ikke at diagnosen kan være absolutt primær erythrocytose. I humanmedisinen har omtrent 90 % av pasientene med absolutt primær erythrocytose påvisbar JAK2V617F mutasjon, men en liten del vil alternativt bære exon 12 mutasjoner (17). Det er imidlertid usannsynlig at alle hunder med absolutt primær erythrocytose vil ha eksakt samme mutasjon som mennesker (Barbara Glanemann, RVC, personlig meddelelse).

Flebotomi har vært brukt som førstelinje behandling siden klinisk tilstand uten behandling raskt kan bli livstruende. Det viste seg at vi måtte gjenta behandlingen i våre kasus fordi høy viskositet gjorde det umulig å få tappet det kalkulerte blodvolumet (12).

Flebotomi kan brukes som eneste behandling ved langtidsbehandling. I en kasuistikk hvor absolutt sekundær erythrocytose skyldtes høyre til venstre shunt av patent ductus arteriosus ble hunden behandlet med flebotomi i 8 år (18). Thrall (1) støtter flebotomi, men skriver at bruk av kjemoterapi som hydroxyurea nok er den mest vanlige behandlingen. Nitsche (6) skriver at den optimale behandling av erythrocytose er ukjent og at hvis flebotomi må anvendes i mer enn 4-8 uker bør myelosuppressive preparater gis i tillegg. I våre kasus med tilbakefall ble hydroxyurea anvendt med god effekt og uten påvisbare bivirkninger.

Dosene for hydroxyurea i absolutt erythrocytose er oppgitt i BSAVA Formulary (19) til 50-80 mg/kg hver 3. dag eller 1g/m² kroppsoverflate hver 24. time, mens Plumb's Veterinary Drug Handbook (20) anbefaler 50-60 mg/kg en gang daglig til hematokritverdien er under 60 % og så hver annen dag med nedtrapping under kontroll av hematokritverdien til lavest mulig dose.

Sammendrag

Erythrocytose/polycytemi hos hund er karakterisert av abnormal høy konsentrasjon av hemoglobin-, hematokrit- og erythrocyttverdiene. Tilstanden er vanligvis klassifisert som relativ eller absolutt erythrocytose (polycytemi). Relativ erythrocytose kan for eksempel være forårsaket av

dehydrering eller miltkontraksjoner ved store fysiske anstrengelser eller smerter.

Absolutt erythrocytose er videre klassifisert i primær eller sekundær. Absolutt primær erythrocytose er en myeloproliferativ sykdom hos hund. Absolutt sekundær erythrocytose kan være forårsaket av hypoksi oppstått ved kardiopulmonær sykdom, hyperadrenokortisisme eller ekstrem fedme. Absolutt erythrocytose kan også oppstå i forbindelse med svulster, for eksempel i beinmarg eller i nyrer, men også ved svulster i andre organer som fibrosarkomer i nesehulen. Absolutt erythrocytose hos hund kan gi mange forskjellige symptomer, eksempelvis poydipsi og polyuri. Tilstanden kan bli livstruende, oftest skyldes det hyperviskositetssyndromet.

Fem tilfeller av absolutt erythrocytose er beskrevet. Diagnosen blir ofte stilt ved at andre årsaker kan utelukkes. Vi har i fire av tilfellene målt serum erythropoietin (EPO) og undersøkt for JAK2 mutasjoner i tre av tilfellene. Hensiktsmessigheten av å måle EPO er diskutert. JAK2 mutasjon var negativ i våre tilfeller. Større studier med JAK-2-mutasjonsetester på hunder med absolutt primær erythrocytose er ønskelig for en bedre vurdering av den diagnostiske nytten av denne mutasjonstesten.

Summary

Erythrocytosis/polycythemia in dogs is usually characterized by an abnormally high concentration of the hemoglobin-, hematocrit- and erythrocyte values. The condition is usually classified into relative or absolute erythrocytosis (polycythemia). Relative erythrocytosis might for instance be caused by dehydration or even by contractions of the spleen in extreme exercise or pain.

Absolute erythrocytosis is further classified into primary and secondary erythrocytosis. Primary absolute erythrocytosis is a myeloproliferative disease in the dog. Secondary absolute erythrocytosis may be caused by hypoxia due to cardiopulmonary disease, hyperadrenocorticism or obesity. Absolute erythrocytosis might also be detected in connection with tumours, for instance in the bone

marrow or the kidneys but may also be caused by tumours elsewhere, for example nasal fibrosarcomas are mentioned in the literature.

Absolute erythrocytosis in dogs can present with a variety of different clinical signs including polydipsia and polyuria, and can progress to a life-threatening condition, often due to the hyperviscosity syndrome.

Five cases of absolute erythrocytosis are described. As the diagnosis is often made by excluding other causes we have included measuring serum erythropoietin in four cases and investigated the possibility of JAK2 mutations in three of these cases. The role of measuring serum erythropoietin (EPO) concentrations as a diagnostic tool is discussed.

The JAK2-mutation was negative in our cases. In order to sort out the diagnostic significance we need a large scale study of JAK-2-mutationstest in dogs where absolute primary erythrocytosis is likely.

Referanser

1. Thrall MA. Classification of and diagnostic approach to polycythemia. I: Thrall MA, Weiser G, Allison RW, Campell TW, eds. *Veterinary hematology and clinical chemistry*. 2nd ed. Ames, Iowa: Wiley-Blackwell, 2012: 114-7.
2. Gentz EJ, Pearson EG, Lassen ED, Snyder SP, Sharpnack E. Polycythemia in a llama. *J Am Vet Med Assoc* 1994; 204: 1490-2.
3. MPN Research Foundation. Polycythemia vera (PV) <http://www.mpnresearchfoundation.org/Polycythemia-Vera-28PV-29> (13.01.2018).
4. Durno AS, Webb JA, Gauthier MJ, Bienzle D. Polycythemia and inappropriate erythropoietin concentrations in two dogs with renal T-cell lymphoma. *J Am Anim Hosp Assoc* 2011; 47: 122-8.
5. Couto CG, Boudrieau RJ, Zanjani ED. Tumor-associated erythrocytosis in a dog with nasal fibrosarcoma *J Vet Intern Med* 1989; 3: 183-5.
6. Nitsche EK. Erythrocytosis in dogs and cats: diagnosis and management. *Compend Contin Educ Pract Vet* 2004; 26: 104-18.
7. Herrtage ME, Ramsey IK. Canine hyperadrenocorticism. I: Mooney CT, Peterson ME, eds. *BSAVA manual of canine and feline endocrinology*. 4th ed. Quedgeley: BSAVA, 2012: 168.
8. Mooney CT, Peterson ME. Feline hyperthyroidism. I: Mooney CT, Peterson M, eds. *BSAVA manual of canine and feline endocrinology*. 4th ed. Quedgeley: BSAVA, 2012: 92-110.
9. Cook SM, Lothrop CD. Serum erythropoietin concentrations measured by radioimmunoassay in normal, polycythemic, and anemic dogs and cats. *J Vet Intern Med* 1994; 8: 18-25.
10. Harvey JW. Erythrocytosis (polycythemia). In: *Veterinary hematology: a diagnostic guide and color atlas*. St. Louis: Elsevier, 2012: 111-2.
11. Beurlet S, Krief P, Sansonetti A, Briend-Marchal A, Kiladjian J-J, Padua RA et al. Identification of JAK2 mutations in canine primary polycythemia. *Exp Hematol* 2011; 39: 542-5.
12. McDonnell J. Polycythemia. *Vet Tech* 2012; 33(10): E1-E6.
13. Diogo CC, Fabretti AK, de Abreu Camassa JA, de Albuquerque Bonelli M, Arias MV, Pereira PM. Diagnosis and treatment of primary erythrocytosis in a dog: a case report. *Top Companion Anim Med* 2015; 30: 65-7.
14. Giger U. Erythropoietin and its clinical use. *Compend Contin Educ Pract Vet* 1992; 14: 25-34.
15. Klausen T, Poulsen TD, Fogh-Andersen N, Richalet JP, Nielsen OJ, Olsen NV. Diurnal variations of serum erythropoietin at sea level and altitude. *Eur J Appl Physiol Occup Physiol* 1996; 72: 297-302.
16. Evans LM, Caylor KB. Polycythemia vera in a cat and management with hydroxyurea. *J Am Anim Hosp Assoc* 1995; 31: 434-8.
17. Scott LM. The JAK2 exon 12 mutations: a comprehensive review. *Am J Hematol* 2011; 86: 668-76.
18. Côté E, Ettinger SJ. Long-term clinical management of right-to-left ("reversed") patent ductus arteriosus in 3 dogs. *J Vet Intern Med* 2001; 15: 39-42.
19. Ramsey I. *BSAVA small animal formulary : part A. Canine and feline*. 9th ed. Quedgeley: BSAVA, 2017: 190-1.
20. Plumb DC. *Hydroxurea. I: Plumb's veterinary drug handbook : desk*. 8th ed. Stockholm: Wiley-Blackwell, 2015: 533-4.

Nytt fra Helsetjenestene

Redigert av Vibeke Tømmerberg

Ny rutine for identifisering av koagulase negative stafylokokker (KNS) i mastittdiagnostikken

Koagulase negative stafylokokker er en heterogen gruppe bakterier med mange arter og underarter. Nye laboratoriemetoder gjør at TINE Mastittlaboratoriet fra våren 2019 vil rapportere de vanligst forekommende KNS-artene på speciesnivå. KNS species som er lite relevante i mastitt-sammenheng kommer fortsatt til å bli rapportert som KNS.

Følgende gjelder fortsatt når vi snakker om KNS:

- KNS som gruppe finnes «overalt»: I miljø, i spenekanaler, på prøvetakers hud og på spenehud. KNS er derfor svært vanlig å påvise som en forurensing.
- For å tillegge et KNS-funn betydning er det viktig at prøvekvaliteten er god. KNS gir sjeldent klinisk mastitt, og i de aller fleste tilfellene gir de bare moderat stigning i celletallet. KNS er derfor sjelden hovedårsaken til at en produsent sliter med høyt tankcelletall eller mye mastitt.
- I de aller fleste tilfeller selvhelbreder KNS i sinperioden.

Noen besetninger har mange kyr med KNS funn i spenepøver, og da gir differensiering nye muligheter:

- Ofte finner man et variert bilde av forskjellige KNS-species, og gjentatte prøver av samme ku viser ulike KNS-species. Her er det som oftest snakk om stadige

nye infeksjoner fra miljøet. Tilnærming i slike besetninger må ha to fokus: Miljøtiltak og øke motstandskraften til kyrne.

- Finner man samme KNS-art i de fleste kyrne, og gjentatte funn i samme kyr, kan det dreie seg om persistente KNS-infeksjoner som er mer storfetilpasset. Har man et slikt bilde i en besetning vil fokus på forhindring av nyinfeksjoner være det aller viktigste.

Informasjon som vil vises for de ulike species på medlem.tine.no

Staphylococcus epidermidis

S. epidermidis er en naturlig del av bakteriefloraen på menneskers hud. Dette regnes som hovedkilden til jurinfeksjoner forårsaket av denne bakterien. Hvis forholdene i fjøset ligger til rette for det, kan *S. epidermidis* opptre som en smittsom jurbakterie og infisere mange dyr (storfe og småfe).

S. epidermidis er en vanlig årsak til subklinisk mastitt, og av og til mild klinisk mastitt, hos storfe og småfe. Bakterien kan også noen ganger forårsake langvarige jurinfeksjoner med høyt celletall. Infeksjoner med *S. epidermidis* selvhelbreder vanligvis i sinperioden. *S. epidermidis* infeksjoner forekommer hyppigere i seinere laktasjoner sammenlignet med første laktasjon.

S. epidermidis er en viktig bakterie i humanmedisinen. Rundt 50 % av bakteriene som gir mastitt er følsomme for penicillin.

Staphylococcus chromogenes

S. chromogenes er en naturlig del av bakteriefloraen hos kalv og ungdyr. Den finnes på kroppen samt på overflaten av jur og spener, og disse regnes som de viktigste smitekildene. *S. chromogenes* regnes ikke som en veldig smittsom jurbakterie, men den kan smitte fra dyr til dyr og gi jurinfeksjoner når forholdene ligger til rette for det.

S. chromogenes er en vanlig årsak til subklinisk mastitt hos storfe. Bakterien kan forårsake langvarige infeksjoner og moderat forøket celletall, men spontanhelbreder oftest i sinperioden. *S. chromogenes* infeksjoner forekommer hyppigere i første laktasjon sammenlignet med seinere laktasjoner. De fleste bakteriene som gir mastitt er følsomme for penicillin.

Staphylococcus simulans

Smittekildene til *S. simulans* er i liten grad undersøkt. Bakterien kan ha et smittomt forløp i enkelte besetninger.

S. simulans er en vanlig årsak til subklinisk mastitt hos storfe og av og til også hos geit, men den kan også forårsake klinisk mastitt. Bakterien kan gi langvarige infeksjoner og høyt celletall, men infiserte dyr spontanhelbreder oftest i sinperioden. Det er noe vanligere å påvise *S. simulans* i seinere laktasjoner enn i første laktasjon. Bakterien er som regel følsom for penicillin.

Staphylococcus haemolyticus

S. haemolyticus er en naturlig del av bakteriefloraen på menneskers hud, og dette regnes som en viktig smittekilde til storfe og småfe. *S. haemolyticus* kan finnes både på huden på juret og i fjøsmiljøet.

Det er ikke uvanlig å finne *S. haemolyticus* i prøver fra subklinisk og iblant også fra mild klinisk mastitt. Bakterien forårsaker av og til langvarige infeksjoner og moderat forøket celletall, men infiserte dyr spontanhelbreder i sinperioden.

Cirka 50 % av bakteriene som gir mastitt er følsomme for penicillin.

Staphylococcus warneri

Smittekildene til *S. warneri* er ikke kjent, men bakterien finnes ofte ved subklinisk mastitt hos storfe og geit. Bakterien gir vanligvis hverken langvarige infeksjoner, høyt celletall over tid eller andre jurhelseproblemer av betydning hos storfe eller småfe.

Staphylococcus caprae

Smittekildene til *S. caprae* regnes å være dyrene selv, og bakterien kan opptre som en smittsom jurbakterie og infisere mange dyr. *S. caprae* er en vanlig årsak til subklinisk mastitt i en del geitebesetninger. Bakterien kan forårsake langvarige infeksjoner og gi forhøyet celletall.

S. caprae er følsom for penicillin.

Andre Koagulase negative stafylokokker (KNS)

«Andre koagulase-negative stafylokokker (KNS)» er en samlediagnose for de species som har liten evne til å forårsake jurinfeksjon. I dag kjenner man til over 50 ulike KNS-arter, men få av disse har betydning for jurhelsen. Kode 30 «Andre Koagulase negative stafylokokker (KNS)» utgjør majoriteten av påviste jurbakterier.

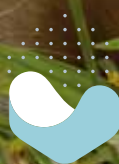
Liv Sølvørød

TINE Mastittlaboratoriet i Molde

Allergi?

Vi tilbyr:

- Godt dokumenterte serumtester
- Dermatologisk rådgivning
- Individuelle prøvesvar

dr baddaky
a nextmune company

drbaddaky.no

LEGEMIDDELNYTT

Terapianbefalinger for antibiotikabruk

De siste årene har Legemiddelverket, i samarbeid med en rekke faginstanser, publisert to terapianbefalinger for bruk av antibakterielle midler til dyr: En for produksjonsdyr og en for hund og katt.

Terapianbefalingene gir kortfattet informasjon om riktig bruk av antibakterielle midler og er et viktig verktøy i arbeidet for bærekraftig bruk av antibiotika.

I tillegg til terapianbefalingene for antibiotikabruk finnes det andre terapianbefalinger, for eksempel:

- Behandling av bier for bekjempelse av Varroa destructor
- Bærekraftig håndtering av rundorm hos sau
- Endoparasittbehandling av hund og katt

Terapianbefaling for bruk av antibiotika til hest

Resistens mot antibakterielle midler er et økende globalt helseproblem som er av stor betydning for både mennesker og dyr. Siden all bruk av antibakterielle midler kan medføre utvikling og spredning av resistens, er det viktig å redusere forbruket gjennom å unngå unødvendig eller feil bruk, samt gjennom forebyggende tiltak.

I juni 2019 ble terapianbefaling for antibiotikabruk til hest publisert. Vi oppfordrer alle veterinærer til å ta i bruk de nye terapianbefalingene.

Du finner alle terapianbefalingene på legemiddelverket.no/veterinarmedisin

Tilgang på antibakterielle midler

Vi får i økende grad legemidler inn på det norske markedet via felleseuropeiske godkjenningssprosedyrer. Dette medfører at det kommer antibakterielle midler på det norske markedet med en preparatomtale som i liten grad tar hensyn til norsk resistenssituasjon og behandlingstradisjon.

Norge kan ikke velge å stå utenfor disse prosedyrene, og alle land må være fleksible for å komme fram til enighet om en felles europeisk preparatomtale. Det vil variere i hvor stor grad Norge får gjennomslag for innspill basert på vår behandlings- og resistenssituasjon.

Med økt antall legemidler/virkestoffer å velge mellom er det viktig at veterinæren i hvert enkelt tilfelle legger en kritisk nytte/risikovurdering til grunn ved valg av antibakterielt middel. Legemidlenes potensiale for å fremkalle resistens, og konsekvensene av en situasjon med økt resistens mot den aktuelle substansen, må stå sentralt i denne vurderingen.

Bruk av humanlegemidler til dyr

Effekt og sikkerhet hos dyr er ikke vurdert for legemidler som bare er godkjent til mennesker. Dette gjelder både reseptbelagte og reseptfrie legemidler. Reseptfritak er derfor kun basert på det godkjente bruksområdet hos mennesker.

Trygg bruk av humanlegemidler til dyr krever derfor en særskilt vurdering av veterinær med hensyn til bruksområde og dosering:

- Velg alltid først veterinære legemidler som er godkjent til aktuell dyreart og aktuell indikasjon.
- Skriv alltid resept med konkret doseringsanvisning ved bruk av humanlegemidler til dyr.
- Ikke overfør doseringer fra mennesker til dyr eller mellom dyrearter.

Hund og katt dag og natt

VETERINÆRVAKT
24/7/365

En pasient er ikke ferdigbehandlet når siste sting er satt. Ofte kreves intensiv behandling eller overvåking videre. På Evidensia Oslo dyresykehus er vi alltid tilgjengelige!

- ◆ AKUTTMOTTAK AV PRIMÆRPASIENTER DØGNET RUNDT
- ◆ INNLEGGELSE AV HENVISTE PASIENTER FOR VIDERE UTREDNING OG BEHANDLING
- ◆ MOTTAK AV PASIENTER TIL OVERVÅKING

Du er hjertelig velkommen til å kontakte oss for å diskutere og planlegge den beste gang videre for den enkelte pasient. På den måten kan vi sammen tilby det aller beste for dyret og dets eier.

Kontakt oss på henvising.oslodyresykehus@evidensia.no, eller tlf. **22 68 35 00** (eget tastevalg for henvisende veterinærer)

Se våre øvrige tjenester på evidensia.no/henvising

Elia Ciani

Mobil: 96 88 18 37
E-post: elia.ciani@nmbu.no

Økt kunnskap om hvordan laks formerer seg

Elia Ciani har i sitt doktorgradsarbeid i EU-prosjektet IMPRESS bidratt med økt kunnskap om dverglaksens lure måte å reproducere seg på mens den allerede er liten parr. Kunnskap om reproduksjon hos laks er viktig for å bevare truede fiskepopulasjoner i naturen, ikke minst i lys av klimaendringene.

Doktorgradsarbeidet til Elia Ciani er en del av EU-prosjektet IMPRESS som har som hovedmål å forbedre produksjon av settefisk til bruk i vern av truede populasjoner av fiskearter som forflytter seg i forbindelse med gyting. Hovedfokuset i prosjektet er ål, stør og laks. For å nå målene i prosjektet trengs økt kunnskap om viktige livsfaser til disse fiskeartene.

Ciani har i sitt forskningsarbeid sett på den neuroendokrine reguleringen av kjønnsmodning hos laks. Neuroendokrin er samspillet mellom nervesystemet og de endokrine kjertlene/organene som blant annet består av hypofysen, leveren og gonadene (testikler og eggstokker).

Liten laks med lur strategi

I arbeidet sitt har Ciani brukt dverg-hanner hos laks. Altså laksehanner som blir kjønnsmodne allerede som parr, ung laks som lever i ferskvann og enda ikke har nådd smoltifiseringsperioden da de blir fysiologisk klare for saltvann. Denne parren vandrer ikke ut i havet før de reproducerer. Dverghannene har utviklet en interessant strategi ved å være små. De sniker seg inn på gytende, større laks og på den måten befrukter de eggene uten å måtte kjempe med store hanner eller bruke energi på parringslek med hunnene.

Ciani har i sin avhandling sett på tidlige stadier av modningen til dverghanner og konsentrert seg spesielt om to neuroendokrine systemer; gondarotropinfrisettende hormon (Gnrh) og melatonin. Gnrh kan sette i gang modningsprosessen direkte ved å stimulere frigjøring av kjønnehormoner fra hypofysen rett under hjernen. Mela-

tonin er et signalmolekyl som er med på å justere timing av viktig fysiologiske prosesser når det gjelder døgn- og sesongvariasjoner, for eksempel ved at reproduksjonsprosessen skal settes i gang en spesifikk tid på året og ved en bestemt vanntemperatur. Her kan klimaendringer ha stor betydning for laksens reproduksjon i naturen.

Kjønnsmodningen kan starte svært tidlig

Resultatene i doktorgradsarbeidet viser at kjønnsmodning hos dverghanner kan starte så tidlig som første høst eller seks måneder etter klekking, eller tidlig vår omtrent 12 måneder etter klekking. Hovedfunnene viser at én av seks ulike Gnrh-reseptorer hos laks er eksklusivt uttrykt i celler som produserer luteiniserende hormon, et viktig kjønnehormon i hypofysen. Videre er i alt tre ulike melatoninreseptorer uttrykt i hypofysen, dermed kan melatonin påvirke hypofysens hormonproduksjon direkte. Enkelte av reseptorene viste også forhøyede nivåer om våren i forbindelse med kjønnsmodningen, men ikke om høsten. Om våren var det tydelige døgnvariasjoner i reseptoruttrykk, mens dette ikke kunne sees på høsten.

Viktig for bevaring av laks i naturen

Resultatene til Elia Ciani bidrar til økt forståelse av kjønnsmodningsprosessen til dverghanner, en økologisk viktig, men lite studert, livstrategi hos laks. Slikt økt forståelse er helt nødvendig for å kunne forbedre dagens produksjon av settefisk for vern av truede populasjoner i naturen.

PERSONALIA:

Elia Ciani (31) kommer fra Spoltore i Italia og er utdannet biolog fra Università degli Studi Dell'Aquila og Università Politecnica delle Marche (UNIVPM). Han forsvarte nå doktoravhandlingen sin «Neuroendokrin regulering av gonadotropiner i atlantisk laks parr med fokus på melatonin og Gnrh systemer» ved NMBU Veterinærhøgskolen, Institutt for basalfag og akvamedisin 8. mars.

NÅ ER DET LETTERE
Å GJENNOMFØRE
ORMEBEHANDLING PÅ
STØRRE STALLER

STOR
PACK

EQUiMAX[®]

48
STK

For deg og dine kunder betyr dette:

- » Betydelig **mindre emballasje** - mer miljøvennlig
- » Mye mer **tidsbesparende** når en hel stall skal behandles
- » **Prisgunstig**

Equimax Vet. Anthelmintikum. ATCvet-nr.: QP54A A51. Oralgel til hest: 1 g inneh.: Ivermektin 18,7 mg, prazikvantel 140,3 mg, propylenglykol 731 mg. Fargestoff: Titandioksid (E 171) 20 mg. Egenskaper: Klassifisering: Anthelmintikum. Virkningsmekanisme: Ivermektin virker ved å binde selektivt til glutamatmedierte kloridionkanaler i nerve- og muskelceller hos virvellose dyr. Dette fører til økt permeabilitet for klorid i nerve- og muskelcellenes membran og resulterer i lammelse og død for parasitten. Ved presynaptiske nerveterminaler (i nematoder) eller neuromuskulære forbindelser (i leddyr og insekter) kan ivermektin også interagere med andre kloridionkanaler mediert av GABA (gammaaminosyre). Prazikvantel er et isokinolinpyrazinderivat med effekt overfor mange arter av cestoder og trematoder. Det virker først og fremst ved å nedsette både bevegelighet og funksjon av cestodenes sugeskaler. Virkningsmekanismen omfatter svekkelse av neuromuskulær koordinering, men også påvirkning på permeabiliteten av ormenes overflate, hvilket forårsaker uttalt kalsiumog glukosetap. Dette induserer spastisk paralyse av parasittens muskulatur. Absorpsjon: Maks. plasmakonsentrasjon for ivermektin nås innen 24 timer. Maks. plasmakonsentrasjon for prazikvantel nås innen 1 time. Halveringstid: Ivermektin: 90 timer. Prazikvantel ble raskt eliminert og kunne ikke påvises 8 timer etter behandling. Halveringstid for prazikvantel er 40 minutter. Indikasjoner: Til behandling av blandingsinfestasjoner forårsaket av cestoder, nematoder eller arthropoder, forårsaket av voksne og umodne rundorm, lungeorm, bremselarver og bendelorm hos hester: Rundorm i mave-tarmkanalen: Store strongylider: Voksne og 4. larve (arteriell) stadium av Strongylus vulgaris, voksne og 4. larve (vevs) stadium av Strongylus edentatus, voksne Strongylus equinus, voksne stadium av Triodontophorus spp. Sma strongylider: Cyathostomum: Cylicocyclus spp., Cylicodontophorus spp., Cylicostephanus spp. og Gyallocephalus spp, voksne og ikke inhiberte mukosalarver. Trichostrongylider: Voksne Trichostrongylus axei. Haleorm: Oxyuris equi larver. Spolorm: Voksne og larver Parascaris equorum. Øvrige nematoder i mave-tarmkanal: Voksne: Strongyloides westeri og voksne Habronema muscae. Lungeorm: Voksne og larver Dictyocaulus arnfieldi. Øvrige nematoder: Onchocerca spp. (microfilariae) dvs. kutan onchocerciasis. Bendelorm (Cestoder): Anaplocephala perfoliata, anaplocephala magna, Paranaplocephala mamillaria. Bremselarver: Orale og gastriske larvestadier av Gasterophilus spp. Kontraindikasjoner: Skal ikke brukes til fyll som er under 2 uker gamle. Skal ikke brukes til hopper som leverer melk til konsum. Bivirkninger: Enkelte hester med kraftige infeksjoner av Onchocerca mikrofilariar har fått reaksjoner i form av hevelse og kløe etter behandling. Disse symptomene antas å skyldes at et stort antall mikrofilariar dør samtidig. Symptomene avtar i løpet av noen dager, men symptomatisk behandling kan være tilrådelig. Veterinar bør kontaktes dersom disse symptomene skulle vedvare. Forsiktighetsregler: Hunder og katter bør ikke få mulighet til svelge rester av oralgel eller ha tilgang til brukte sprøyter pga. muligheten for uheldige effekter relatert til ivermektintoksitasitet. Da ivermektin er yt 2 For fullstendig preparatomtale (SPC), se www.legemiddelverket.no terst farlig for fisk og andre vannlevende organismer, skal dyr under behandling ikke ha direkte adgang til overflatevann og grofter. Studier der preparatet ble gitt til hingster i 3 ganger den anbefalte dose viste ingen spesielle ugunstige virkninger på reproduksjon. Produktet kan brukes sikkert på hingster. Drektighet/Laktasjon: Studier der preparatet ble gitt til hopper over et 14 dagers intervall gjennom hele drektigheten og laktasjonsperioden, i 3 ganger den anbefalte dose, viste ingen aborter, ingen større effekter på drektigheten, fødsel eller på hoppens generelle helsestilstand, heller ikke noen abnormiteter på fullene. Preparatet kan brukes sikkert på hopper gjennom hele drektighets- og laktasjonsperioden. Dosering: En enkel administrering av 200 µg ivermektin og 15 mg prazikvantel pr. kg kroppsvekt tilsv. 1,07 g oralgel pr. 100 kg kroppsvekt. For å oppnå korrekt dosering, bør hestens vekt bestemmes nøyaktig. Den første delstrekk på doseringssprøyten gir tilstrekkelig med oralgel til å behandle 100 kg kroppsvekt, hver etterfølgende sprøyteinndeling gir tilstrekkelig oralgel til å behandle 50 kg kroppsvekt. Sprøyten som inneholder 7,49 g pasta, leverer tilstrekkelig pasta til å behandle 700 kg kroppsvekt. Overdosering/Forgiftning: En toleransestudie utført på fyll fra 2 ukers alder med opptil 5 ganger anbefalt dose viste ingen uønskede reaksjoner. Tilbakeholdelsestider: Melk: Ikke tillatt brukt til lakterende dyr som produserer melk til konsum. Slakt: 35 dager. Oppbevaring og holdbarhet: Oppbevares <30°C. Holdbarhet etter anbrudd: 6 måneder. Pakninger: Oralgel: Til hest: 7,49 g (doseringssprøyte) 024196.

Foto: Håkon Sparre

Amin Sayyari

Mobil: 96 87 74 01
E-post: amin.sayyari@nmbu.no

Hvor mye sykdom gir muggsoppgiften deoxynivalenol (DON) hos gris?

Amin Sayyari har i sitt doktorgradsarbeid undersøkt effektene av at gris får i seg muggsoppgiften DON. Arbeidet gir i tillegg bedre forståelse om eksponering av muggsopp tidlig i livet hos både mennesker og dyr.

Griser føres med fôr laget hovedsakelig av kornvarer. Kornvarer kan bli kontaminert av ulike typer muggsopparter blant annet *Fusarium* som produserer giftstoffer. Griser som spiser muggent fôr som inneholder lave til moderate konsentrasjoner av muggsoppgiften deoxynivalenol (DON) spiser mindre og vokser saktere, mens høyere doser kan gi kvalme, oppkast, diaré og i verste fall død for grisen. Disse effektene er dose-avhengige og varierer i ulike stadier i produksjonsfasen.

I denne doktorgraden gjennomførte forskergruppen et kortvarig eksponeringsforsøk på smågris og to langvarige fôringsforsøk på smågris og på drektige eller lakterende purker, altså purker som gir grisungene sine melk, og helse-skadelige effekter av DON hos gris ble studert.

Et toksin som har raskt oppsugning og eliminering

I dette doktorgradsarbeidet presenteres resultater fra en kortvarig eksponeringsstudie på smågriser som fikk ren DON enten ved å tilføre til blodet (intravenøst) eller gjennom munnen (peroral). Blodprøver ble deretter tatt med jevne mellomrom for å se på konsentrasjonskurven. DON ble påvist allerede ved de første målingene og forsvant ganske raskt i de siste målingene. Halveringstiden (den tiden det tar for at konsentrasjonen av DON reduseres til det halve) ble derfor beregnet til 2,6 timer etter intravenøs injeksjon og 3,8 timer etter peroral tilførsel.

Er det snakk om effekter som ikke varer lenge?

Resultatene i doktorgraden til Amin Sayyari viste også at DON ga en midlertidig reduksjon i fôropptaket og tilvekst hos smågriser som fikk naturlig kontaminert fôr med DON (opptil 5,7 mg/kg) i cirka 5 uker. Denne effekten forsvant mot slutten av forsøket, mens DON ble oppdaget i blodet relativt raskt etter fôring og nivået var nesten stabilt i hele eksponeringsperioden. Konsentrasjonen av enkelte blodparametere, blant annet total serum protein, ble også redusert hos smågriser som fikk DON i fôret, men redusert total serum protein ble først påvist fra uke 3 til uke 5. Derfor kan dette indikere at denne reduksjonen i total serum protein var en uavhengig, direkte effekt av DON.

Nedbrytende vommikrobe (DSM 11798) hadde ingen effekt

En mulig alternativ avgiftningsmetode, tilsetning av en DON-nedbrytende vommikrobe (DSM 11798), ble undersøkt i smågriserforsøket. Denne mikroben kunne ikke redusere nivået av DON i kroppen og hadde ingen effekt på DON-relaterte endringer i fôropptak, tilvekst og blodparametere.

Effekter av DON på drektige og lakterende purker er ikke dramatiske

Avhandlingen hadde også til hensikt å belyse effekten av moderate DON-konsentrasjoner (opptil 1,7 mg/kg) på fôropptak, endringer i kroppsvekt,

PERSONALIA:

Amin Sayyari (32) er norsk-iraner og er utdannet veterinær fra University of Karaj, Iran med tilleggsutdannelse fra NMBU Veterinærhøgskolen. Han forsvarte nå doktoravhandlingen sin «Deoxynivalenol hos gris: Effekter, toksikokinetikk, vertikal overføring og mikrobiell avgiftning» ved NMBU Veterinærhøgskolen, Institutt for produksjonsdyrmedisin 21. mars.

kultiltvekst og reproduksjonsevne hos purker i de siste faser av drektigheten og under laktasjon. Resultatene fra fôringsforsøket på purker viser at purker som fikk DON i fôret spiste mindre under laktasjon, men kroppsvekt og andre tilvekstparametre, inkludert målt spekktykkelse, var upåvirket. Ingen effekter på produksjon eller reproduksjonsytelse ble oppdaget. Blodparametere var også upåvirket.

Muggsoppgiftten overføres fra mor til avkom

Ved måling av DON i blodet til drektige purker og nyfødte grisunger før de sugde melk studerte vi overføringen gjennom morkake. Deretter evaluerte vi overføringen gjennom melk ved gjentatte målinger av DON i purkemelk, blodet til purker og diende smågriser. Resultater viser at DON overføres både gjennom morkake og melk fra purker til nyfødte og diende smågriser. Resultatene fra plasma DON-konsentrasjoner hos purker og grisungene og DON-nivåene i melkeprøver viser imidlertid at DON-overføringen er mer effektiv gjennom morkake enn gjennom melk, noe som indikerer at nyfødte grisunger har størst risiko for DON-eksponering som fostre i den siste del av drektigheten og i de første dagene av livet.

Dette doktorgradsarbeidet gir griseprodusenter, fôrindustri og myndigheter ytterligere kunnskap om forekomst, betydning og forebyggende metoder for DON i griseproduksjonen.

Bekymringer knyttet til DON-relaterte bivirkninger på menneskehelse er hovedsakelig basert på resultatene fra dyreforsøk, og de fleste effektene som er rapportert, ligner på de som er etablert og rapportert i dyreforsøk. Derfor blir dette arbeidet et godt utgangspunkt for kunnskapsoppdatering om kliniske effekter, opptak og metabolisme av DON hos menneske. Dessuten bekrefter dette arbeide at muggsoppgiftten overføres fra purker til grisunger gjennom morkake og melk. Dette gir en bedre forståelse om eksponering for muggsoppgifter tidlig i livet hos både dyr og menneske.

VETERINÆRJOBBER –
DE FINNER DU PÅ VETNETT.NO

Simparica «Zoetis»

Ektoparasittmiddel, isoksazolin.

Reseptgruppe C.
ATCvet-nr.: QP53B E03

TYGGETABLETTER 5 mg, 10 mg, 20 mg, 40 mg, 80 mg og 120 mg til hund: Hver tyggetablett inneholder: Sarolaner 5 mg, resp. 10 mg, 20 mg, 40 mg, 80 mg og 120 mg, laktose, melis, flytende glukose, hjelpestoffer. Leversmak. **Egenskaper:** Virkningsmekanisme: Insekticid og akaricid effekt. Blokkerer GABA- og glutamatstyrte kloridkanaler i CNS hos insekter og midd, dette gir økt aktivitet i parasittens nervesystem slik at den dør. Flått: Virkning i løpet av 12 timer etter at flått (I. ricinus) har festet seg. Flått som allerede er på hunden dør innen 24 timer etter behandling. Lopper: Effekt innen 8 timer fra loppene har inntatt næring fra verten. Nyklekkede lopper drepes før de kan legge egg og smitte spres derfor ikke til omgivelsene. **Absorpsjon:** Høy biotilgjengelighet (>85%). **Proteinbinding:** ≥99,9%. Halveringstid: 11 dager, clearance 0,12 ml/minutt/kg. **Utskillelse:** Hovedsakelig uendret via feces. **Indikasjoner:** Behandling av flått, lopper, skabb, øremidd og demodikose hos hund. Umiddelbar og vedvarende flåttedrepende effekt i minst 5 uker (Ixodes ricinus, I. hexagonus, Rhipicephalus sanguineus og Dermacentor reticulatus). Umiddelbar og vedvarende loppedrepende effekt mot nyinfestasjoner i minst 5 uker (Ctenocephalides canis og C. felis). Kan også brukes som en del av behandlingsstrategien mot loppeallergidermatitt (FAD). Lopper og flått må ta til seg næring fra verten for å bli eksponert for virkestoffet. Behandling mot skabb (Sarcoptes scabiei), øremidd (Otodectes cynotis) og demodikose (Demodex canis). **Kontraindikasjoner:** Overfølsomhet for innholdsstoffene. **Bivirkninger:** Svært sjelden: Forbigående, lette GI-effekter (f.eks. oppkast og diaré), forbigående neurologiske forstyrrelser (f.eks. skjelvinger, ataksi og kramper). Vanligvis er ingen behandling nødvendig. **Forsiktighetsregler:** Behandling av valper <8 uker og hunder <1,3 kg kun etter nytte-/risikovurdering. Overføring av parasittbåren smitte kan ikke utelukkes. Barn må hindres i å få tilgang til preparatet. Utilisert inntak kan ev. medføre forbigående eksikatoriske neurologiske symptomer. Se for øvrig pakningsvedlegget. **Interaksjoner:** Ingen kjente, men pga. den sterke bindingen til plasmaproteiner kan sarolaner konkurrere med andre legemidler med høy proteinbindingsgrad. **Drektighet/Laktasjon:** Sikkerhet ved bruk under drektighet, laktasjon eller til avlsdyr er ikke undersøkt. Dyrestudier har ikke vist teratogene effekter. Brukes kun etter nytte-/risikovurdering. **Dosering:** 2-4 mg/kg kroppsvikt iht. tabell.

Vekt (kg)	Tablettstyrke (mg)	Antall tyggetabletter
1,3-2,5	5	1
> 2,5-5	10	1
> 5-10	20	1
> 10-20	40	1
> 20-40	80	1
> 40-60	120	1
> 60	Egnet tablettkombinasjon	

Flått og lopper: For optimal kontroll gis preparatet med 1 måneds intervaller i hele sesongen iht. lokale epidemiologiske forhold. **Skabb:** 1 enkeltdose 2 ganger med 1 måneds intervall. **Øremidd:** 1 enkeltdose. Kontroll hos veterinær etter 30 dager, noen hunder kan trenge en behandling til. **Demodex:** 1 enkeltdose 3 ganger med 1 måneds intervaller gir klar bedring av symptomer. Behandling bør fortsette til minst 2 månedlige hudskrap er negative, ev. underliggende sykdommer bør behandles. **Administrering:** Til oral bruk. Kan gis med eller uten fôr, kan tygges. Skal ikke deles. Vask hendene etter håndtering. **Overdosering/Forgiftning:** 10 behandlinger med 3, resp. 5 ganger anbefalt maks. dose med 28 dagers mellomrom til 8 uker gamle valper, ga forbigående neurologiske symptomer hos enkelte av valpene: Lette skjelvinger ved 3 x 4 mg/kg og kramper ved 5 x 4 mg/kg. Alle valpene kom seg uten behandling. Et enkeltinntak av 5 x anbefalt dose til MDRI-defekte hunder av collierase ga ingen kliniske symptomer. **Oppbevaring og holdbarhet:** Oppbevares i originalpakningen. **Pakninger:** Tyggetabletter: 5 mg: Til hund: 3 stk. (blister). 10 mg: Til hund: 3 stk. (blister). 20 mg: Til hund: 3 stk. (blister). 40 mg: Til hund: 3 stk. (blister). 80 mg: Til hund: 3 stk. (blister). 120 mg: Til hund: 3 stk. (blister).

Sist endret: 16.11.2017

zoetis

VETERINÆRJOBBER –
DE FINNER DU PÅ VETNETT.NO

ORION
PHARMA
ANIMAL HEALTH

**Flåttsesongen er her
– husk å beskytte hunden!**

BESKYTTER OGSÅ MOT:

Reveskabb

Demodex

Øremidd

Lopper

**TYGGETABLETT MED
LEVERSMÅK!**

Veterinærene og #metoo

#metoo-kampanjen på sosiale medier høsten 2017 bidro til å sette søkelyset på seksuell trakassering som et arbeidsmiljøproblem i ulike yrkesgrupper. #metoo ble et synonym for seksuell trakassering opplevd i jobbsammenheng, og flere akademikergrupper i Norge hadde sine egne #metoo-opprop. Veterinærforeningen ønsket å kartlegge erfaringer hos sine medlemmer for å få mer informasjon om omfanget av seksuell trakassering i jobb- og studiesammenheng.

Mona Bråten, Fafo, mona.braaten@fafo.no

Nasjonale kartlegginger viser at kvinner i signifikant større grad enn menn er utsatt for seksuell trakassering i arbeidslivet (1). Per august 2018 var to av tre veterinærer i Norge kvinner, og i 2016 var 67 av 76 studenter som ble tatt opp på veterinærstudiet, kvinner (2). Kvinnedominansen blant veterinærene gjør det interessant å undersøke omfanget av seksuell trakassering i denne yrkesgruppen. Undersøkelsen dekker yrkesaktive, pensjonister og studentmedlemmer. Seksuell trakassering sorterer under psykososiale arbeidsmiljøutfordringer som kan påvirke ansattes helse og trivsel på jobben. Her oppsummeres hovedfunnene i undersøkelsen om seksuell trakassering blant medlemmer i Den norske veterinærforening i 2019.

Seksuell trakassering et problem som angår arbeidsmiljøet

Ifølge EU-direktiv 2006/54/EC defineres seksuell trakassering som enhver form for uønsket verbal, ikke-verbal og fysisk atferd av seksuell art som har som formål eller virkning å være krenkende, skremmende, fiendtlig, nedverdiggende, ydmykende

eller plagsom. Definisjonen ble implementert i norsk lovverk gjennom den nye likestillings- og diskrimineringsloven fra 1. januar 2018. Loven gjelder på alle samfunnsområder, også i arbeidslivet. I veterinærundersøkelsen ble definisjonen av seksuell trakassering slik den er nedfelt i lovteksten lagt til grunn og presentert innledningsvis i spørreskjemaet. Det ble stilt spørsmål om både fysisk, verbal og ikke-verbal seksuell trakassering.

Om undersøkelsen

Spørreskjemaet ble utarbeidet i samarbeid med en referansegruppe i Veterinærforeningen og med utgangspunkt i en liknende undersøkelse blant Den norske legeforenings medlemmer i 2018.

Undersøkelsen ble gjennomført i regi av Veterinærforeningen. Totalt gikk det ut invitasjon til 3349 personer registrert i foreningens medlemsregister i januar 2019. Undersøkelsen ble purret to ganger og avsluttet i mars 2019. Det var da kommet inn 1422 svar, noe som ga en svarprosent på totalt 42.

Omfanget av seksuell trakassering

Blant yrkesaktive og pensjonister svarer totalt 22 prosent at de har vært utsatt for seksuell trakassering på arbeidsplassen eller på jobbbrelaterte arrangementer i løpet av karrieren. Omfanget er noe større blant veterinærene enn blant legene, hvor andelen totalt var 16 prosent (3). Noe av forskjellene mellom yrkesgruppene kan skyldes kjønnsfordelingen og at kvinner generelt er mer utsatt enn menn. Om vi kun ser på hva kvinner i de to yrkesgruppene svarer, er omfanget likevel større blant kvinnelige veterinærer (29 prosent) enn blant kvinnelige leger (22 prosent).

Det er også forskjeller innad blant veterinærene når det gjelder spørsmål omkring opplevd seksuell trakassering på jobb. Andelen er høyere blant kvinnelige (29 prosent) enn blant mannlige (5 prosent) veterinærer. Av de som har opplevd seksuell trakassering, svarer godt og vel halvparten at dette har skjedd i løpet av de fem siste årene, mens resten svarer at det skjedde for seks år eller lenger siden. Det er en nær sammenheng mellom alder og

utsatthet; yngre veterinærer er langt mer eksponert for seksuell trakassering i jobbsammenheng enn sine eldre veterinærkolleger. Dette er i tråd med funn i andre undersøkelser, blant annet undersøkelsen blant legene (3). Blant veterinærer som har opplevd seksuell trakassering på jobb og som er under 40 år, svarer nærmere 60 prosent at dette har skjedd i løpet av de to siste årene. Blant de som er 40 år eller eldre, er det kun 15 prosent som svarer at dette har skjedd i løpet av de to siste årene. For majoriteten av dem over 40 år er det altså snakk om hendelser som ligger noe lenger tilbake i tid. Blant de som er pensjonister i dag og som har opplevd seksuell trakassering i løpet av yrkeskarrieren, svarer samtlige at dette skjedde for mer enn ti år tilbake.

De som har opplevd seksuell trakassering på jobb, rapporterer om ulike former: Verbal trakassering er mest vanlig, 77 prosent har opplevd dette. 52 prosent har opplevd fysisk seksuell trakassering, mens 42 prosent har opplevd trakassering som har vært av ikke-verbal karakter. Ofte er det en sammenheng mellom de ulike formene. 66 prosent svarer at de har vært utsatt for både fysisk og verbal seksuell trakassering, og det kan dreie seg om én og samme situasjon eller handle om ulike situasjoner. På spørsmål om hvor alvorlig de selv vil vurdere den seksuelle trakasseringen de har blitt utsatt for i jobbsammenheng, svarer én av fire at den verbale og ikke-verbale trakasseringen var alvorlig eller svært alvorlig. Én av tre vurderer den fysiske trakasseringen som alvorlig eller svært alvorlig. Med andre ord oppleves seksuell trakassering av fysisk karakter ofte som mer integritetskrenkende og alvorlig enn andre former.

Hvem trakasserer?

På spørsmålet om hvem som trakasserte dem, svarer over halvparten at det var en som ikke er ansatt på arbeidsplassen som sto bak. For veterinærer dreier dette seg om personer de møter gjennom praksisvirksomhet, slik som dyreeier, bonde eller annen oppdragsgiver. I et åpent svarfelt ble også flere eksterne nevnt: slakteriansatte og

dyretransportsjåfører, samt personer i virksomheter Mattilsynet fører tilsyn med. Dette illustrerer hvordan veterinærer gjennom utøving av sitt yrke jobber tett på eksterne og risikerer å bli utsatt for seksuell trakassering i møte med disse.

Videre svarer én av fem at det var sjefen og/eller en veterinærkollega som trakasserte dem seksuelt. Forskning har vist at når ledere og/eller kolleger står bak, oppleves det gjerne som mer belastende (4). Undersøkelsen blant veterinærene viser at det er mest vanlig å bli trakassert av personer som ikke er veterinærer eller ansatt på arbeidsplassen, mens legene i større grad opplever seksuell trakassering fra legekolleger og sjefer (3).

Det er flere veterinærer som har blitt utsatt for seksuell trakassering flere ganger. Drøyt fire av ti svarer at dette har skjedd minst fire ganger, mens én av ti svarer flere enn ti ganger. I 36 prosent av tilfellene var det én person som sto bak, mens i de øvrige tilfellene har flere personer stått bak.

Studentmedlemmene

Blant studentmedlemmene er det totalt 13 prosent som svarer at de har vært utsatt for seksuell trakassering i studiesammenheng eller i veterinærrelatert jobb. Studenter tilknyttet et studiested i utlandet rapporterer i større grad om at de har vært utsatt for dette (18 prosent) enn studenter i Norge (7 prosent). Også studentene har opplevd ulike former for seksuell trakassering: verbal er mest vanlig, 79 prosent har opplevd dette. 28 prosent har opplevd fysisk trakassering, mens 41 prosent svarer at trakasseringen var av ikke-verbal karakter. I hele seks av ti tilfeller var det underviser som trakasserte seksuelt, mens én av tre svarer at det var en medstudent som sto bak. Av de som har blitt utsatt for seksuell trakassering i studiesammenheng, oppgir nærmere åtte av ti at dette har skjedd flere ganger.

Halvparten lar være å si fra

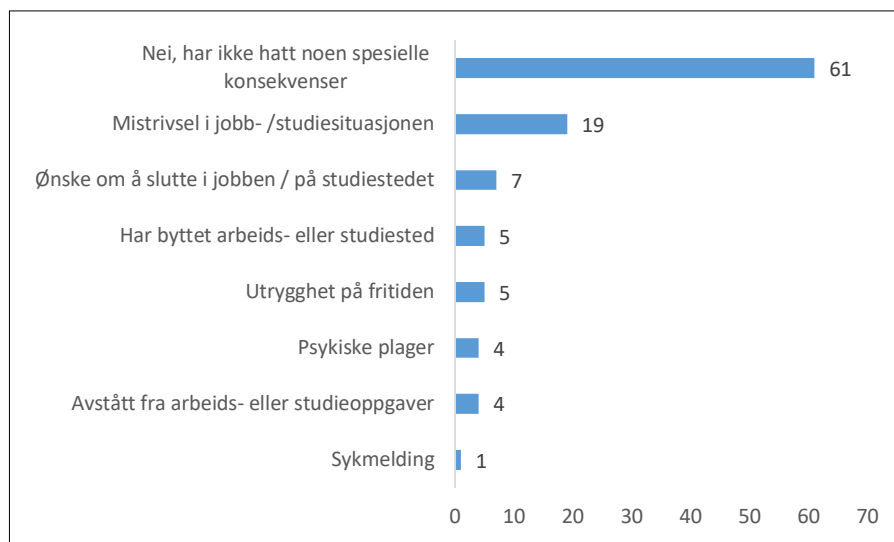
53 prosent av medlemmene (yrkesaktive, pensjonister og

studenter) som har opplevd seksuell trakassering i jobb- eller studiesammenheng, har ikke sagt fra til noen om dette. Hovedbegrunnelsen er at de ikke anså hendelsen som alvorlig nok, hele 45 prosent oppgir dette. Det kan gi inntrykk av at hendelsene med seksuell trakassering i mange tilfeller ikke defineres som særlig alvorlige av de som har blitt utsatt. Samtidig oppgir én av ti frykt for konsekvensene det ville få for dem dersom de sa fra, noe som indikerer at hendelsene både kan oppleves som svært alvorlige og at det er frykt for å si fra. En like stor andel (10 prosent) svarer at de ikke ønsket å gå videre med hendelsen, mens 7 prosent svarer at de ikke har tro på å få nyttig hjelp. En mindre andel (4 prosent) oppgir at det ikke finnes noen rutiner for å varsle om slike hendelser på arbeids-/studiestedet. Begrunnelsene for ikke å si fra er med andre ord svært forskjellige og varierer både etter hvor alvorlig trakasseringen oppleves og organisatoriske betingelser.

De som sier fra

Samtidig svarer 47 prosent at de *har* sagt fra til noen om den seksuelle trakasseringen de har opplevd. Hvem de har fortalt det til, varierer. Andelen som har fortalt det til en kollega eller medstudent, er størst, med hele 59 prosent. Deretter kommer familie og venner; 38 prosent har fortalt det til noen av sine nærmeste utenfor jobb eller studier. 22 prosent har sagt fra til nærmeste leder på arbeidsplassen eller studiestedet, mens 12 prosent har sagt fra til virksomhetens øverste ledelse. En mindre andel (2 prosent) har sagt fra til tillitsvalgt, varslingsenhet og/eller bedriftshelsetjenesten.

Blant de som har sagt fra til personer tilknyttet arbeids-/studieplassen, svarer én av fire at saken ble fulgt opp i etterkant. Av de som har fått saken fulgt opp, svarer drøyt åtte av ti at de er fornøyd med måten den ble håndtert på. Det kan tyde på at de tilfellene det blir meldt fra om og som blir fulgt opp på arbeids-/studieplassen, også får en løsning som den utsatte er fornøyd med.

Figur 1. Konsekvenser av seksuell trakassering i jobb-/studiesammenheng. Flere svar mulig. Prosent. N=298.

Arrangementer i regi av Veterinærforeningen

Hele 73 prosent av de som svarte på undersøkelsen oppgir å ha deltatt på arrangementer (kurs, møter, konferanser eller lignende) i regi av Veterinærforeningen i løpet av de siste tre årene. Noe som tilsvarer 1015 personer. Av disse er det tolv personer som svarer at de selv har blitt utsatt for seksuell trakassering på slike arrangementer. Det viser at seksuell trakassering skjer på slike arrangementer, men at det ikke er særlig utbredt.

Konsekvenser

Opplevelser av seksuell trakassering i jobb- eller studiesammenheng kan ha ulike konsekvenser for de som utsettes. Konsekvensene kan variere etter hvilke former for seksuell trakassering man blir utsatt for, hvem som står bak, hvor ofte det skjer, og om man er alene på jobb når det skjer. Seksuell trakassering kan dessuten påvirke arbeids- eller studiemiljøet negativt. De som svarte at de har opplevd seksuell trakassering i jobb- eller studiesammenheng, fikk spørsmål om eventuelle konsekvenser gjennom en ganske omfattende liste med forhåndsdefinerte alternativer, og hvor det var mulig å oppgi flere alternativer. I figur 1 har vi kun tatt med de konsekvensene det ble rapportert om.

Figuren viser at seks av ti mener

at dette ikke har hatt noen spesielle konsekvenser for dem. Blant de som svarer at det har hatt konsekvenser, oppgir den største andelen mistrivsel i jobb-/studiesituasjonen. Samtidig ser vi at en del også oppgir mer alvorlige konsekvenser, som bytte av jobb-/studiested, avstå fra arbeids-/studieoppgaver, utrygghet på fritiden samt psykiske plager. Én prosent oppgir også at de har hatt sykefravær som følge av seksuell trakassering i jobb- eller studiesammenheng.

Veterinærer i utadrettet virksomhet er særlig utsatt

Undersøkelsen viser at seksuell trakassering i jobb- og studiesammenheng er en arbeidsmiljøutfordring som angår mange veterinærer. Unge kvinnelige veterinærer er mest utsatt, men det er også noen mannlige veterinærer som svarer at de har blitt utsatt for seksuell trakassering på jobb. Veterinærer som jobber i utadrettet virksomhet; i møte med dyreeier, ute på tilsyn eller på kontroll med slakterivirksomhet, er særlig utsatt for seksuell trakassering. I arbeidet med å forebygge seksuell trakassering som arbeidsmiljøproblem, bør man derfor være ekstra oppmerksom på risikoen og sårbarheten til veterinærer i disse jobbene. Samtidig viser undersøkelsen at seksuell trakassering også skjer internt på arbeidsplassene, hele én av fem oppgir at det var sjefen og/eller

Referanser

1. Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI). Nasjonal overvåking av arbeidsmiljø/NOA. Uønsket seksuell oppmerksomhet. <https://noa.stami.no/arbeidsmiljoindikatorer/psykososialtorganisasjon/vold-mobbing-trakkassering/seksuell-trakkassering/> (17.10.2018).
2. Dalum HS. Skal kartlegge veterinærers psykiske helse. *Nor Vet Tidsskr* 2018; 130: 471-2.
3. Bråten M. En av seks medlemmer har opplevd seksuell trakassering. *Tidsskr Nor Legeforen* 2018; 138: 1298-9.
4. Friborg MK, Hansen JV, Aldrich PT, Folker AP, Kjær S, Nielsen MB et al. Workplace sexual harassment and depressive symptoms: a cross-sectional multilevel analysis comparing harassment from clients or customers to harassment from other employees amongst 7603 Danish employees from 1041 organizations. *BMC Public Health* 2017; 17: 675.

en veterinærkollega som sto bak. I underkant av halvparten har sagt fra til noen om det som skjedde. Disse har først og fremst fortalt det til kolleger/medstudenter eller til familie/venner. Det er også noen som melder fra til ledelsen eller tillitsvalgte, som plikter å følge opp saken. Det er færre som melder fra i de tilfellene hvor det er sjefen eller en veterinærkollega som trakasserte enn når en ekstern sto bak. Veterinærer som opplever seksuell trakassering på jobb, svarer at dette først og fremst medfører mistrivsel i jobbsituasjonen, men det er også en god del som oppgir mer alvorlige konsekvenser for egen karriere og helse.

Mona Bråten er cand.polit, Universitetet i Oslo, og arbeider med HMS og arbeidsmiljø, kontroll og overvåking i arbeidslivet.

VELG EN KOMPLETT ERNÆRINGSMESSIG TILNÆRMING TIL ALLERGISK DERMATITT

Allergisk dermatitt er komplisert å diagnostisere og kan føre til frustrasjon for dyreeiere.

Takket være 50 år med vitenskap og observasjoner i tillegg til samarbeid med veterinærer, vet vi at målrettet ernæring kan benyttes i hele prosessen, fra diagnostisering til langtidshåndtering.

Vi har derfor utviklet en omfattende serie med ernæringsløsninger skreddersydd til alle trinnene i den kliniske tilnærmingen. I denne serien finner vi bl.a. ANALLERGENIC-produkter som er førstevalget for elimineringsdietter ved alvorlige reaksjoner mot fôret.

Rapport fra FVE-møtet i Bratislava 6.-8. juni

Denne gangen var Norge representert ved Torill Moseng (avtroppende Secretary General i UEVP, foreningen for praktiserende veterinærer), Ellef Blakstad (møter i EVERI- for de som jobber i undervisning, forskning og industri), Ole Alvseike (UEVH- foreningen for hygieneveterinærer) og Ole-Herman Tronerud (Secretary General i EASVO- offentlige veterinærer) samt Marie Modal (møter også i UEVP).

Marie Modal – Generalsekretær

Fra møtet er den største og viktigste nyheten at Torill Moseng er valgt inn i styret i den europeiske veterinærforeningen, FVE (se egen sak om dette side 322).

Torill understreket i sin presentasjonstale at hun vil jobbe hardt for å øke veterinærprofesjonens anseelse og betydning innen alle våre virksomhetsområder. Hennes bakgrunn, blant annet som veterinær på TV, har lært henne betydningen av å kunne oversette våre kompliserte faglige problemstillinger til et språk og en tematikk som både publikum og beslutningstakere forstår. I tillegg til å jobbe for profesjonen og for de rent faglige sakene fremhevet hun hvor viktig det er at veterinærer må ha det bra og finne en god balanse mellom jobb og privatliv.

Nye standpunktpapirer

Etter grundig e-postbehandling i forkant av møtet kunne hele fire nye standpunktpapirer vedtas i løpet av møtet.

Disse handler om:

- Verdig avslutning av livet for hester
- Tidlig kastrering av katter
- Halthet hos melkekuer
- Sintidsbehandling

Disse papirene kan fås tilsendt ved henvendelse til Den norske veterinærforening. De vil også etter hvert bli tilgjengelige på FVEs hjemmeside, www.fve.org.

Det er også et dokument i arbeid i Hygieneseksjonen (UEVH) om temaet «Dogs as meat». Norge og Norden har spilt inn standpunkt vedrørende dette. Vi skal være opptatt av dyrevelferd og mattrygghet, men ikke problematisere de kulturelle aspektene ved eventuell bruk av hundekjøtt. Dette er et kontroversielt tema, og det er Storbritannia som har fremmet saken med bakgrunn i at hundekjøtt smugles inn med deklarasjonen «bushmeat». (Bushmeat er en betegnelse som brukes om kjøtt fra ville dyr som selges for å gi levebrød eller ivareta kommersielle interesser i tropeområdene i Amerika, Asia og Afrika).

Sykdommer som smitter mellom eksotiske dyr og mennesker

I UEVP holdt Sanna Hellström fra Finland en presentasjon på vegne av Den europeiske foreningen for Zoo – og Wildlife-veterinærer der hun blant annet fortalte om deres håndbok

Torill Moseng har akkurat holdt sitt presentasjonsinnlegg i forbindelse med valg av nytt FVE-styre.

Cannabis til veterinært bruk ble omtalt av Dr Enid Stiles fra Den kanadiske veterinærforeningen.

om sykdommer som smitter mellom eksotiske dyr og mennesker. Denne finner dere på følgende nettadresse: <https://www.eazwv.org/page/inf-handbook>.

Klinikk-kjededannelser i USA

Janet Donlin fra AVMA (Den amerikanske veterinærforeningen) snakket om klinikk-kjededannelser i USA. De største og fleste i USA er eiet av MARS (Anicura i Norden). AVMA ønsker å samarbeide med kjedene om temaer av felles interesse som kommer dyr og veterinærer til gode.

Hun nevnte for eksempel samarbeid med leverandører av ny teknologi som Microsoft og roboten Alexa i forbindelse med utvikling av nye systemer i veterinær sektor.

Cannabis i veterinærpraksis

Et annet kontroversielt tema som ble belyst var bruk av cannabis i veterinærpraksis. Temaet ble tatt opp i et foredrag holdt av Dr. Enid Stiles fra Den kanadiske veterinærforeningen. Cannabis er nå lovlig brukt til mennesker i Canada og mange dyreeiere ønsker å bruke cannabis til sine kjæledyr mot ulike smertefulle tilstander eller adferdsavvik. Cannabis inneholder over 500 ulike kjemiske substanser og det er viktig at de mest toksiske er rensset ut før medisinsk bruk. Anbefalingen fra UEVP er at cannabis i fremtiden bør ligge under veterinær forskrivning.

Medlemsundersøkelse

I selve FVE-generalforsamlingen fikk vi en forhånds-presentasjon av den store demografi-undersøkelsen som er gjennomført blant europeiske veterinærer i vinter. Tusen takk til alle dere her i Norge som tok dere tid til å svare. Undersøkelsen vil ligge åpent ute fra september. De foreløpige resultatene viser blant annet at veterinærer jobber mye, har et høyt stressnivå og har tro på at det blir mer å gjøre i klinisk sektor- over 50 % venter økning i både arbeidsmengde og omsetning det neste året. Nedslående var det at 26 % rapporterte at de hadde vært borte mer enn to uker sammenhengende fra jobb på grunn av depresjon, utbrenthet, utmattelse eller det de omtaler som «compassion fatigue».

EUs dyrevelferdsplattform

Vi fikk en nyttig oppdatering fra et arbeid i regi av «EC Animal Welfare Platform». Målet til arbeidsgruppen er å fremme helse og velferd hos solgte hunder. 46000 hunder selges i Europa hver måned. Det er vanskelig å gjennomføre kravene i eksisterende lovgivning. Det er ulik praktisering i de ulike landene og manglende tilsyn med regelverket. Mange land mangler tilgang til «Traces» (https://www.mattilsynet.no/om_mattilsynet/import_og_eksport/traces/).

I 67 % av landene er både identifisering og registrering lovpålagt. Få land har regulert salg av hunder

over internett. 67 % av landene krever at veterinær implanterer chip, i øvrige land kan dette delegeres til andre. Gruppen skal utarbeide retningslinjer for transport av kjæledyr og sjekkliste for inspektører, retningslinjer for oppdrettere og offentlige inspektører skal sjekke sosialisering av dyrene. Det skal også lages retningslinjer for nettsalg av kjæledyr. De har opprettet en smilefjesordning for selgere som omsetter på nett.

Sykdommer og biosikkerhet

Paula De Vera fra Den europeiske bondelagsorganisasjonen COPA COCEGA holdt et innlegg med fokus på sykdommer og biosikkerhet. Afrikansk svinepest er hovedutfordring for svineprodusenter. Siden det ikke finnes vaksine mot sykdommen er biosikkerhet på gårdsnivå det beste tiltaket foreløpig. Det er viktig at bøndene forstår begrepet biosikkerhet. I en utbruddssituasjon er det viktig med gode erstatningsordninger. Spørsmålet er om erstatningsordningen skal reflektere markedsbehov eller de faktiske behov -klima/miljø.

Brexit kan gi store forandringer i konkurransesituasjonen mellom UK og EU og andre land i verden (for eksempel Brasil, Ukraina, Thailand). EU har en av de strengeste reguleringene av dyrevelferd i verden, mens OIE har mindre strenge regler.

Velferd for veterinærer

EASVO og UEVH fikk høre et foredrag av Lizzie Lockett (UK) – CEO of the RCVS and Director of the «Mind Matters», som snakket om «Reflections on Veterinary Wellbeing – Government Vets and the findings of the AGV survey in the UK». Velvære på alle plan er et viktig tema for veterinærer generelt, og nettsiden kan absolutt anbefales for de som ønsker å lese mer om dette. Link til Mind Matters: <https://www.vetmindmatters.org/>

Den norske delegasjonen jobber nå videre med de temaene og sakene vi håper å få satt på dagsorden nå som Torill Moseng er en av de fire Vice Presidents i FVE-styret. Neste generalforsamling er i november i Brussel.

DIGITAL IDENTIFISERING AV DYR

I denne spalten vil DyreID (tidligere Dyreidentitet) presentere nyheter om virksomheten. Ansvarlig for spalten er Gudbrand Vatn, gv@dyreid.no, daglig leder i Dyreid.

Endelig nytt diagnoseregister

Etter tolv års utvikling er verdensnyheten Pyramidion klar. Nå får norske veterinærer en komplett og konstant oppdatert oversikt over norsk kjæledyrhelse.

Som første land i verden samler nå Norge inn alle diagnoser for kjæledyr i ett register – Pyramidion. Registeret vil gi en fortløpende og systematisk oversikt over helsetilstanden til alle kjæledyr i landet, fordelt på faktorer som rase eller geografi.

Dette kan bety et vannskille for dyrevelferd i Norge.

– Å se sammenhengene i store mengder data er langt utenfor vår menneskelige evne, sier daglig leder i DyreID, Gudbrand Vatn.

Selskapet har utviklet Pyramidion til å samle inn datamaterialet automatisk, hver gang en diagnose stilles.

Dette vil i sin tur analyseres, med mål om alt fra å avdekke sykdommer forårsaket av avl til å identifisere, spore og stanse epidemier på et tidlig stadium.

– Vi kan se sammenhenger som ellers går den enkelte forbi, både fordi man har et for lavt antall tilfeller og står i en stressende hverdag.

Flere bruksområder

– Dette blir et godt kartleggingsverktøy, med muligheter for både nordiske og europeiske samarbeid, sier Marie Modal, generalsekretær i Den norske veterinærforening.

Foreningen er både eier og initiativtaker til DyreID. Ifølge Modal gjør uavhengigheten fra enkeltkjeder at registeret kan komme fellesskapet til gode, i stedet for å gjerdes inn i informasjonssiloer hos hver sin bedrift.

– Dette er data som kan forvaltes av et samlet veterinærmiljø på tvers av tingene som ofte ellers skiller oss, enten det er bedriftstilhørigheter eller regionale forskjeller.

Registeret åpner for en rekke viktige bruksområder fremover, både innen forskning på dyrevelferd og for den enkelte veterinær.

En mulighet Modal nevner er å overvåke sykdomsbildet tilknyttet avl og utviklingen av nye raser, for å kunne drive målrettet forebygging. En annen mulighet er å sammenstille anonymiserte data fra Pyramidion med andre typer data fra et gitt geografisk område.

– Det er egentlig bare fantasien som setter grenser. For eksempel kan vi tenke oss at kart over kreftdiagnoser hos hund legges over tilsvarende kart over kreft hos mennesker.

Det kan vi så legge sammen med kart over miljømessige ting som radonforekomster eller kraftlinjespenning.

Kamilla Tragethon, fagveterinær i DyreID, trekker på sin side frem et eksempel som diskuteres blant veterinærer i smådyrpraksis akkurat nå:

– Sykdommer hos hund som ervervet Fanconi syndrom og Cystin-urinstein synes å ha høyere forekomst enn tidligere. Med data fra et diagnoseregister kan vi finne den nøyaktige prevalensen i Norge, noe som blant annet kan brukes til forskning. Dette er spennende og utviklende for veterinærmedisinen.

Mer presise diagnoser

Samtidig som Pyramidion kan føre til økt kunnskap, betyr omleggingen også en enklere arbeidshverdag for veterinærene.

Diagnosene er nå organisert i en lett forståelig pyramide, som gradvis blir mer spesifikk. Dermed er det nå mulig å starte med en generell diagnose, for så å oppdatere fortløpende når mer kunnskap kommer til.

For eksempel kan man starte med «hund med ørebetennelse», og senere oppdatere til «ørebetennelse i ytre øre, forårsaket av sopp».

– Dette gjør det lettere å finne og velge diagnose på rett nivå, så man ikke stiller en for detaljert diagnose uten at det er belegg for det, sier Modal.

Pyramidion er også mer søkbart enn det gamle registeret. Diagnosenavnene er uforandret, men DyreID lagt ned en stor jobb i å inkludere over 2000 synonymer. Som Vatn sier: – Kjært barn har mange navn.

Dermed vil veterinærer kunne finne igjen både latinske navn og dagligtalenavn for diagnoser. Eksempelvis kan «innbilt svangerskap» også søkes frem som «pseudodrektighet», «pseudocyesis» eller «innbilt drektighet».

Klinikker vil også kunne hente ut ukentlige statistikker for å sammenligne virksomheten sin med regionale og nasjonale tall.

– Det vil si at du kan bruke diagnosene i for å sammenligne deg mot nasjonale snitt, forklarer Vatn.

– «Hvorfor er det så stor forekomst av gitte diagnoser på nasjonalt nivå når jeg ikke har noen?» Slik kan du se etter egne blindsoner, eller nye diagnoser som har kommet til uten at du har fått det med deg.

25 år siden sist

Sist diagnoseregisteret ble revidert, var året Lillehammer arrangerte vinter-OL. Veterinærfaget har utviklet seg betydelig siden den gang, noe registeret ikke alltid har reflektert.

Med Pyramidion skal det ikke gå et kvart århundre før neste oppdatering. Registeret er designet for fleksibilitet, og nye diagnosenavn legges inn fortløpende, i takt med utviklingen av faget.

Selv om registeret blir enklere og mer logisk å navigere, sier Modal hun har respekt for at noen kan føle omleggingen til nytt register byr på en viss læringskurve.

– Man venner seg jo til en dårlig situasjon, så enhver endring, også til det bedre, kan gjøre litt vondt.

Veien hit har vært lang. Arbeidet med Pyramidion startet allerede i 2007. Når det er klart for bruk, har det allerede vært testet ute i felt i over et år gjennom en prøveperiode hos kjedene Anicura og Dyrenes Venn.

Så langt er 200.000 diagnoser samlet inn. For Vatn er det godt å endelig kunne se resultatene av tolv års arbeid.

– Vi ser at det fungerer slik vi hele tiden har håpet, at det vi har bygget opp faktisk leverer.

Kamilla Tragethon er fagveterinær i DyreID.

Pyramidion til Sverige og Danmark

Registeret skal også benyttes i Sverige, og er i tillegg på vei til Danmark. Dette betyr at de nordiske landene nå får felles sett med diagnosekoder.

– Det blir lettere for dyreeiere å krysse landegrenser med dyr, siden de samme kodene og diagnosene gjelder i begge land, sier Gudbrand Vatn.

– Etter hvert får vi også sammenlignbare data på tvers av landegrenser.

Marie Modal berømmer innsatsen DyreID har lagt i å lande samarbeidet

over grensa, som har vært preget av utfordringer knyttet til ulike eierstrukturer.

– Det har vært noen skjær i sjøen, men man har ikke gitt opp underveis. DyreID og Gudbrand klarte å skape en arena for god samhandling, selv om forutsetningene i Sverige var annerledes.

Foruten svensk og dansk, er registeret også oversatt til finsk og fransk.

Et levende register

En av de viktigste nyhetene i det nye registeret er en egen tilbakemeldingsknapp, slik at brukerne selv kan være med på å utvikle Pyramidion i en retning som passer måten registeret brukes i det daglige.

– Dette blir et levende register, som kontinuerlig kan oppdateres, sier Kamilla Tragethon.

– Når det nå rulles ut, vil man kunne melde fra direkte til oss om diagnoser som mangler eller ønskede endringer.

Når tilbakemeldinger kommer inn, rådfører Tragethon seg med andre fagpersoner, for å evaluere hvilke endringer som finner sin vei inn i registeret.

Nye koder

For å muliggjøre kontinuerlig oppdatering av registeret, har hele kodelstrukturen fra den gamle løsningen blitt skiftet ut med en mer fleksibel løsning - basert på modellen bak IP-adresser.

Ifølge Gudbrand Vatn i DyreID innebærer ikke dette noen praktisk endring for veterinærene, siden diagnosenavnene forblir de samme. – Unntaket er om de er vant til å skrive kode 110 - da får de ikke treff lenger.

Om dyret er friskt, oppfordrer Vatn veterinærer til å likevel ha rutine på notere at dyret har vært til undersøkelse og bruke koden AA.01.03.03.

– Det hever kvaliteten på dataene våre, siden vi kan si noe om hyppighet og hvor ofte en dyreeier er innom klinikken.

Dette støttes også av NMBU Veterinærhøgskolen, som ønsker at dette nå skal bli obligatorisk.

Kan kobles med dyresporing

I midten av mai ble den første kommersielle testen av DyreIDs sporingsteknologi for kjæledyr rullet ut, i samarbeid med Telenor.

– Når vi kobler sporingsdata opp mot diagnosedata vil det gi helt uante muligheter, sier Gudbrand Vatn.

– Si at du har en overvektig hund, som settes på diettprogram og skal bevege seg så og så mye. Da vil veterinær kunne få beskjed om hunden ikke blir tatt med så mye på tur.

Kom i gang

Etter 1. oktober vil det ikke lenger være mulig å benytte det gamle registeret, så det er lite poeng i å vente med å ta Pyramidion i bruk.

For brukerne er overgangen for det meste automatisk, men alle må gjennomføre to enkle steg:

1. Logge inn på Min Side hos DyreID og godkjenne standardvilkårene, noe som allerede er blitt gjennomført av over hundre klinikker.
2. Via en meny i journalprogrammets oppsett endrer du hvilket register som benyttes. Deretter er alt klart.

Støtte for registeret er nå bygget inn i journalprogrammene Vetserve og Sanimalis. Bruksanvisning for ditt journalprogram finner du på www.Pyramidion.no, eller ved å kontakte din journalleverandør.

Disse har Pyramidion - og disse får

Fordi fokuset for utprøvingen har ligget på å sikre datakvalitet i større mengder, har testperioden fokusert på de større kjedene. Derfor har Anicura og Dyrenes Venn allerede tatt Pyramidion i bruk.

Fremover har Evidensia, Dyreklinikkene og NMBU Veterinærhøgskolen også vedtatt ta registeret i bruk, og dette vil ruller ut i nær fremtid.

ARKITEKT FINN RAHNS LEGAT TIL STØTTE FOR DYREVERN OG DYREBESKYTTELSE:

UTLYSNING AV LEGATMIDLER

Det utlyses herved midler som etter legatets statutter kan deles ut til:

- Støtte av organisert arbeid for dyrebeskyttelse i Oslo og landet forøvrig.
- Bidrag til organisasjoner, institusjoner eller enkeltpersoner som støtte til bestemte tiltak som har dyrs ve og velferd som siktemål.
- Bidrag til arbeid med sikte på å finne bedre behandlingsmetoder mot sykdommer og andre lidelser hos dyr, herunder utvikling av instrumenter og innretninger som kan få betydning for dyrenes sunnhet og velbefinnende.
- Det skal ikke ytes bidrag til forsøk med levende dyr hvor dyrene utsettes for smerte eller andre ting som kan være til plage for dem.
- Stipendier til personer som innen- eller utenlands vil studere eller undersøke emner vedrørende dyrebeskyttelse, da med sikte på reformer som kan komme dyrene til gode.
- Belønninger for fortjenester av dyrebeskyttelsessaken, eksemplarisk dyrehold og annet fortjenstfullt arbeid som inngår i nevnte punkter.

Søknaden sendes:

Arkitekt Finn Rahns Legat
v/ Den norske veterinærforening,
Pb. 6781 St. Olavs plass,
0130 Oslo

Søknadsfrist 15. august 2019

PRESIDENTENS

HJØRNE

Vel blåst!

Torill Moseng ■ President, Den norske veterinærforening

Veterinærdagene er over for 2019 og for noen fantastiske dager det ble!

Dette er årets "happening" for veterinærer. Faglig oppdatering, opplevelse av nytteverdi for egen jobbsituasjon og sosialt samvær er like viktig.

Her treffes kolleger fra alle sektorer og fra inn- og utland. Hele veterinærfamilien er med, fra studenter til pensjonister. Det er en utmerket anledning til å knytte nye kollegiale bånd, og reinvestere i gamle.

Tilbakemeldingene på kulltreffet var gode, og mange møtte kolleger og studievenner de ikke hadde sett på lang tid.

Det var god oppslutning og deltagelse og alt i alt var det samlet nærmere 500 kolleger og utstillere disse dagene.

Fagarrangementet på Veterinærdagene er rett og slett imponerende. Syv parallelle seksjoner ble gjennomført første dag. Alle fem særforeninger hadde egne seksjoner og i tillegg var det fellesseksjoner mellom særforeninger, debatter med folk i og rundt veterinærprofesjonen, tillitsvalgtkurs og pensjonistene hadde eget kursarrangement.

Odd Magnus Knævelsrud ble takket av som leder i Pensjonistforeningen, DNV-P. Han har vært med siden etableringen og gjort en flott jobb. Odd Tøsdal er valgt inn som ny leder. Marit Forbord er valgt til ny leder i Forhandlingsutvalg for ansatte

veterinærer, DNV-A. Velkommen begge to som nye ledere, det blir spennende å følge dere videre!

Jeg vil rette en stor takk til fagavdelingen med Ellef Blakstad i spissen og i tillegg alle som har deltatt i kurskomiteene. Dere gjør et stort og viktig arbeid for at kollegaene deres skal få det beste faglige utbyttet av Veterinærdagene. Tusen takk!

En stor takk til alle utstillere, uten dere hadde det ikke blitt noe av Veterinærdagene.

Festmiddagen foregikk i en fullsatt festsal, med glade deltagere. Det var god mat og drikke med lett underholdning og i tillegg utdeling av heder og ære til kolleger.

Tidligere leder for Statens næringsmiddeltilsyn, Atle Ørbeck Sørheim, ble innskrevet i den Gyldenrøde bok. Da kollega Hans Roger Selnes leste opp Atles CV ble mange, undertegnede inkludert, mer enn imponert over hans virke som veterinær.

På representantskapet i november 2019 ble det enstemmig vedtatt å tildele æresmedlemskap i Veterinærforeningen til avtroppende ordfører, Karl Lunde, for hans arbeid i Veterinærforeningen og for veterinærprofesjonen. Under festmiddagen ble Karl hyllet og fikk sin æresmedalje.

Veterinærdagene er med på å styrke vår veterinære identitet, de gir oss mer veterinærfaglig kunnskap,

Æresmedlem: Karl Lunde er tildelt æresmedlemskap i Den norske veterinærforening. Torill Moseng overrakte diplom og æresmedalje. Foto: Steinar Tøsse

sterkere samhold og kollegialitet.

Jeg reiste fra Trondheim og kjente på stoltheten av å være med i den veterinære familien og en stor porsjon ydmykhet og takknemlighet.

UTLEIE AV LASER TIL HJEMME

Uavhengig av hvilken laser du benytter i din klinikk kan du tilby utleie av My Pet Laser. Den er god og sikrer kontinuitet i behandlingen uten risiko for hv

Kontakt oss for mer informasjon eller for et uforpliktende tilbud

MY PET LASER

Kr 225.000

Kr 200.000

Kr 175.000

Kr 150.000

Kr 125.000

Kr 100.000

Kr 75.000

Kr 50.000

Kr 25.000

Kr 0

Kr 135.000

5 enheter pr. uke

Kr 54.000,-

2 enheter pr. uke

2 utleieenheter pr. uke

5 utleieenheter pr. uke

Equine Pro Mass

Er ideell for hester i trening, konkurranse, eller som lindre fra en skade og de som er nervøse eller smertelidende. Den lindrer muskelsmerter og forbedrer holdningen til fysisk anstrengte hester. De vil glede seg over å bli massert, og både de og du vil ha nytte av resultatene.

40 00 70 08

www.altiusgruppen.no

info@altiusgruppen.no

HEMMEBEHANDLING

an behandlingen fortsette
t egnet til hjemmebehandling
erken dyr eller eier.

UTLEIEINTEKTER PR. ÅR

*Basert på 600,- pr. uke i 45 uker av året

Kr 216.000,-

8 enheter pr. uke

0,-

8 utleieenheter
pr. uke

ALTIUS GRUPPEN

asjeapparat

Thumper

Produsert i Canada

anse, gjenopprette
er "sure". Thumper
den generelle
r. Hesten din vil
du og hesten din

ACTIVET
LASER

EFFEKTIVT MOT:
Stafylokokker
Streptokokker
MRSA

ActiVet Pro trådløs bærbar
laser terapi system setter
en ny standard for laser
terapi benyttet av veterinærer

- Smertefri behandling
- Uten bivirkninger
- Ingen risiko for brannskader

Ønsker du dokumentasjon?

Veterinary Pillars
Paper dokumenterer
med forskning og
klinisk testing

LAST NED

Bedre teknologi
Bedre resultater

Smertebehandling
Redusere inflammasjon
Raskere rekonvalens

ACTIVET PRO
LaserShower™

Behandlings
flate: 30cm²

Egnet for
store dyr

ACTIVET PRO

Behandlings
flate: 4cm²

Egnet for
alle dyr

Bestill temanummer om beredskap utgitt av Norsk veterinærtidsskrift

*Norsk veterinærtidsskrift nr. 1/2009:
Tema: Beredskap: Beredskap mot alvorlige
sykdomsutbrudd hos husdyr og oppdretts-
fisk. Pris: kr 390,-.*

*Norsk veterinærtidsskrift nr. 4/2012: Beredskap
mot matbårne sykdommer. Pris: kr 350,-.*

*Målgruppen for de to temanumrene er i første
rekke personer og institusjoner som er sentrale
aktører i beredskapssammenheng, og som kan bli
direkte involvert i bekjempelsesarbeidet dersom
det oppstår alvorlige sykdomsutbrudd.*

**Send din bestilling til: dnv@vetnett.no
eller bestill temaheftene direkte på www.vetnett.no**

DEN NORSKE
VETERINÆRFORENING

VETERINÆRJOBBER
– DE FINNER DU PÅ VETNETT.NO

Veterinæren som falt langt fra stammen

Tekst og foto ■ Trond Schieldrop

Olav Ulleren (64) takker av som generalsekretær i Akademikerne til høsten. Med det avslutter han sin karriere som toppleder i virksomheter som til tider har vært langt unna hans egentlige profesjon som dyrlege.

Olav er en offensiv, omgjengelig person, nysgjerrig og utviklingsorientert, og som han selv sier, en smule rotete.

– Planen er nå å bruke resten av mitt yrkesaktive liv til å drive mitt eget lille selskap. Her skal jeg bruke de erfaringer og kunnskaper jeg har skaffet meg gjennom mange spennende jobber og verv. Samtidig er ønsket å bruke mer tid til gårdsbruket og felleiendommen på Hardangervidda.

Telemarks særpreg

Tinn kommune er omgitt av Gaustatoppen og Hardangervidda Nasjonalpark. Voldsomme fjellområder og uforglemmelige dalsøkk med flere småbruk, gir Telemark et særegent preg. 25 km nordøst for Rjukan, som er by og administrasjonssenteret i Tinn kommune, vokste Olav Ulleren opp i en typisk kjernefamilie på fire, med besteforeldre og nær familie i nærheten. Faren drev med butikk og moren var husmor og hjalp til med forefallende butikkarbeid etter behov.

Oppveksten var med andre ord god.

– Leksene ble gjort unna i en fei, og fritiden ble i all hovedsak brukt til uteaktiviteter, ski på vinteren og fjellturer med fiske og jakt sommerstid.

Har utvilsomt påvirket meg som person

– Telemarks kulturhistorie og industrieventyret på Rjukan fra tidlig på 1900-tallet, har utvilsomt påvirket meg som person. Her opplever jeg spennet mellom gammelt bonde- og et industrisamfunn, sier Olav, som kan fortelle at Rjukan står på UNESCOs verdensarvliste.

– Byen ligger like ved Hardangervidda og Gaustatoppen. Under 2. verdenskrig ble produksjonen og utsendelsen av tungtvann ved Norsk Hydros fabrikk på Vemork i Telemark stoppet av norske tungtvannssabotører. Produksjonen av tungtvann kunne fått stor betydning for tysk atomforskning og eventuell produksjon av atomvåpen. Vi liker å si at vi klarer å stå opp mot overmakta. Vi er veldig stolte over det sabotørene klarte å utrette, og som ordfører i

Ringene sluttet: Til høsten forlater Olav Ulleren jobben som generalsekretær i Akademikerne for å lede et omstillingsprosjekt i Tinn i Telemark der han vokste opp. Han vil fortsatt ha tilknytning til Oslo samtidig som han ønsker mer tid til gårdsbruket og felleiendommen i Telemark.

Påvirkningsarbeid: Som ordfører i en kommune preget av dramatiske hendelser på slutten av 90-tallet lærte Olav Ulleren mye om lobbyarbeid. Her foran Oslo rådhus, nabo til hans nåværende arbeidsgiver Akademikerne.

Om Olav Ulleren

(født 7. oktober 1954) er utdannet veterinær og har blant annet vært ordfører i Tinn kommune i perioden 1994 til 1999. Han representerte Senterpartiet, og var medlem i partiets sentralstyre fra 1991 til 2001. Fra 1999 var han statssekretær i Kommunal- og regionaldepartementet fram til regjeringen Bondevik I gikk av 17. mars 2000. Han var i perioden 2000 til 2002 administrerende direktør i Forskningsparken i Ås (Bioparken AS). Fra 2002 til og med februar 2009 var han administrerende direktør i KS. Olav Ulleren ble 12. desember 2008 utnevnt til departementsråd i Landbruks- og matdepartementet, en stilling han hadde til 2011. Deretter var han administrerende direktør i LHL-klinikkene AS, som består av Landsforeningen for hjerte- og lungesykes klinikker og rehabiliteringsinstitusjoner som Feiringklinikken, Glittreklinikken, Røros Rehabilitering, Skibotn Rehabilitering, Krokeide Rehabilitering og Nærland Rehabilitering. 1. oktober 2016 tiltrådte Ulleren som generalsekretær i arbeidstakerorganisasjonen Akademikerne. Medlemmene er yrkesorganisasjoner for folk med utdanning fra universitet eller vitenskapelig høyskole. Akademikerne består av 13 foreninger som har i alt cirka 200 000 medlemmer. Til høsten slutter han i Akademikerne.

Tinn ble jeg kjent med alle og fikk detaljkunnskap om deres historie.

God oppvekst

På spørsmål om oppveksten i Tinn har formet ham som menneske, svarer Olav:

– Den har påvirket meg like mye som alle andre, vil jeg tro. Jeg hadde en fin barne- og ungdomstid med frihet under ansvar, kan du si. Mine foreldre stimulerte meg til å studere og det var ikke så mange av mine

barndomsvenner som gikk den veien. Etter at jeg var ferdig med gymnaset søkte jeg på forskjellige studier. Den gang var jeg ganske usikker på hvilket studium jeg skulle velge. Da jeg fikk svar fra studiestedene jeg søkte på, bestemte jeg meg for å begynne på veterinærstudiet i 1973. I ettertid har jeg ikke angret på dette valget. Det var et intensivt studium, med et svært godt studentmiljø. På den tiden var det «guttevelde». Av 35 på kullet var det kun 7 jenter. Nå har det som kjent endret seg og det er bra. Jeg

fikk mange gode venner i løpet av studietiden, og mange har jeg fortsatt kontakt med.

Praksisarbeid i Valdres

Etter endt utdannelse begynte han å jobbe som forsknings- og vitenskapelig assistent på Veterinærhøgskolen.

– I helger og ferier drev jeg med praksisarbeid i Valdres. Etter noen år reiste jeg tilbake til Tinn hvor jeg fikk stillingen som konstituert distriktsveterinær. Jeg har også vært

kommuneveterinær med ansvar for næringsmiddeltilsyn og har hatt privatpraksis i kommunen. Til sammen praktiserte jeg i cirka 10 år som dyrlege.

Olav har tre barn. Selv om begge foreldrene er veterinærer, valgte ingen å gå den veien. Det måtte en svigerdatter til for å «redde æren».

Liker å treffe mennesker

På spørsmål om hvilken betydning veterinæryrket har hatt for Olavs senere politiske verv og yrkesoppdrag, svarer han:

– Det er ikke noe logikk i at jeg ble politiker og etter hvert har bekledd lederstillinger i offentlig og privat næringsliv. Når det er sagt, har veterinærutdanningen og praksisen som dyrlege gitt meg en god del erfaringer og egenskaper som har kommet godt med senere i livet. Det var tilfeldig at jeg ble politiker. Som dyrlege ble jeg kjent med hverdagsmennesker i alle kroker og krokar av kommunen. I utgangspunktet hadde jeg ingen ambisjoner om å bli politiker. Det at jeg var lokalkjent gjorde at jeg kom høyt opp på kommunelista for Senterpartiet. Etter hvert bidro det til at jeg fikk ordførervervet i Tinn kommune.

Sjokk i Ap-bastionen

I kommunevalget etter hans 1. periode som ordfører fikk partiet hans nesten 50 prosent av stemmene, i tillegg til at Ulleren fikk en stor mengde personlige stemmer fra andre lister. Dette var intet mindre enn et «sjokk» i den gamle Ap-bastionen.

– I min yrkesaktive karriere har jeg alltid likt å treffe mennesker, utveksle erfaringer og dra lærdom av dem. Det har kanskje vært med på å forme min lokalpolitiske karriere.

Midt i stormen som ordfører

Fra 1994-1999 var han ordfører i Tinn kommune for Senterpartiet. Det var to dramatiske lokale hendelser som satte sitt preg på hans politiske dømmekraft og håndtering.

– For det første la Norsk Hydro

ned kunstgjødselproduksjonen, noe som resulterte i et stort tap av arbeidsplasser i kommunen. Det var viktig å få til omstilling, skape nye aktiviteter og næringer, som delvis kunne kompensere for denne dramatiske nedleggelsen av en viktig hjørnesteinsbedrift. Det var en kjempeutfordring som kommunen sto midt oppe i og som krevde mye av oss som politikere og kommuneadministrasjonen. På toppen av det hele fikk vi striden om lokalsykehuset, der vi som lokalpolitikere brukte mye tid og krefter på å sikre fortsatt drift. Slik sett dreide min ordførerperiode seg om saker som omhandlet arbeidsplasser og kommunens fremtid. Vi fikk mye oppmerksomhet i media, ikke bare lokalt, men også nasjonalt. Saken hadde en direktekobling inn mot Storting og regjeringskontoret. I denne perioden lærte jeg mye om lobbyarbeid.

Statssekretærperioden

Olav var statssekretær i Kommunal- og regionaldepartementet frem til regjeringen Bondevik gikk av 17. mars 2000.

– Det var en stilling jeg fikk før kommunestyreperioden var over i Tinn. Jeg fikk nytte av erfaringen som ordfører og kunnskapen om distriktspolitikk og kommuneøkonomi

frem til Bondevik 1-regjeringen gikk av som følge av gasskraftsaken.

I tillegg til å ha vært ordfører i Tinn hadde han mange sentrale verv og satt i sentralstyret i Sp i 10 år frem til 2001.

Forskningsbasert næringsutvikling

Olav ble administrerende direktør i Forskningsparken i Ås (Bioparken AS) fra 2000-2002. Her kom hans veterinærbakgrunn til sin rett.

– Når jeg fikk mulighet til å jobbe med forskningsbasert næringsutvikling, var det en utfordring jeg ikke kunne si nei til. Spesielt på de områdene Forskningsparken skulle jobbe med, som omfattet kommersialisering av biologisk forskning i ulike varianter. Det var en spennende stilling der min veterinærutdanning og kjennskap til næringspolitikk og næringsutvikling kom til nytte.

Administrerende direktør for KS

I 7 år har han også vært administrerende direktør i KS.

– Det var en stilling der også min bakgrunn som ordfører og statssekretær kom til nytte. Det var ingen umiddelbar kopling til veterinæryrket, men som veterinær har jeg tilegnet meg et kunnskapsgrunnlag som jeg har brukt i de fleste jobber jeg har bekledd. I begynnelsen følte jeg at jeg var på gyngende grunn fordi det

Sin egen herre: Olav Ulleren ser frem til å bli sin egen sjef og bidra med sine erfaringer gjennom rådgivningsoppdrag. Han håper samtidig på bedre balanse mellom arbeid og fritid.

var en lederstilling som krevde mye med mange ansatte. Utfordringene var store både organisatorisk og i forhold til den rollen KS har til sine medlemmer og samfunnet for øvrig. Jeg trivdes meget godt i denne stillingen. Det var vemodig å slutte, samtidig hadde jeg lyst til å prøve ut andre lederstillinger.

Departementsråd

I desember 2008 ble han utnevnt til departementsråd i Landbruks- og matdepartementet, en stilling han hadde frem til 2011.

– Virketiden ble ikke så lang som min forgjenger. I løpet av de 2 ½ årene jeg var i departementet fikk jeg mange spennende oppgaver og et nært og godt forhold til politisk ledelse. På mange måter angrer jeg på at jeg ikke ble lengre i denne stillingen.

Sjef for LHL-klinikkene

– Da jeg fikk tilbudet om å være med på å utvikle et helsetilbud innenfor LHL-systemet som eget aksjeselskap, falt jeg for fristelsen. Styrelederen i selskapet kontaktet meg og lurte på om det kunne være en stilling for meg. Etter å ha grunnet litt på tilbudet sa jeg ja i 2011, sier Ulleren.

Som administrerende direktør i LHL-klinikkene AS hadde han ansvaret for LHLs klinikker og rehabiliteringsinstitusjoner som Feiringklinikken, Glittreklinikken, Røros Rehabilitering, Skibotn Rehabilitering, Krokeide Rehabilitering og Nærland Rehabilitering. Han var gjennom stillingen helt sentral i utviklingen av planene for et nytt sykehus ved Gardermoen.

Spennende og krevende jobb

– Jobben i LHL-klinikkene var utrolig spennende, givende, men krevende. Fagmiljøene på virksomhetene holdt et svært høyt nivå, og scoret svært høyt på alle kvalitetsmålinger. Det å ha nærhet til fagmiljøene og tett kontakt med de tillitsvalgte er en suksessformel for å lykkes som leder, og er en erfaring som er godt i samsvar med det vi i Akademikerne står for, sier Olav.

I 2016 var det imidlertid slutt.

Uenighet med LHL-ledelsen om strategi førte til at Olav måtte tre til side.

Stabilt holdepunkt i hverdagen

I oktober 2016 ble Olav generalsekretær i Akademikerne, hovedsammenslutningen for 13 akademikerforeninger, deriblant Den norske veterinærforening. Generalsekretæren har det daglige ansvaret for drift av organisasjonen og skal bidra til å skape gode relasjoner til medlemsforeningene. I oktober 2019 slutter han i denne stillingen.

– Årsaken til at jeg velger å gå av som generalsekretær er at jeg ønsker å finne en arbeidsform som gjør det lettere å kombinere jobb med ansvaret for eiendommen i Telemark.

Gjenoppliver sitt gamle AS

Jeg kommer til å gjenopplive mitt gamle aksjeselskap og bidra med mine erfaringer gjennom rådgivningsoppdrag. Jeg skal blant annet være programleder for et omstillingsprosjekt i Tinn kommune. Med denne arbeidsformen kan jeg ha et bein i Oslo, der samboer Heidi blir boende med to av barna, og der barnebarna befinner seg, samtidig som jeg kan bruke mer tid i Tinn. Når alt av forefallende arbeid på eiendommen må gjøres på en kort helg, i stedet for å kunne fordele det på noen flere kvelder i uken, blir det i lengden i overkant strevsomt. Håpet er i alle fall at det skal bli mer balanse mellom jobb og fritid. Når det er sagt, har det vært svært givende og lærerikt å jobbe i Akademikerne. Det blir vemodig å slutte der.

Ringene er sluttet

– Er ringen på mange måter sluttet nå som du vender nesen mot hjemkommunen?

– Ja, det kan du nok si. Jeg håper fortsatt å få mange yrkesaktive og lærerike år fremover. Å bli min egen sjef gjør at jeg kan drive mer hensiktsmessig, ivareta mine faglige interesser og dra nytte av godene jeg har i Telemark, sier Olav til slutt.

Tinn kommune er omgitt av Gaustatoppen og Hardangervidda. Foto: Shutterstock

VETERINÆRJOBBER – DE FINNER DU PÅ VETNETT.NO

Stronghold Plus «Zoetis»

Anthelmintikum, insekticid og acaricid.

Reseptgruppe C.

ATCvet-nr.: QP54A A55

PÅFLEKKINGSVÆSKE, oppløsning 15 mg/2,5 mg, 30 mg/5 mg og 60 mg/10 mg til katt: 1 pipette inneh.: Selamektin 15 mg, resp. 30 mg og 60 mg, sarolaner 2,5 mg, resp. 5 mg og 10 mg, butylert hydroksytoluen (E 321), dipropylenglykolmonometyleter, isopropanol.

Egenskaper: *Klassifisering:* Avermektin og isoksazolin i kombinasjon. *Virkningsmekanisme:* Selamektin forstyrrer ledningsevnen i kloridionkanalene, bryter dermed normal nevrotransmisjon. Resultatet er hemming av elektrisk aktivitet i nerveceller hos nematoder og muskelceller hos artropoder, paralys og død. Lopper: Virkning i løpet av 24 timer, varer i 5 uker. Sarolaner blokkerer ligandstyrte kloridionkanaler i nervestystemet hos insekter og midd. Opptaket av kloridioner hindres, dette fører til økt nervestimuli og parasittdød. Flått: Virkning i løpet av 24 timer etter at flåttan har festet seg, varer i 1 måned (l. ricinus). *Absorpsjon:* Biotilgjengelighet 40,5% (selamektin) og 57,9% (sarolaner). *Halveringstid:* 12,5 dager (selamektin) og 41,5 dager (sarolaner). *Utskilning:* Selamektin primært via feces, i hovedsak uforandret. Sarolaner primært via galle i uforandret form.

Indikasjoner: Katt med eller med risiko for flåttangrep samtidig med lopper, lus, midd, gastrointestinale rundormer eller hjerteorm. Preparatet kan inngå som del av en behandlingsstrategi for loppeallergidermatitt. Aktiv mot flått (Ixodes ricinus, I. hexagonus, Dermacentor reticulatus og Rhipicephalus sanguineus), voksne lopper (Ctenocephalides spp.), øremidd (Otodectes cynotis), pelslus (Felicola subrostratus) samt voksne stadier av spolorm (Toxocara cati) og hakeorm (Ancylostoma tubaeformae), forebygging av sykdom forårsaket av hjerteorm (Dirofilaria immitis).

Kontraindikasjoner: Overfølsomhet for innholdsstoffene. Bruk hos syke katter eller katter som er svake og undervektige i forhold til størrelse og alder.

Bivirkninger: Mild, forbigående kløe på behandlingsstedet kan oppstå. Mindre vanlig er mildt til moderat håravfall på behandlingsstedet, rødme og sikling.

Forsiktighetsregler: Til katter >8 uker og >1,25 kg. Brukes kun utvortes på huden, skal ikke brukes direkte i ørekanalen ved behandling mot øremidd. Påføres i tørr pels på steder der katten ikke kommer til å slikke seg. Overføring av flåttbåren smitte kan ikke utelukkes. Unngå direkte kontakt med behandlede dyr til pelsen har tørket. Barn skal ikke leke med behandlede katter før etter 4 timer. Preparatet håndteres med forsiktighet ved følsom hud eller kjent allergi. Vask hendene etter bruk, fjern ev. søl på huden med vann og såpe. Ved utilsiktet inntak, søk straks legehjelp. Ved kontakt med øynene, spyles det umiddelbart med vann og lege oppsøkes. Preparatet er brannfarlig og nylig behandlede dyr skal unngå åpen ild og gnister i 30 minutter etter behandling eller til pelsen er tørr.

Drekthet/Laktasjon: Selamektin vurderes som trygt, men sikkerheten er ikke klarlagt for sarolaner. Kombinasjonen brukes til avlskatter, drektige og lakterende hunnkatter i samsvar med veterinærens nytte-/risikovurdering.

Dosering: Påføres huden ved nakkebasis foran skulderbladene i en dose på minst 6 mg/kg selamektin og 1 mg/kg sarolaner.

Kattens kroppsvikt (kg)	Innhold i pipetten (ml)	Styrke og antall pipetter som påføres		
		Stronghold Plus 15 mg/2,5 mg (gul)	Stronghold Plus 30 mg/5 mg (oransje)	Stronghold Plus 60 mg/10 mg (grønn)
≤ 2,5	0,25	1		
2,6-5	0,5		1	
5,1-10	1			1
> 10		Passende pipettekombinasjoner		

Behandlingsplan: Kontroll av flått, lopper og hjerteorm: 1 behandling månedlig gjennom sesongen. Voksne lopper dør før de produserer egg, larver i omgivelsene drepes også. Behandling av pelslus, rundorm- og hakeorm: 1 engangsdose. Behandling av øremidd: 1 engangsdose, ny undersøkelse etter 30 dager for å avgjøre om ytterligere behandling er nødvendig. **Administrering:** Påflekking på hud. Følg instruksjoner i pakningsvedlegget.

Overdosering/Forgiftning: 5 ganger maks. anbefalt dose i opptil 8 månedlige behandlinger ga ingen bivirkninger hos kattunger >8 uker, bortsett fra hos én katt som viste forbigående tegn på overfølsomhet for berøring, piloereksjon, mydriasis og svak skjelving. Om katten slikker i seg en full dose kan det sees forbigående mage-tarmsymptomer (kraftig salivering, løs avføring, brekninger og redusert matinntak), som vanligvis går over uten behandling. Se Giftinformasjonens og NMBU Veterinærhøgskolens anbefalinger for hund og katt for selamektin QP54A A05 side 51d.

Oppbevaring og holdbarhet: Oppbevares <30°C i uåpnet foliepakning, og utilgjengelig for barn.

Andre opplysninger: Vann og vassdrag skal ikke kontamineres, da preparatet kan være skadelig for fisk og andre vannlevende organismer.

Pakninger: **Påflekking:** 15 mg/2,5 mg: Til katt: 3 × 0,25 ml (pipette). 30 mg/5 mg: Til katt: 3 × 0,5 ml (pipette). 60 mg/10 mg: Til katt: 3 × 1 ml (pipette).

Sist endret: 18.12.2017

zoetis

**ORION
PHARMA**
ANIMAL HEALTH

NYHET!

**Sett hardt
mot hardt!**

**Behandling mot
flått & flere andre
parasitter hos katt.**

Hver pakning
inneholder
3 pipetter

- ≤ 2,5 kg, 15/2,5 mg
- > 2,5–5 kg, 30/5 mg
- > 5–10 kg, 60/10 mg

zoetis

Flått

Øremidd

Lus

Spolorm

Hakeorm

Hjerteorm

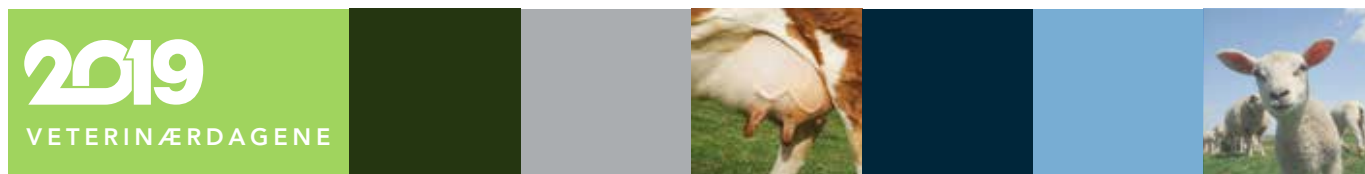
Lopper

Loppe-egg

Loppelarver

Faglig og sosial suksess

– Veterinærdagene på Clarion Hotell Brattøra i begynnelsen av juni ble en faglig og sosial suksess, slår president Torill Moseng i Den norske veterinærforening fast.

Torill, som er blitt valgt som styremedlem i den europeiske veterinærforeningen FVE, skal jobbe aktivt for å fremme norske veterinærstandpunkter i foreningen og inn mot EU. Hun er opptatt av å få bukt med netthets og mobbing av veterinærer.

– Det er en uting at sosiale medier skal bli en arena for skittkasting. Vi må få bukt med dette før det utarter seg videre, understreker hun

Mange konstruktive tilbakemeldinger

– Vi har fått mange hyggelige og konstruktive tilbakemeldinger på Veterinærdagene. Dette er et viktig sosialt møtepunkt for veterinærer hvor de også får mye godt faglig påfyll. I Veterinærforeningen er vi glade for at vi klarer å ta vare på både de faglige og sosiale verdiene, sier Torill.

– Kollegialitet er veterinærfamiliens høyeste mantra. Veterinærer har et viktig samfunnsoppdrag med mange plikter, ansvar og til tider stort press. I veterinærfamilien hjelper vi hverandre med å kunne utøve yrket bedre. Her kan de stå støtt, diskutere, være uenige og føle at de sammen klarer å utøve sitt samfunnsoppdrag på en god måte.

Vår viktigste årlige happening

– Veterinærdagene er et godt eksempel på vårt nære fellesskap. For veterinærer er dette vår viktigste årlige happening hvor vi treffer kollegaer

både fra eget fagfelt og fra andre fagområder enn de vi selv jobber med til vanlig. Er du hestepraktiker, møter du kollegaer fra veterinær samfunnsmedisin eller omvendt. Er du smådyrpraktiker får du oppdatert informasjon på smådyrpraktikerkurs. Også veterinærer fra privat og offentlig sektor og tillitsvalgte veterinærer, fikk et faglig kursopplegg tilpasset sitt virke. Sist, men ikke minst, ønsker jeg å fremheve alle våre gode forelesere, sponsorer og utstillere, som gjorde det mulig å avvikle et så vellykket arrangement. En stor takk går til vår egen fagavdeling og alle medlemmene som har bidratt i kurskomiteene.

Vi er i front med god dyrevelferd og dyrehelse

På spørsmål om hvordan Torill som nyvalgt styremedlem i den europeiske veterinærforeningen FVE kan være med på å påvirke dyrevelferd og dyrehelse i Europa, svarer hun:

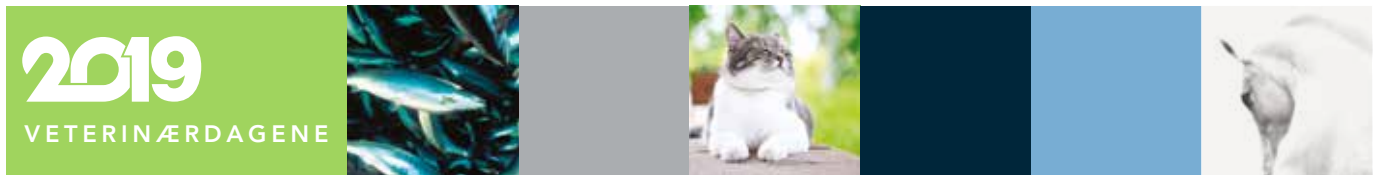
– FVE har utført et strategisk og viktig arbeid i mange år. Vi kan ikke bli så høye på oss selv at vi ikke kan lære noe av det viktige arbeidet som FVE blant annet utfører som høringsinstans og fagavdeling inn mot EU. Da skyter vi oss selv i foten. Vår egen Veterinærforening kan spesielt nyttiggjøre seg kunnskap og erfaring fra de andre nasjonale veterinærforeningene i tillegg til FVE. Norsk påvirkning inn i europeisk arbeid i veterinærfaglige saker er

svært viktig. Norske veterinærer arbeider mer med individbasert behandling av dyr sammenliknet med mer industribasert behandling der alle dyr behandles dersom et individ blir sykt. Vi har gode systemer både i Mattilsynet og blant privatpraktiserende veterinærer, som gjør at Norge fronter god dyrevelferd, dyrehelse og medisinforordning på en annen måte enn mange andre land. Vi er forskånet for mange eksotiske sykdommer, noe som blant annet skyldes et meget godt veterinært arbeid både i forskning og forvaltning, men også blant privatpraktiserende.

FVE er en viktig høringsinstans inn mot EU

Torill mener FVE er en meget viktig høringsinstans inn mot EU. Norge er som kjent ikke EU-medlem, men vi må likevel implementere regelverket som følge av vår EØS-tilknytning.

– Da er det viktig at vi har en funksjon direkte inn i den europeiske veterinærforeningen. Når vi kan være med på å påvirke lovverktutformingen tidlig, er sjansene store for å få gjennomslag for våre synspunkter. Vi jobber også tett sammen med de nordiske og baltiske landene for å få en ekstra tyngde i FVE. FVE består av 40 medlemsland der Norge er et av de minste landene i forhold til antall veterinærer. Vi skal jobbe strategisk og har allerede erfart at vi med hjelp av våre nordiske og baltiske venner,

– Veterinærdagene er et godt eksempel på vårt nære fellesskap, oppsummerer Torill Moseng, president i Veterinærforeningen og nyvalgt styremedlem i den europeiske veterinærassosiasjonen, FVE.

får stor påvirkningskraft inn mot den europeiske veterinærforeningen.

Norges nasjonale ekspert i Brussel, Jostein Dragset, arbeider med EUs dyrehelsesregelverk på lik linje med alle andre eksperter i EU-kommisjonen (se egen sak side 324 og 325). Hans faglige og praktiske erfaring fra Norge blir også vektlagt når regelverket i EU utformes.

– Det er mange veier til Roma. Som veterinærer er det viktig at vi jobber i samme retning enten det er politisk gjennom foreninger, departementer, Mattilsynet eller som privatpraktiserende, understreker Torill.

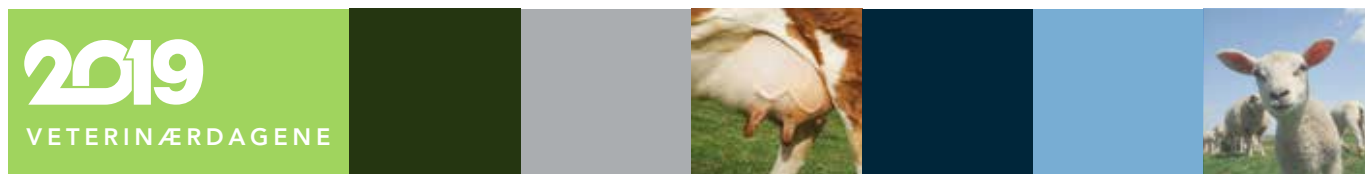
Netthets og mobbing rammer hardt

På spørsmål om hva Veterinærforeningen kan gjøre for å få bukt med mobbing og trakassering av veterinærer på arbeidsplass og på nett, svarer Torill:

– Det er et alvorlig problem som skyller inn over alle samfunnssektorer. Mange av våre veterinærkolleger havner på nett fordi noen kunder er uenig i en behandling som er utført på klinikk eller ute i felt. Slike uenigheter må tas inn til den instansen der den hører hjemme. Bestrider en kunde arbeidet som en veterinær har utført, er det Mattilsynet de skal henvende seg til. Ingen dyr får bedre dyrevelferd med å hetse en veterinær på nett. Vi ser også at våre kolleger i Mattilsynet

blir hetset på nett, det er fullstendig uakseptabelt. Vi oppfordrer våre veterinærer til å utøve nettvett, være snille og tenke seg godt om i bruk av sosiale medier. Vi må jobbe hardt for ikke å gå på person, men på sak mellom dyreeier og veterinær. Netthets og mobbing av en yrkesgruppe eller en person kan ramme hardt både psykisk og fysisk for den det gjelder. Enkelte veterinærer har valgt å slutte i sitt yrke på grunn av nettrakassering. Det er en alvorlig utvikling som vi tar på alvor og som vi jobber aktivt for å få bukt med, sier hun til slutt.

Alle tekster og bilder fra Veterinærdagene 2019 er av Trond Schieldrop med mindre annet er oppgitt.

EØS-avtalen har stor betydning for norsk dyrehelse

Norges nasjonale ekspert på dyrehelse, Jostein Dragset, arbeider sammen med et ekspertpanel fra EU/EØS-land med å utforme EUs dyrehelseregulverk.

Regelverket skal tilpasses hvert enkelt medlemslands interesser og får således stor betydning for lokal tilpasning til dyrehelse. Dyrehelse og dyrevelferd er omfattet av EØS-avtalen. Forutsetningen er at regelverket, som bestemmes i EU, tas inn i norsk rettspraksis. Utfallet i Brüssel, vil ha stor betydning for norsk forvaltning og dyrehold. I rollen som nasjonal ekspert kan Dragset være en døråpner mot norske myndigheter og næringsliv mot riktige ressurspersoner i EU.

For norsk sjømatnæring, som årlig eksporterer over 60 prosent sjømat til EU, har EØS-avtalen stor betydning. Dette overrasker sikkert mange fordi fiskeri- og landbrukspolitikken ikke er en del av EØS-avtalen. Alt av mat som produseres og omsettes i Norge er en del av det felles indre markedet og gjør at vi slipper veterinære attester og grensekontroll som hindrer eller forsinker handelen.

Bondelaget mener at det er viktig at Norge har tollbeskyttelse for norsk matproduksjon i forhold til det internasjonale rammeverket. Det er viktig å kunne drive med matproduksjon over hele landet. Næringslivet generelt og landbruket spesielt har høye kostnader og lønninger sammenliknet med naboland. Her er tollvernet særdeles viktig. EØS-avtalen regulerer bindinger mot EU på flere områder. Jordbrukspolitikken er ikke regulert

EØS-avtalen er viktig både for norsk sjømatnæring og norsk landbasert matproduksjon.

av EØS-avtalen men ligger i Protokoll 3, Artikkel 19, som regulerer jordbruksspørsmål. Med jevne mellomrom forhandles det om tollfrie eksport- og importkvoter.

Bidrar med norsk faglig og praktisk erfaring i Brussel

Som nasjonal ekspert arbeider Jostein Dragset med EUs dyrehelseregelverk på lik linje med alle andre eksperter i EU-kommisjonen. – Min faglige og praktiske erfaring fra Norge er noe av det som legges til grunn når EUs regelverk utvikles, sier han.

– Alle nasjonale eksperter bruker sin kjennskap til lokale forhold når regelverket utformes. Min faglige og praktiske erfaring fra fjellbygda i Trøndelag, på lik linje med alle andre nasjonale eksperter i EU/EØS, skal sikre at regelverket for dyrehelse tilpasses medlemslandenes interesser. Gjennom stedlige representanter bidrar Norge til å utvikle regler for god dyrehelse tilpasset norske forhold, sier Dragset.

Fageksperter på dyrehelse

Dragset har i hele sin yrkeskarriere arbeidet med dyrehelse og dyrevelferd, som privatpraktiserende dyrlege og i offentlig forvaltning. Han er nå utleid av Landbruksdepartementet til EU-kommisjonen som nasjonal ekspert på dyrehelse. Han har permisjon fra en stilling i Mattilsynet. EU-kommisjonen består blant annet av fagfolk fra EU-, EØS- og kandidatland (EU-søkerland). Til nå har han vært 1 ½ år av tilsammen fire år i EU-kommisjonen, der han bistår med sin kompetanse på dyrehelse på landdyr. For 10 år siden arbeidet han 3 ½ år for EU-kommisjonen med dyrevelferd.

– Jeg har erfaring fra norsk landbruk, husdyrhold og dyrehelse, som blir vektlagt på lik linje med andres erfaringer i kommisjons-

arbeidet. Kommer Mattilsynet eller Landbruksdepartementet med innspill til hvordan regelutformingen vil påvirke norsk landbruk i forbindelse med konsultasjonsprosessen med medlemslandene, blir dette tatt på alvor, sier Dragset.

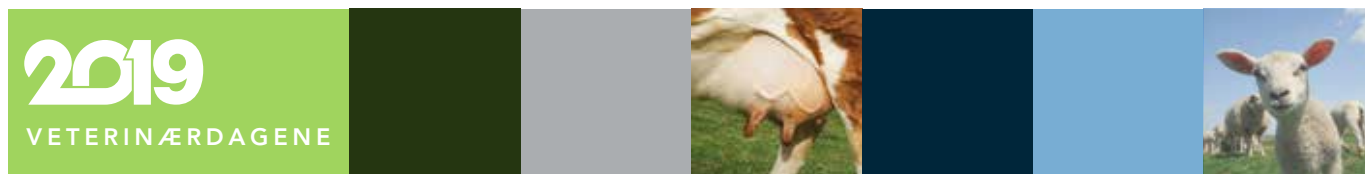
– Jeg kan også være en døråpner for norske myndigheter og næringsliv inn mot riktige ressurspersoner i EU-systemet.

Kommisjonens arbeid

EU-kommisjonen har ansvaret for utarbeidelse av overordnet regelverk, som fastsettes av Råd og Parlament. I tillegg fastsetter Kommisjonen utfyllende regelverk (Delegated acts) og gjennomføringsregelverk (Implementing acts). De utfyllende rettsaktene vedtas av kommisjonen etter at de er diskutert i arbeidsgrupper med eksperter fra alle medlemsland, og sendes til Råd og Parlament, som har «vetorett».

– Jeg kan være en døråpner for norske myndigheter og næringsliv inn mot riktige ressurspersoner i EU-systemet, sier Jostein Dragset. Han jobber som nasjonal ekspert med EUs dyrehelseregelverk på lik linje med alle andre eksperter i EU-kommisjonen.

Gjennomføringsregelverket vedtas av kommisjonen etter behandling og avstemming i den stående veterinærkomiteen. Kort forklart gir «Delegated acts» utfyllende bestemmelser til det som står i loven (hva som skal gjøres), mens «Implementing acts» har tekniske bestemmelser om hvordan lovene og forordningene skal gjennomføres.

Dyrehold og handel

– Hvordan skal vi forholde oss til dyrehelsesloven ut fra et norsk perspektiv?

– Når det gjelder dyrehelse og dyrevelferd, er det omfattet av EØS-avtalen. Forutsetningen er at regelverket, som bestemmes i EU, tas inn i norsk rettspraksis. Utfallet i Brüssel, vil ha stor betydning for norsk forvaltning og dyrehold, sier Dragset. Han kan fortelle at EU har praktisert regelverk på dyrehelseområdet siden tidlig på 1960-tallet.

– Ulikheter i dyrehelsestatus var et betydelig hinder for handel mellom medlemsland i forhold til levende dyr og produkter. Flere medlemsland har lagt ned et stort arbeid og betydelige ressurser i bekjempelsen av husdyrsykdommer. Enkelte vil hevde at noen medlemsland brukte frykt for smitte som et påskudd til å beskytte egen produksjon. Målet var derfor å harmonisere overvåking og kontroll av utbrudd med sikte på å fremme fri handel. Samtidig var det et ønske om å få bukt med de mest tapsbringende sykdommene i hele EU-området. Rådsdirektiv 64/432 om dyrehelsemessige problemer for handel med storfe og svin mellom medlemslandene, er et eksempel på at et av de eldste og viktigste regelverk på dette området fungerer

tilfredsstillende også i dag, sier Dragset.

Alvorlige og smittsomme sykdommer

– EU har en annen dyrehelseforståelse enn Norge. Dyrehelseregelverket i EU tar primært for seg alvorlige og smittsomme sykdommer, som kan være til hinder for fri handel. Produksjonssykdommer, som vi også er opptatt av i Norge, omfattes ikke av EUs regelverk, sier Dragset.

– Vi har sett eksempler på medlemsland som har stengt sine grenser for å redusere risikoen for at smittsomme sykdommer kommer inn over landegrensene. EUs dyrehelselov åpner for å kjøre en restriktiv linje.

– Den har vi praktisert i mange år og skal hindre utbredelse av smittsomme dyresykdommer inn til Norge. Så lenge vi kan bevise at vi er fri for alvorlige sykdommer, kan vi stille krav til at dyr som kommer inn over våre landegrenser også er sykdomsfrie. Vi kan derimot ikke bruke dette som et argument for sykdommer vi ikke har kontroll på i Norge.

Norges påvirkningskraft

I løpet av 2018 ble det gjennomført 53 møter i ulike arbeidsgrupper hvor deler av de utfyllende rettsaktene ble diskutert. Norge har anledning til å delta i disse møtene, og Mattilsynet har vært representert i de aller fleste.

– Inntrykket er at representantene fra Mattilsynet er godt forberedt og bidrar med vel begrunnede innspill på områder av betydning for Norge. Dette gjelder både under møtene i Brussel og i skriftlige innspill i etterkant. I tillegg til diskusjoner med medlemslandene i arbeidsgruppene,

konsulteres berørte aktører underveis i prosessen. Dette skjer i egne rådgivende samarbeidsmøter, der blant annet den europeiske veterinærforeningen FVE er representert. FVE blir ansett som en viktig støttespiller i dyrehelsespørsmål, og bidrar med konstruktive innspill både i møter og gjennom skriftlige innspill, sier Dragset.

Samme gjennomføringskraft

– Gjennom EØS-avtalen er Norge forpliktet til å følge EUs regelverk på dette området. Det er Stortinget som bestemmer om vi skal følge regelverket. Gjør vi ikke det, kan vi komme på kant med EØS-avtalen. Regelverket har derfor per definisjon samme gjennomføringskraft i Norge som i andre EU-medlemsland, sier Dragset til slutt.

God plattform for nyrekruttering

– Staten kom nylig med et tilbud på 1 milliard kroner i landbruksoppgjøret, mens jordbrukets krav var på 1,9 milliarder kroner. Den ferdig forhandlede rammen ble på 1,24 milliarder. Det ble et akseptabelt resultat for Norges Bondelag og vi har fått gode tilbakemeldinger fra alle fylkesledd i organisasjonen, sier leder for Bondelaget, Lars Petter Bartnes.

– Det som ble vektlagt mest innenfor denne rammen er at vi har klart å styrke inntektsmulighetene på en god måte for jordbruket. For Bondelaget har det primære vært å styrke inntektsgrunnlaget for næringen, slik at vi har en god plattform for nyrekruttering av bønder og at vi legger forholdene til rette for fremtidig matproduksjon, understreker Bartnes

Tollvernet er viktig for oss

Bartnes har hatt hektiske og lange forhandlingsdager og er opptatt av bransjens ve og vel. På spørsmål om hvilken betydning EU/EØS-avtalen har for norsk landbruksnæring, svarer han:

– Ser vi på det internasjonale rammeverket, er det viktig at Norge har tollbeskyttelse for norsk matproduksjon. Det primære er å kunne drive med matproduksjon over hele landet. Næringslivet generelt og landbruket spesielt har høye kostnader og lønninger sammenliknet med våre naboland. Her er tollvernet særdeles viktig for oss. EØS-avtalen regulerer bindinger mot EU på flere områder. Jordbrukspolitikken er ikke regulert av EØS-avtalen, men ligger i Protokoll 3, Artikkel 19 som regulerer jordbruksspørsmål. Med jevne mellomrom forhandles det om tollfrie eksport- og importkvoter.

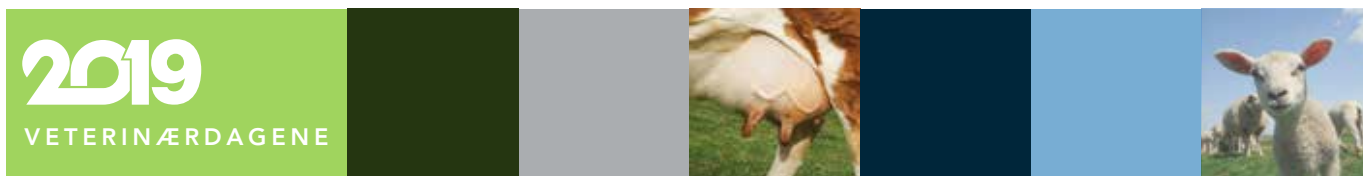

– Jordbrukspolitikken er ikke regulert av EØS-avtalen, men ligger i Protokoll 3, Artikkel 19 som regulerer jordbruksspørsmål. Med jevne mellomrom forhandles det om tollfrie eksport- og importkvoter, sier leder for Bondelaget Lars Petter Bartnes. Foto: Bondelaget.

Viktigste verdikjeden i fastlands-Norge

– For norsk landbruk er det vanskelig når vekslende regjeringer gir tollfrie konsesjoner til Norge. Konsekvensen er at markedet for norsk produksjon blir mindre og øker presset på råvareprisen. Oppslutningen om norsk matproduksjon og matsikkerhet er viktig for å opprettholde en høy produksjon i Norge. Landbruket

er en viktig del av næringslivet med primærproduksjon og foredling av våre produkter inn mot næringsmiddelindustrien. Over 90 000 årsverk er knyttet til denne verdikjeden, som er den største helhetlige verdikjeden i fastlands-Norge. Det skapes verdier som pløyes tilbake til lokalsamfunn, som er med å opprettholde servicefunksjoner i

Lars Petter Bartnes har ledet Norges Bondelag siden 2014. Foto: Bondelaget

offentlig regi. Slik sett har landbruk og matproduksjon en bredere funksjon enn kun å produsere mat. Vi bidrar også til å pleie kulturlandskapet, som er viktig for turistnæringa i Norge.

Veterinære bestemmelser er viktig for matproduksjonen

På spørsmål om hvor avhengig Bondelaget er av en velfungerende EØS-avtale, svarer Bartnes:

– Når vekslende regjeringer gir konsesjoner gjennom Artikkel 19 forhandlinger, øker presset på vår verdiskapning. EØS-avtalen håndterer veterinære bestemmelser som påvirker norsk matproduksjon. For en del år siden ble handelen med levende dyr liberalisert. Her har landbruket sammen med myndighetene unngått import av levende dyr til Norge. Det primære er å sikre norsk dyrehelse. Andre veterinære spørsmål som reguleres gjennom EØS-avtalen, kan påvirke måten vi forvalter den gode dyrehelsen vi har utviklet over mange tiår. Her er samspillet mellom myndigheter og Mattilsynet viktig. Vi må hele tiden være på vakt mot smittsomme sykdommer. Nordmenn er blitt et reisende feriefolk. Smitte

gjennom økt reiseaktivitet og det å ta med mat over landegrensa, kan øke risikoen for norsk dyrehelse. I den senere tiden har vi registrert økt fokus på villsvin og afrikansk svinepest, som i verste fall kan påvirke norsk dyrehelse og mattrygghet. Som nasjon kan vi ikke ta vår gode dyrehelse for gitt. Så langt har vi hatt lavt smittepress og lavt medisinbruk. I mange tiår har vi jobbet aktivt med denne problemstillinga. I fremtiden må alle aktører vie smittespredning stor oppmersomhet.

Krystallklare forventninger

– *Hva forventer næringa seg av myndighetene og norsk forvaltning i fremtida?*

– Vi har krystallklare forventninger om at de verner om norske interesser. I praksis betyr det at vi må utvikle et moderne landbruk og en moderne matproduksjon. Mange er enige om dette, ikke minst i en tid hvor klimaet påvirker og setter begrensinger for global matproduksjon. Klimaet påvirker også utviklingen av plante- og dyresykdommer.

Kortreist mat viktigere for forbrukere

– *Er myndighetene sitt ansvar bevisst på dette området?*

– Min oppfatning er at norske myndigheter er mer bevisst på dette i dag enn for noen år siden. Bevisstheten og debatten om fremtidens matproduksjon står på dagsorden i myndighetskretser. I Bondelaget hilser vi dette velkommen. Befolkningen er også blitt mer opptatt av hvilken mat de spiser, hvor og hvordan den lages. Her blir kortreist mat viktigere for forbrukere, sier Bartnes til slutt.

Intervjuet med Lars Petter Bartnes ble gjort like i forkant av Veterinærdagene og han var forbindret fra å delta på arrangementet.

EØS-avtalen har stor betydning for sjømatnæringen

– EU/EØS-avtalen har meget stor betydning for vår næring og det indre markedet i EU er særdeles viktig for sjømatnæringen, sier administrerende direktør Geir Ove Ystmark i Sjømat Norge. – I 2018 eksporterte vi sjømat til hele verden for 99 milliarder kroner hvorav 66 prosent gikk til EU.

Det overrasker sikkert mange at EU/EØS-avtalen har så stor betydning for vår næring ettersom fiskeri- og landbrukspolitikken ikke er en del av EØS-avtalen. Imidlertid er matpolitikken, inkludert sikring av trygg mat, trygt fôr og dyrevelferd, samt sikring av et velfungerende marked for mat, fôr, planter og levende dyr, omfattet av EØS-avtalen. Handelen mellom Norge og EU er regulert i henhold til disse omfattende felles bestemmelsene. Alt av mat som produseres og omsettes i Norge er en del av det felles indre markedet og gjør at vi slipper veterinære attester og grensekontroll som hindrer eller forsinker handelen. For Norge har EØS-avtalen stor betydning for eksport av sjømat til vårt største og viktigste marked.

EØS-avtalen sikrer oss mot proteksjonisme

Det indre markedet i EU er særdeles viktig for sjømatnæringen.

– I 2018 eksporterte vi sjømat til hele verden for 99 milliarder kroner hvorav 66 prosent gikk til EU. Blir denne handelen regulert med økt byråkrati for alle lastebiler som krysser EUs grense, kan det påføre eksportører problemer på grensa. Som kjent er sjømat

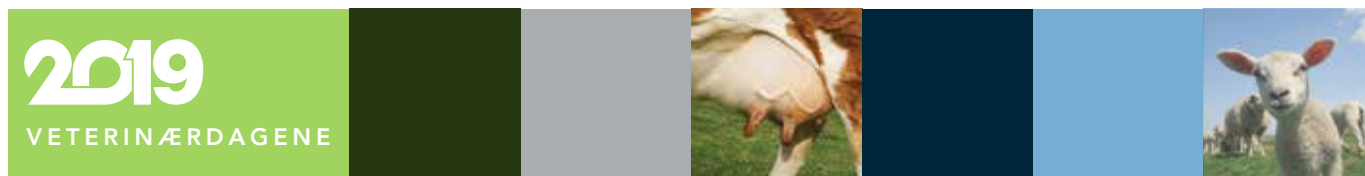
– Ofte opplever vi at norsk forvaltning tolker EUs fellesbestemmelser strengere enn praksisen er i EU. Resultatet er ulik konkurransestilling mellom norske bedrifter og de som opererer innenfor EUs grenser, sier adm. direktør Geir Ove Ystmark i Sjømat Norge. Foto: Øyvind A. Haram

ferskvarer. Før det russiske markedet ble totalt stengt, brukte de russiske myndighetene veterinært begrunnet regelverk for å hindre eksport. En del andre land bruker også veterinære begrunnelser for unødvendige tiltak, som i praksis fungerer som tekniske handelshindre i strid med WTO, Verdens handelsorganisasjon. Gjennom EØS-avtalen er vi sikret mot denne type proteksjonisme i det indre markedet.

Vi er en del av det indre markedet

Med EØS-avtalen er Norge en del av det indre markedet.

– Vi har opparbeidet gode avtaler med EU som gjør at vi ikke oppfattes som 3. part i eksport av sjømat. For Norsk sjømatnæring er dette avgjørende. Vi må unngå at veterinært begrunnet regelverk trer i kraft inn mot det indre markedet. Norge har også lavere tollsatser enn flere av våre konkurrenter inn mot EU-markedet.

Vi skulle helst ha sluppet EU-toll, men det er prisen vi må betale for ikke å være et fullverdig medlem av EU. Når det er sagt, er tollsatsene vesentlig lavere sammenliknet med for eksempel Russland og andre land som ikke er en del av EØS-området.

Katastrofale følger

– En vraking av EØS-avtalen vil få katastrofale følger for norsk sjømatnæring. Det er ikke mulig å forbedre EØS-avtalen med et pennestøk. Da må vi først si opp avtalen og gå inn i nye avtaleforhandlinger med EU. Dette prøver nå Storbritannia med Brexit (utmeldelsen av Storbritannia fra Den europeiske unionen, EU). Først ønsker britene å si opp EU-medlemskapet, for deretter å gå inn i et ukjent landskap som de ikke vet utgangen på. EØS-avtalen som vi fremforhandlet i sin tid, er betydelig bedre enn vi ville fått i dag med økte tollsatser inn mot EU-markedet. I tillegg ville trolig det veterinære samarbeidet bli langt dårligere. For andre sjømatprodusenter innenfor EU, vil en norsk EØS-utmeldelse gi dem betydelige konkurransefordeler og utfordre vår plass i EU-markedet, mener Ystmark.

Vi må ha like spilleregler

På spørsmål om hva sjømatnæringen forventer seg av norske myndigheter og forvaltning i fremtiden, svarer Ystmark:

– Vi må hele tiden være på «ballen» når norsk regelverk utformes i EU. Når vedtatt regelverk skal inkorporeres i EØS-avtalen og implementeres i norsk forvaltning, er løpet kjørt. Norske myndighetene må derfor være på «ballen» når den er i spill og ikke når

den er i mål. De må forholde seg til regelverket slik at norske bedrifter ikke får et snevrere handlingsrom og dårligere konkurransevilkår enn våre konkurrenter, som omfattes av det samme regelverket innenfor EU. Ofte opplever vi at norsk forvaltning tolker EUs fellesbestemmelser strengere enn praksisen er i EU. Resultatet er ulik konkurransesetting mellom norske bedrifter og de som opererer innenfor EUs grenser. Vi er avhengig av like spilleregler som for eksempel svenske og nederlandske bedrifter har, for å sikre norsk konkurransekraft, understreker han.

Spiller en avgjørende rolle

Norske veterinærer spiller en viktig rolle for sjømatnæringen.

– Mattilsynet er vårt viktigste forvaltningsorgan og har mange dyktige veterinærer som gjennomfører tilsyn og utformer regelverk. Veterinære hensyn er viktige for å ivareta trygg mat, god dyrehelse og god dyrevelferd. De veterinære bestemmelsene påvirker hele sjømathandelen ikke bare i EØS-området, men mot alle eksportmarkeder, sier Ystmark til slutt.

Intervjuet med Geir Ove Ystmark ble gjort kort tid før Veterinærdagene og han var forhindret fra å delta på møtet.

På vårparten tilføres havet masse næringsstoffer fra elvene. Samtidig er det lys og økende varme. Det fører til at vi får naturlige algeoppblomstringer på våren. Hvilke alger som blomstrer vil variere. De fleste er heldigvis ufarlige, men i år har algen *Chrysocromulina* dominert. Den setter seg i gjellene og er giftig for laksen. Slike algeoppblomstringer er helt naturlige, noe også de ledende forskningsmiljøene på området har understreket.

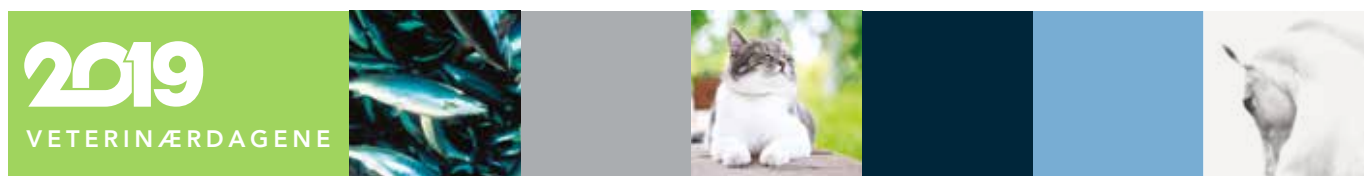
Utfordrende situasjon for oppdrettere

På spørsmål om næringen har håndtert algeoppblomstringen på en god måte, svarer Ystmark:

– For oppdretterne har det vært svært utfordrende. De har sett husdyra lide og har forsøkt å håndtere det på en best mulig måte ved å flytte fisk og ved å fremskynde slaktning. Der hvor algebeltet hadde lagt seg var det for sent. Jeg har fått tilbakemelding fra mange ansatte og bedriftsledere som har lidd med fisken samtidig som de har jobbet hele døgnet. Kunne vi gjort noe annerledes? Vi bør helt klart ta en diskusjon i etterkant om hvordan vi kan forbedre overvåkingen og om beredskapen fungerte optimalt. Det er alltid noe å lære etter en slik sak.

Myndighetene har vært på banen

– Både Fiskeridirektoratet og Mattilsynet har håndtert

Algeoppblomstringen i nord

Administrerende direktør Geir Ove Ystmark i Sjømat Norge forklarer årsaken til algeoppblomstringen i Nord-Norge.

Algeoppblomstring er svært utfordrende for oppdrettsnæringen (illustrasjonsfoto). Foto: Øyvind A. Haram

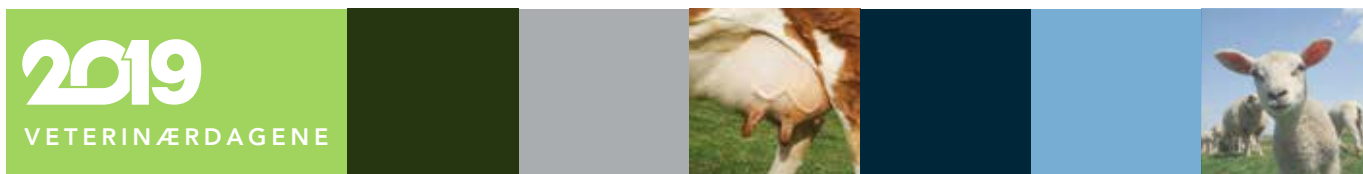
algeoppblomstringen på en god måte. De skal ha honnør for det! Vi opplever at de har vært tilgjengelige, og at det har blitt utøvd et skjønn som har hatt fokus på å berge fisk og verdier, samt å sikre arbeidsplasser fremover.

Alvorlige konsekvenser for de det gjelder

– *Hva blir konsekvensen for de rammede bedriftene?*

– Mange av de rammede bedriftene er lokalt eide med et familiebasert eierskap. Det sier seg selv at konsekvensene er store når hovedvekten av laksen er borte. Tross alt er det jo laksen som gir grunnlag

for slakteri, ansatte på merdkanten og for underleverandører. Mange lokalsamfunn vil bli hardt rammet. Vi snakker om hjørnesteinsbedrifter. Nå skal vi inn i samtaler med myndighetene om hvordan vi kan gjøre konsekvensene så små som mulig. Så langt har vi opplevd velvilje og positivitet fra fiskeriministeren, sier Ystmark til slutt.

Positive tilbakemeldinger fra utstillerne

Hele 47 utstillere gjorde sitt til å skape blest om veterinære produkter og løsninger på Veterinærdagene i Trondheim. Svært mange utstillere har deltatt tidligere og denne gangen var det i tillegg flere nykommere. Norsk veterinærtidsskrift snakket med seks av utstillerne, som var entydig positiv til arrangementet.

Til sammen 456 veterinærer, utstillerrepresentanter, foredragsholdere og gjester hadde utstillingsområdet på Clarion Hotell & Congress i Trondheim som møteplass to hektiske dager i midten av juni.

Her er inntrykkene fra de vi snakket med:

SMÅDYRPRAKTISERENDE VETERINÆRERS FORENING i Den norske veterinærforening

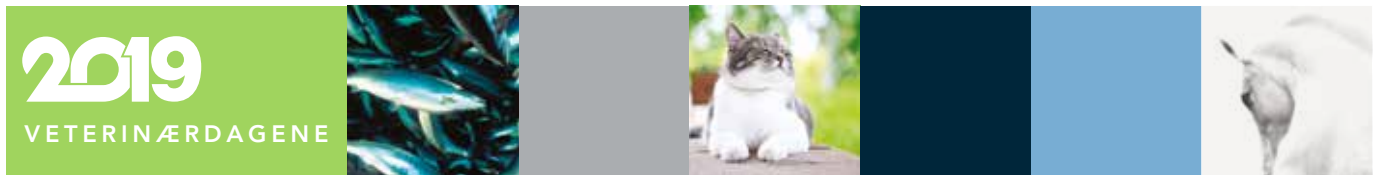

Fra venstre: Hilde Røssland og Magnus Harjen, Smådyrpraktiserende veterinærers forening

– På utstillingen viste vi alle våre medlemmer det viktige arbeidet vi har utført med våre mange brosjyrer og oversettelse av plakater fra Fecava på hygiene og antibiotikabruk. Målet er at alle våre veterinærer bruker dem flittig og at de laster dem ned fra vår hjemmeside slik at

de er i klinikkene. Vi går aktivt inn for å rekruttere nye medlemmer til Smådyrpraktiserende veterinærers forening og informere de som ønsker å starte på spesialistutdanningen. Flere har spurt om dette er noe som kan passe for dem. Gjennom kontakten med oss, håper vi at de

får tilstrekkelig med informasjon til å velge en spesialistutdanning. Vi driver med aktiv rekruttering på standen og mange har spørsmål som vi forsøker å svare på. Å få i gang en diskusjon gjør at vi kanskje kan så et frø som forhåpentligvis vil spire. Veterinærdagene er en kjempeviktig arena for å rekruttere nye kollegaer til vårt viktige arbeid. Mange deltakere ønsker å holde seg faglig oppdaterte. Personlig gikk jeg på mange vilkårlige kurs uten en god plan i bunn. Spesialistordningen tar nettopp tak i dette med at du må være strukturert i valg av kursretning for å dekke dine interessefelt best mulig. Ønsker du å få en bedre plan i utdanningen, er spesialisering løsningen.

APOTEK 1

Fra venstre: Anne-Marthe Brautaset, kategorisjef, Jeanette Wetzel, veterinær og storkundeansvarlig (KAM) og Tonje Molteberg, veterinær og veterinærfaglig rådgiver.

Lørenskog. Vi har også to farmasøyter i tillegg til Per Holm som er godt kjent i miljøet. Som kategorisjef har jeg produktsortimentsansvaret og sørger at vi har tilstrekkelig med varer tilgjengelig på lager for våre kunder. Det er viktig å være innovative med nye produkter og løsninger. Hele tiden arbeider vi med å utvide handelssortimentet og skal ha flere stunt mot veterinærene med aktiv markedsføring både i digitale medier, via e-post og brev. På utstillingen viste vi frem flere produkter fra leverandører som Elanco og Orion Pharma. Vi får også inn nye produkter på øreskyllemiddelet Anivox fra den finske leverandøren Repolar. I tillegg til produkter fra Dr Baddaky. Vi har hatt et bra trøkk med besøkende på vår stand og flere veterinærer har meldt seg på vårt nyhetsbrev.

– Apotek 1 har hatt stort utbytte av å delta på Veterinærdagene. I år tok vi ekstra i fordi vi ser nødvendigheten av å være en grossist som er tilgjengelig for de fleste veterinærer. Apotek 1

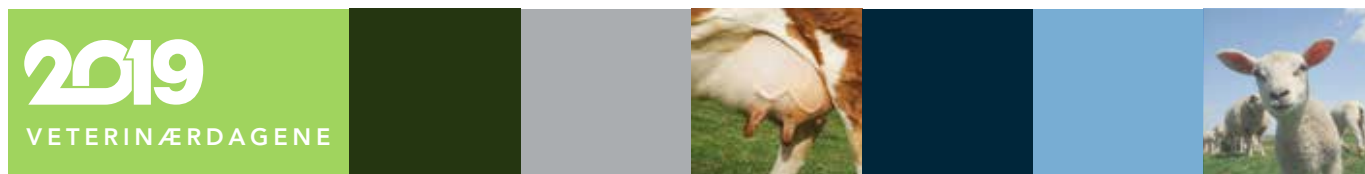
satser sterkt på denne yrkesgruppen og vi har ansatt to veterinærer – en KAM (storkundeansvarlig) – som besøker veterinærer ute i felt, og en veterinær på apoteket Skårersletta på

VETERINÆRINSTITUTTET

Veterinærinstituttet har deltatt på Veterinærdagene i mange år, men det er første gang jeg deltar her som kommunikasjonsrådgiver. Det er et viktig møtested for våre kunder og brukere og vi blir bedre kjent med deres behov. Det er viktig å fange opp hva som rører seg i markedet i henhold til nye løsninger innen veterinærmedisin. Hva er veterinærene opptatt av og hvordan kan vi gripe fatt i det de er opptatt av i hverdagen? Det er viktig å orientere seg om hvilke målgrupper som deltar og hvordan vi kan betjene dem på en

Fra venstre: Bryndis Holm og Mari Press.

best mulig måte. Målgruppa vår er veterinærer som arbeider med alt fra katter, hunder, hester og til større besetninger. For veterinærer i felt har vi prøvekit og forpakninger som er nyttig for dem. Vi bidrar også med råd og vink for bransjen. På utstillingen forklarte vi vår avgrensende rolle i forhold til andre mer kommersielle aktører. Vi er også opptatt av å få regelmessige prøver fra veterinærer for å styrke overvåkningsprogrammer for Mattilsynet. Vi utfører også passiv overvåkning og analyser av Emerging Diseases-sykdommer som det ikke har vært utbrudd av tidligere i landet. Vi har hatt jevn pågang her og folk har vist interesse for hva vi står for. Det er viktig at vi jobber tett sammen med praktiserende veterinærer og de som jobber i Mattilsynet og andre organisasjoner. Dermed kan vi opprettholde den gode dyrehelsesituasjonen i Norge.

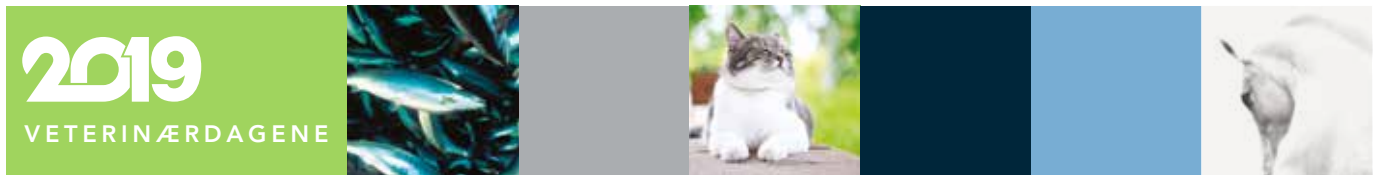
ORION PHARMA

Fra venstre: Malene Klinkov, Finn Brasch Larsen og Linda Aas

– For oss er Veterinærdagene en viktig møteplass hvor vi treffer våre kunder. Vi skal støtte opp under veterinærenes og foreningens behov. Stikkord vi arbeider etter er ærlighet, åpenhet og service. Vi prøver å tilpasse oss veterinærenes behov til produkter og løsninger og just in time leveranser. Vi har produkter til smådyr-, hest- og produksjonsdyrveterinærer. Produktsortimentet er stort og omfatter 60 registrerte legemidler som vi delvis markedsfører selv eller via andre leverandører. Vi representerer verdens største veterinærlegemiddel Zoetis. Oppslutningen om standen har vært varierende. De gamle traverne kommer alltid innom, og vi må hele tiden etablere kontakt

med unge veterinærer som ikke kjenner oss så godt. Å ha noen godbiter og forfriskninger er alltid kontaktskapende. Etter et slikt event driver jeg alltid med personlig oppfølging, noe som kan føre til mersalg. Vi traff også mange hyggelige kollegaer som både stimulerer og motiverer. Vi er en gjeng med utstillere hvor alle kjenner alle og utfyller hverandres behov.

BAYER ANIMAL HEALTH

Utradisjonell: Ingrid Heijdenberg, Eirin Eikeland og Ingfried Hallan valgte å kle seg ut. Her er to av dem i forkledning.

– Her er veterinærene vår prefererte målgruppe. Vi ser også på hva andre leverandører/utstillere holder på med. Vi ønsker å spre litt glede og

satte prikken over i-en da vi kledde oss ut som kakerlakk, hund og flått. Som et parasittfirma som bekjemper flått, lus og mygg på hunder og katter

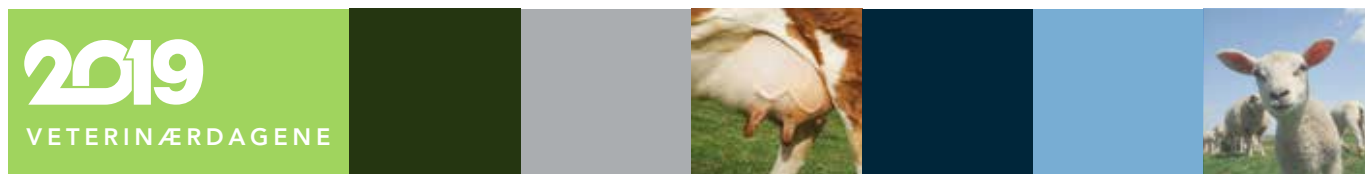
med effektive midler synes vi dette var en utradisjonell markering. Med dette stuntet og gimmicken viser vi at vi er en del av parasittverdenen. På utstillingen markedsførte vi våre parasittmidler. Et annet område vi er opptatt av er lungeorm hos katter. Her har vi en studie gående for konkret å belyse kattehelse. Et annet og like viktig tema er hvordan man forbereder seg på å ta med dyr til utlandet. Vi viste også frem produkter for å bekjempe mage- og tarmparasitter på sau. Oppslutningen på standen har vært bra. Her kommer deltakerne inn for å slå av en prat. Vi samler inn e-postadresser og promoterer vår Facebook-side direkte mot veterinærer.

ROYAL CANIN

Fra venstre: Milla Nilsen, Dag Kristian Wilhelmsen og Veronica Wister.

– Det er ikke første gang Royal Canin deltar med egen stand på Veterinærdagene. Vi er et ganske kjent navn i veterinærkretser og har vært på messa i over 16 år. Her presenterer vi våre nyheter eller våre selgere overfor veterinærene. Royal Canin er også en attraktiv arbeidsgiver spesielt for yngre veterinærer som ønsker utfordrende oppdrag hos oss. Her på utstillingen har vi hatt et dermatologifokus der vi har relansert hele vår dermatologiserie til katt og hund. Vi har trukket opp et nytt produkt fra hatten som er beregnet for katter som har hudproblemer. Besøket og interessen på standen har vært stor og det er alltid hyggelig å treffe gamle og nye kunder. Det lover godt for oppfølgingen av leads i etterkant av Veterinærdagene.

Fortjent pris til **APOTEK 1**

Prisen for beste utstillersstand under Veterinærdagene 2019 gikk til Apotek 1.

Antallet utstillere har aldri vært høyere enn i år. Totalt 47 bedrifter deltok. Innsatsen som utstillerne legger ned er betydelig og dette gjør utstillingen til en svært viktig del av Veterinærdagene.

Som en av deltagerne uttrykte det: - Uten utstillerne hadde det blitt litt stusselig. At utstillerne er en sammensatt gruppe skyldes at veterinærene har mange og ulike behov. Og behovene endrer seg hele tiden.

Derfor er det gledelig at de «store» utstillerne som for eksempel Boehringer Ingelheim, MSD og Jan F. Andersen er med å prege utstillingen som før. Juryen konstaterer med stor tilfredshet at organisasjoner som Animalia, Mattilsynet, NMBU og Veterinærinstituttet prioriterer Veterinærdagene og utstillingsdeltagelsen. Spesielt gledelig er det at flere nye utstillere deltok i år.

Her er juryens begrunnelse for årets pris til Apotek 1:

Standpersonalets opptreden og håndtering av besøkende var det som skilte vinneren fra de øvrige utstillerne. Til tider var det mange besøkende på standen, og dette ble håndtert på en god måte.

Vinneren hadde gode stoppeffekter, et klart og enkelt hovedbudskap og en hensiktsmessig utforming av standen.

Pris til Apotek 1: F.v. Bjørnar W. Jakobsen, juryleder, Anne-Marthe Brautaset, utstillingsansvarlig i Apotek 1, Torill Moseng president i Veterinærforeningen og Jeanette Wetzel, veterinær, Apotek 1. Foto: Steinar Tessem

Rutiner for behandling av besøkende var innarbeidet og fungerte utmerket. Engasjement, vennlighet og planmessighet preget standen og medarbeiderne.

Jury: Bjørnar W. Jakobsen, juryleder, Aina Skaug Nilsen og Steinar Tessem

Steinar Tessem

The Future of Veterinary Medicine

STOCKHOLM WATERFRONT 26–28 SEP

EQUINE SYMPOSIUM

Veterinary medicine 2.0 - Horse

SMALL ANIMAL SYMPOSIUM

Skin and reconstructive surgery

LABORATORY ANIMAL SYMPOSIUM

Planning, constructing and
managing animal research facilities

STUDENT SYMPOSIUM

Veterinary- and Veterinary nurse
students, TUVET and recently
graduated veterinarians and nurses

FARM ANIMAL SYMPOSIUM

The individual effect on herd health

VETERINARY PUBLIC HEALTH SYMPOSIUM

News in food production of animal origin
and food safety

VETERINARY NURSE SYMPOSIUM

Arranged by RAID for Small Animal & Equine
Symposium. Communication in our everyday life

Please note that the talks are held i Swedish!

Stockholm Waterfront Congress Center

26-28:th of September 2019 (Gettogether party thursday evening)

Topic: The future of veterinary medicine

For more information and booking:

www.svenskveterinartidning.se/kongress

**Swedish
Congress
of Veterinary
Medicine**

**MERKEDAGER I
JULI**
90 ÅR

Karl J. Stigum Lamberg 26.7

70 ÅR

Kjell Erik Meiningen 7.7

Carl Aage Wangel 26.7

Arve Lund 27.7

60 ÅR

Eirik William Wilkinson 5.7

Atle Thorkildsen 19.7

50 ÅR

Olav Robstad 9.7

Eva-Jeanette Johansen 17.7

Øyvind Andre Ørmen 18.7

**MERKEDAGER I
AUGUST**
80 ÅR

Kjell Ingvar Flesjø 4.8

Per Astrup Filseth 20.08

75 ÅR

Brynjulf Melhuus 8.8

Per Nordland 15.8

70 ÅR

Arvid G. Børretzen 7.8

Nils Chr. Holm 9.8

Paul Skjaker 29.8

60 ÅR

Knut Andreas Sjørdal 14.8

Arild Hetland 24.8

50 ÅR

Anders Avdem 8.8

Bjørn Erik Østgård 22.8

Turid Michelle Berglund 24.8

Mona Svaleng Jenssen 27.8

Nye medlemmer

Isa Asklöf

Lene-Marie Dramstad

Harald Gjein

Christina Manzetti

Evalinn Pedersen

Line Rønning

Siv Lili Skovholt

Torunn Taksdal

Autorisasjoner
Mikkel Brandt Bjørknæs -
utdannet ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetStine Blankvandsbråten -
utdannet ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetSigurd Borge - utdannet
ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetMarte Holmøy Bratteberg -
utdannet ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetKristin Bruland - utdannet
ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetRagnhild Dalane - utdannet
ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetChristine Donbæk - utdannet
ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetPáll Gretarsson - utdannet
ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetVaidotas Gudziunas - utdannet
ved Lithuanian University of
Health Sciences, Veterinary
Academy, LitauenAdelen Gulli - utdannet
ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetEllen Nordstoga Haldorsen -
utdannet ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetSilje Camilla Furre Hansen -
utdannet ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetIngerid Hellebust - utdannet
ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetMia Mehlum Henriksen -
utdannet ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetLinn-Anett Hillestad - utdannet
ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetKristina Inneggen Hope -
utdannet ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetOlav Hovelsrud - utdannet
ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetInger Hylin - utdannet ved
Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetAne Hoel Høiseth - utdannet
ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetAnna Margreta Jacobsen -
utdannet ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetAnniken Jerre - utdannet
ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetAlexander Joachim - utdannet
ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetLillian Marie Jørgensen -
utdannet ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetSabina Elisabeth Leinonen -
utdannet ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetKaroline Kiran Lorentzen -
utdannet ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetHeidi Magnus - utdannet
ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetAnniken Elise Møller Mork -
utdannet ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetTyra Margrethe Neegaard -
utdannet ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetAlma Erika Olofsson -
utdannet ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetLinn Beate Petersen -
utdannet ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetMia Sofie Mjølnes Rande -
utdannet ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetIngelin Ravlo - utdannet
ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetKaroline Mosand Reitan -
utdannet ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetIngrid Harneshaug Rød -
utdannet ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetSara Tøien - utdannet
ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetJørgen Andreas Åm Vatn -
utdannet ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitetNina Askim Vatne - utdannet
ved Norges miljø- og
biovitenskapelige universitet

MINNEORD

Mona Solum Gjestvang

Vår kjære kullvenninne og kollega Mona Solum Gjestvang døde 7. mai 2019 etter kort tids sykdom. Hun rakk å fylle 60 år i mars dette året. Mona gikk på kull 82 på Norges veterinærhøgskole. Hun var nygift med Jon ved oppstart av studiet og rakk å få Gabriel i løpet av studiet. Henriette ble født etter studietiden.

Yrkeskarrieren har vært mangfoldig og hun har i alle jobbene hatt et stort engasjement og ønske om å gjøre en forskjell. Hun jobbet i stordyrpraksis, jobbet innenfor kjøttbransjen og som leder for Helsetjenesten for svin. Deretter var det Norsk Elgsenter på Gravberget gård som fikk nytte godt av hennes arbeidsinnsats. Hun jobbet med kraftfôr, og vikarierte i Bondelaget før hun nylig overtok en dyrebutikk på Hamar. Hun var overbevist om at

man kan få til alt hvis man bare jobber for det. Mona hadde stor arbeidskapasitet som både arbeidsgivere, familie og venner fikk stor glede av.

Vi opplevde Mona som en varm, livlig og engasjert person med mye omsorg og tanker for sine medmennesker. Hun var svært driftig og gikk løs på alle utfordringer med krum nakke. Hun klarte å gjennomføre målene hun satt seg. Det er ikke mange som klarer å være like glødende og sprudlende som det Mona var, uansett hvordan omgivelsene endret seg.

Monas bortgang kom svært overraskende og det er vanskelig å forstå at hun ikke er blant oss lenger. Det er mange som vil føle et stort savn etter Mona.

Venner fra kull 82

Årsmøter i Veterinærforeningens særforeninger 2019

Innkalling til årsmøtet i Akvaveterinærenes forening

Det innkalles til årsmøte i Akva-
veterinærenes forening, mandag
14. oktober 2019 på Scandic Bergen
City Hotell

Saker til behandling:

1. Årsberetning og regnskap for 2018
2. Kontingent, budsjett og virksomhetsplan for 2020
3. Valg
4. Tid og sted for årsmøtet 2020
5. Innkomne saker

Saker som ønskes tatt opp på årsmøtet må sendes til DNVs sekretariat senest 14. september 2019. Medlemmer i valgkomiteen er Bjørn Gillund, telefon: 91 38 67 98 eller e-post: bjorn.gillund@sinkaberg-hansen.no, Kristin Bjørklund: kristin@marinhelse.no og Marianne Nergård: marianne.nergard@biomar.no

Innkalling til årsmøtet i Hestepraktiserende veterinærers forening

Det innkalles til årsmøte i Heste-
praktiserende veterinærers forening,
fredag 22. november 2019 på Clarion
Hotell & Congress, Oslo Airport,
Gardermoen

Saker til behandling:

1. Årsberetning og regnskap for 2018
2. Kontingent, budsjett og virksomhetsplan for 2020
3. Valg
4. Tid og sted for årsmøtet 2020
5. Innkomne saker

Saker som ønskes tatt opp på årsmøtet sendes til DNVs sekretariat senest 22. oktober 2019. Medlemmer i valgkomiteen er Svein Bakke, tlf. 90 18 40 10, epost: sbakke@online.no Lars Stokke, tlf. 41 57 29 29, e-post: lars.stokke@ntebb.no og Ingunn Risnes Hellings, tlf. 99 70 14 01, Epost: ingunn.risnes.hellings@nmbu.no

Innkalling til årsmøtet i Forening for veterinær samfunnsmedisin

Det innkalles til årsmøte i Forening for veterinær samfunnsmedisin, onsdag 27. november 2019, på Radisson Blu Hotell, Gardermoen.

Saker til behandling:

1. Årsberetning og regnskap for 2018
2. Kontingent, budsjett og virksomhetsplan for 2020
3. Valg
4. Tid og sted for årsmøtet 2020
5. Innkomne saker

Saker som ønskes tatt opp på årsmøtet sendes til DNVs sekretariat senest 27. oktober 2019. Medlemmer i valgkomiteen er Ida Mathisen (leder), Tlf. 97 66 68 78, e-post: ida@kjottbransjen.no Guro Myhre og Ole Alvseike.

Innkalling til årsmøtet i Produksjonsdyrveterinærers forening

Det innkalles til årsmøte i Produksjonsdyrveterinærers forening, torsdag 21. oktober 2019 i Fellesauditoriet på Veterinærhøgskolen, Adamstuen i Oslo

Saker til behandling:

1. Årsberetning og regnskap for 2018
2. Kontingent, budsjett og virksomhetsplan for 2020
3. Valg
4. Tid og sted for årsmøtet 2020
5. Innkomne saker

Saker som ønskes tatt opp på årsmøtet sendes til DNVs sekretariat innen 21. september 2019. Medlemmer i valgkomiteen er Trond Erik Østebø (leder), Tlf. 90 61 68 57, e-post: trond.erik@online.no, Ståle Brattgjerd og Line Hegg Bredli.

Innkalling til årsmøtet i Smådyrpraktiserende veterinærers forening

Det innkalles til årsmøte i Smådyrpraktiserende veterinærers forening, fredag 1. november 2019 på Clarion Hotell & Congress, Oslo Airport, Gardermoen.

Saker til behandling:

1. Årsberetning og regnskap for 2018
2. Kontingent, budsjett og virksomhetsplan for 2020
3. Valg
4. Tid og sted for årsmøtet 2020
5. Innkomne saker

Saker som ønskes tatt opp på årsmøtet sendes til DNVs sekretariat innen 1. oktober 2019. Medlemmer i valgkomiteen er Helene Seljenes Dalum (leder), Tlf. 90 64 81 78, e-post: hsd@legemiddelverket.no Helen Øvregeard og Ingvild Blaker.

Aktivitetskalender

2019

28. august-1. september

Kurs i onkologisk kirurgi

Sted: Avholdes i Svolvær

Se: www.f-d.no/fagkurs

7. september

Tannrøntgen – 1 dags kurs

Sted: Viul

Se: <https://jfa.no/kursoversikt/>

8. september

Tannrøntgen – 1 dags kurs

Sted: Viul

Se: <https://jfa.no/kursoversikt/>

9.-10. september

Odontology II

In English

Arr: AniCura

Sted: Målöv, Copenhagen, Denmark

Info: www.anicuragroup.com/ACE

11.-12. september

Odontology III

In English

Arr: AniCura

Sted: Målöv, Copenhagen, Denmark

Info: www.anicuragroup.com/ACE

10.-11. oktober

Kurs i halthet del 1

Sted: Fredrikstad dyrehospital

Se: www.f-d.no/fagkurs

16.-17. oktober

Internal medicine with focus on diagnostics

In Swedish

Arr: AniCura

Sted: Jönköping, Sweden

Info: <https://sv-se.invajo.com/event/anicuracontinuingeducation/kliniskmedicinskdiagnostik>

18.-19. oktober

Kurs i reptiler og fugl for Dyrepleiere

Sted: Fredrikstad dyrehospital

Se: www.f-d.no/fagkurs

19.-20. oktober

Advanced surgical dental extractions

Sted: Viul

Se: <https://jfa.no/kursoversikt/>

26.-27. oktober

Ultralyd abdomen, del II

Sted: Viul

Se: <https://jfa.no/kursoversikt/>

22.-24. november

Basic endodontics

Sted: Viul

Se: <https://jfa.no/kursoversikt/>

11.-13. desember

Tannmedisin basiskurs hund og katt for dyrepleiere

Sted: Viul

Se: <https://jfa.no/kursoversikt/>

iHarmoni og stress

Lifeline as

iHarmoni understøtter den mentale balanse.

iHarmoni inneholder nevromodulerende næringsstoffer som øker hjernens mestringsevne.

Ved bruk av iHarmoni kan nye situasjoner eller uvanlige påkjenninger bli håndtert mer optimalt.

iHarmoni er ikke vanedannende og har ingen andre uønskede virkninger.

Livsløp, helse og sunnhet i et faglig perspektiv

For mer informasjon om iHarmoni: 22 07 19 40 post@lifeline.no www.lifeline.no

AVFs høstkonferanse 2019

Kursinnhold

Trafikkysregimet er iverksatt for å styre veksten i havbruksnæringen. I første omgang skal ytterligere vekst styres ut fra lakselusnivåer. Kurset søker å belyse mulige supplerende styringsparametere med fokus på helse og dyrevelferd. Videre skal kurset omhandle flere andre aktuelle fiskehelserelaterte temaer fra dagens oppdrettsnæring.

Målsetting

Kommer senere

Målgruppe

Veterinærer og fiskehelsebiologer, samt andre aktører i akvanæringen med interesse for temaet.

Kursledelse og programutvalg

Kristrun Kristthorsdottir, Jostein Mulder Pettersen, Mari Kjønsstad

Foredragsholdere

Kommer senere

Tid

14.-15. oktober 2019

Sted

Scandic Bergen City Hotell

Kursavgift

Kommer senere

Påmeldingsfrist

Tidlig påmeldingsfrist med redusert kursavgift: 5. september

Påmelding

Fortrinnsvis ved bruk av påmeldingsblankett direkte på kursets hjemmeside. Skriftlig til Den norske veterinærforening Pb. 6781 St. Olavs plass, 0130 Oslo E-post: kurs@vetnett.no

FVSs høstkurs 2019

Vann, miljø og helseretta miljøvern. Veterinærens ansvar

Kursinnhold

Kurset gir en oppdatering av viktige faglige spørsmål innen vann- og miljøhygiene med vekt på drikkevann til mennesker og dyr, ferskvann til fisk. Videre behandles sentrale aspekter ved behandling av avløpsvann og slam. I kurset er også en diskusjon om veterinærenes rolle innen dette feltet, særlig samarbeid i kommunene innen miljøretta helsevern. I miljøretta helsevern ligger også de overordnede diskusjoner om hvordan vi er med og organiserer husdyrholdet i Norge i lys av klimaendring og bærekraft.

Målsetting

Vann- og miljøhygiene er område der mange eldre veterinærer hadde god kompetanse mens de var ansatte i kommunalt tilsyn, før Mattilsynet kom i 2004. Fremdeles er dette et viktig felt for veterinærer, og i dette kurset vil du få påfyll av viktig kunnskap for å kunne arbeide innenfor dette feltet på et høyere faglig nivå.

Målgruppe

Veterinærer som jobber eller vil jobbe i offentlig virksomhet (stat/kommune), klinisk praksis eller næringen, herunder akvakultur.

Kursledelse og programutvalg

Eystein Skjerve, Ola M. Lømo, Øyvind Ørmen

Foredragsholdere

Kommer senere

Tid

27.-28. november 2019

Sted

Radisson Blu Hotell, Gardermoen

Kursavgift

Kommer senere

Påmeldingsfrist

Tidlig påmeldingsfrist med reduksjon i kursavgift: 20. oktober

Påmelding

Fortrinnsvis ved bruk av påmeldingsblankett direkte på kursets hjemmeside.

Skriftlig til Den norske veterinærforening Pb. 6781 St. Olavs plass, 0130 Oslo E-post: kurs@vetnett.no

HVFs høstkurs 2019

Rygg- og bakpartsrelaterte haltheter – en klinisk anvendelig tilnærming
Aktuelle infeksjøsye sykdommer i norsk hestepraktis

Kursinnhold

Temaet for kurset dekker høyst relevante fagområder i klinisk hestepraktis.

Det er et stadig økende fokus på rygg- og bakpartsrelaterte haltheter hos sportshester. Kurset vil omhandle utfordringer knyttet til utredningen av slike haltheter, hvordan bruke og tolke diagnostiske modaliteter i klinisk praksis, og gi en oversikt over ny kunnskap og anbefalinger innen behandling av de ulike lidelsene. Det vil være et sterkt klinisk fokus hvor målet er å gi kursdeltagerne nye verktøy de kan bruke i egen praksis, det være seg ambulatorisk eller klinikkbasert hestepraktis.

Det siste året har vi hatt flere tilfeller med alvorlige infeksjonssykdommer i den norske hestepopulasjonen. Det har gitt økt fokus på infeksjøsye lidelser og smittevern. Dette er noe alle hestepraktiserende veterinærer må forholde seg til på daglig basis, og kurset vil sørge for at man er oppdatert på nye utfordringer og tiltakene for smittsomme sykdommer i Norge.

Videre vil det være en News hour med presentasjon av nye klinisk relevante publikasjoner og ny kunnskap innen hestepraktis. Her vil det også være fokus på arbeidet til norske forskningsgrupper i tillegg til internasjonale forskningsresultater.

Målsetting

Kurset har som utgangspunkt at fagstoffet skal være relevant for veterinærer i klinisk hestepraktis. Det vil være foredragsholdere fra inn- og utland med spisskompetanse innen disse fagfeltene, med særlig fokus på klinisk anvendelse.

Målgruppe

Hestepraktiserende veterinærer i ambulatorisk og klinikkbasert hestepraktis. Kurset vil også være meget relevant for kombipraktiserende veterinærer med en viss tyngde av hest i sin praksis. Kurset vil være verdifullt både for nyutdannede og de med lang fartstid i hestepraktis.

Kursledelse og programutvalg

Mette Hansson, Airina Kallmyr, Arian Loshamn

Foredragsholdere

Kommer senere

Tid

22.-23. november 2019

Sted

Clarion Hotell & Congress Oslo Airport, Gardermoen

Kursavgift

Kommer senere

Påmeldingsfrist

Tidlig påmeldingsfrist med redusert kursavgift: 15. oktober

Påmelding

Fortrinnsvis ved bruk av påmeldingsblankett direkte på kursets hjemmeside. Skriftlig til Den norske veterinærforening Pb. 6781 St. Olavs plass, 0130 Oslo E-post: kurs@vetnett.no

PVFs høstkurs 2019

Fødselshjelp på storfe og sau - hva er "lege artis"

Kursinnhold

Kurset tar for seg aktuelle problemstillinger man må kunne forvente å møte i forbindelse med fødsler og fødselshjelp i produksjonsdyrpraktis.

Det vil bli forelest om forskjellige teknikker og utstyr, samt korrekt bruk av hjelpemidler, som for eksempel kalvejeck.

Dessuten vil aktuelle og oppdaterte prosedyrer, herunder anestesi og analgesi, i forbindelse med kirurgi og da særlig keisersnitt bli vektlagt.

Hovedtyngden av kurset omhandler storfe, men vi vil også ta opp problemer som man møter i forbindelse med lamming.

Målsetting

Kursdeltakerne skal bli oppdatert på teknikker og utstyr som kan benyttes ved

fødselshjelp hos drøvtyggere, og lære korrekte anestesi- og analgesiprosedyrer i forbindelse med keisersnitt på sau og storfe.

Målgruppe

Kurset retter seg mot alle veterinærer som jobber med produksjonsdyr, både dem som til daglig kjører produksjonsdyrpraktis, men også dem som kjører praksis kun i forbindelse med deltakelse i den offentlige kliniske vakta. Kurset skal ha et innhold som gjør det interessant både for studenter på sisteåret, nyutdanna kolleger, men også for mer erfarne praktikere.

Kursledelse og programutvalg

Foredragsholdere

Kommer senere

Tid

21. – 22. oktober 2019

Sted

Fellesauditoriet, Adamstuen, Veterinærhøgskolen

Kursavgift

Kommer senere

Påmeldingsfrist

Tidlig påmeldingsfrist med redusert kursavgift: 10. september

Påmelding

Fortrinnsvis ved bruk av påmeldingsblankett direkte på kursets hjemmeside. Skriftlig til Den norske veterinærforening Pb. 6781 St. Olavs plass, 0130 Oslo E-post: kurs@vetnett.no

SVFs høstkurs 2019

Gastroenterologi

Kursinnhold

Kurset vil ta for seg de vanligste medisinske sykdommer i magetarm systemet samt vanlige magetarm parasitter. En grundig gjennomgang av ultralydsfunn ved sykdom i magetarmsystemet vil bli gjennomgått.

Målsetting

Deltagerne skal få en grundig og oppdatert kunnskap om de vanligste sykdommer i magetarmsystemet, hvordan diagnostisere de samt behandling.

Målgruppe

Veterinærer i smådyrpraksis

Programutvalg

Hilde Røssland, Eva Egeberg, Magnus Harjen

Forelesere

- Karen Allenspach, DVM, PhD, Diplomate ECVIM-CA, Professor Veterinary Clinical Sciences, Iowa State University
- Karla Lee, MA VetMB PhD CertSAS DipECVS PGCAP FHEA MRCVS, Associate Professor, Small Animal Surgery, Academic Head, Clinical Investigations Centre, The Royal Veterinary College
- Nina Ottesen, DVM, Førstelektor, Institutt for SportFaMed, Veterinærhøgskolen

Tid

31. okt. -2. nov. 2019

Sted

Clarion hotel & Congress, Oslo Airport, Gardermoen

Kursavgift

Kommer senere

FULLSTENDIG PROGRAM:

Thursday October 31st 2019

0900 - 1000	Ankomst, registrering
1000 - 1015	Åpning av kurset
1015 - 1100	Workup of chronic diarrhea in dogs and cats: Karin Allenspach
1100 - 1145	IBD in dogs- diagnosis: Karin Allenspach
1145 - 1215	Besøk i fagtekniske utstillinger
1215 - 1300	IBD in dogs-treatment: Karin Allenspach
1300 - 1415	Lunsj
1415 - 1500	IBD/GI lymphoma in cats: Karin Allenspach
1500 - 1530	Besøk i fagtekniske utstillinger
1530 - 1615	Work up and treatment of acute diarrhea in dogs and cats: Karin Allenspach
1615 - 1700	Indications of antibiotics in diarrhea cases : Karin Allenspach
1830 -	Pecha Kucha og sosiale aktiviteter og servering i utstillingsområdet

Friday November 1st 2019

0830 - 0915	Workup of icterus in dogs and cats: Karin Allenspach
0915 - 1000	Cholangiohepatitis in cats: Karin Allenspach
1000 - 1030	Besøk i fagtekniske utstillinger
1030 - 1115	Pancreatitis in dogs and cats: Karin Allenspach
1115 - 1145	Besøk i fagtekniske utstillinger
1145 - 1230	PLE Karin Allenspach
1230 - 1345	Lunsj
1345 - 1430	Gastrointestinal parasites clinical signs and relevans including Giardia, TriTricomonas etc : Karin Allenspach
1430 - 1515	Cases : Karin Allenspach
1530 - 1600	Besøk i fagtekniske utstillinger
1600 - 1645	Aktuelt foredrag
1645 - 1800	Årsmøte
1930 -	Festmiddag

Saturday November 2nd 2019

	Endoscopy	Surgery
0915 - 1000	Upper GI endoscopy: Karin Allenspach	Exploratory laparotomy: make it more than just letting the demons out. – A complete review of exploratory laparotomy and surgical biopsies Karla Lee
1000 - 1030	Besøk i fagtekniske utstillinger	
1030 - 1115	Lower GI endoscopy: Karin Allenspach	Surgical management of cases of persistent vomiting and regurgitation. Karla Lee
1115 - 1145	Besøk i fagtekniske utstillinger	
1145 - 1230	Case discussions: Karin Allenspach	Saturday night on call... alone with a gastric dilatation and volvulus. Karla Lee
1230 - 1345	Lunsj	
1345 - 1430	Ultralyd av ventrikkle, tarm og pancreas inkludert kasus; Nina Ottesen	What are we going to find? Cases of intestinal obstruction. Karla Lee
1430 - 1515	Ultralyd av ventrikkle, tarm og pancreas inkludert kasus; Nina Ottesen	Jaundice: a medical or surgical disease? Karla Lee
1515 - 1545	Besøk i fagtekniske utstillinger	
1545 - 1630	Ultralyd av ventrikkle, tarm og pancreas inkludert kasus; Nina Ottesen	Help! All I can see is blood. Karla Lee

Kollegahjelpen

Befinner du deg i en vanskelig situasjon og trenger noen å snakke med? Kollegahjelpen består av fem frivillige som stiller opp som samtalepartnere enten det gjelder sykdom, dødsfall, kollegiale problemer eller der det er opprettet tilsynssak.

Kollegahjelpen er i regi av Den norske veterinærforening.

Kristine Marie Hestetun
Telefon: 926 64 475

Toralf Bernt Metveit
Telefon: 419 28 490

Ursula Schopf
Telefon: 915 47 279

Katarina Jybe Skivik
Telefon: 452 29 967

Anne-Barbro Warhuus Vatle
Telefon: 950 83 150

Faglige medarbeidere i Norsk veterinærtidsskrift

- Professor Stein Istre Thoresen er Veterinærmedisinsk redaktør og er ansvarlig for fagaktuelle om smådyr. Han er professor og seksjonsleder for klinisk patologi og laboratoriesjef for Sentrallaboratoriet ved Institutt for basalfag og akvamedisin ved NMBU Veterinærhøgskolen.
- Professor Trygve T. Poppe er ansvarlig for fagaktuelle om fisk. Han er ansatt ved Pharmaq Analytiq i Oslo og arbeider med sykdomsoppklaring hos fisk.
- Forsker Tormod Mørk er ansvarlig for fagaktuelle om produksjonsdyr, samt spalten Aktuelle diagnoser. Han er ansatt ved seksjon for sykdomsforebygging og dyrevelferd ved Veterinærinstituttet.
- Yngvild Wasteson er ansvarlig for fagartikler og for fagaktuelle om mattrygghet. Hun er professor ved Seksjon for mattrygghet og faglig leder for veterinær- og dyrepleierutdanningene, NMBU Veterinærhøgskolen.
- Carl Fredrik Ihler er ansvarlig for fagaktuelle om hest. Han er førsteamanuensis ved Institutt for sports- og familiedyrmedisin ved NMBU Veterinærhøgskolen.

Den norske veterinærforening

Postadresse:

Den norske veterinærforening
Pb. 6781 St. Olavs pl.
0130 OSLO

Tlf. 22 99 46 00 (sentralbord)
Faks 22 99 46 01

E-post til Den norske veterinærforening dnv@vetnett.no
E-post til Norsk veterinærtidsskrift nvt@vetnett.no
E-post kurspåmelding kurs@vetnett.no

Kontortid:

15.9-14.5. 08.00-15.45
15.5.-14.9. 08.00-15.00
Telefontid fra kl. 9.00

Besøksadresse:

Keyzers gt. 5
0165 OSLO

Bankgiro:

8601 56 02327

President

Torill Moseng
Mobil: 930 93 064
tm@vetnett.no

Visepresident

Bjørnar W. Jakobsen
Mobil: 402 22 224
bjwja@mattilsynet.no

Sentralstyremedlemmer

David Persson
Mobil: 474 85 908
david.persson@nmbu.no

Trine Marhaug
Mobil: 907 49 808
trine.marhaug@gmail.com

Harald Holm
Mobil: 952 32 535
harald.holm@animalia.no

Sekretariatet

Marie Modal

Generalsekretær
Mobil: 901 66 216
mm@vetnett.no

Mette Rød Fredriksen

Juridisk rådgiver
Mobil: 911 93 050
mrf@vetnett.no

Ellef Blakstad

Fagsjef
Mobil: 922 80 315
eb@vetnett.no

Steinar Tessem

Redaktør
Mobil: 400 42 614
st@vetnett.no

Solveig Magnusson

Økonomisjef
Mobil: 938 39 261
sem@vetnett.no

Mona Pettersen

Redaksjonssekretær
Mobil: 905 77 619
mp@vetnett.no

Aina Skaug Nilsen

Kurskoordinator
Mobil: 992 61 589
asn@vetnett.no

Kristine Fossen

Økonomimedarbeider
Mobil: 932 22 337
kf@vetnett.no

Christian Tengs

Organisasjons- og forhandlingssjef
Mobil: 469 28 595
ct@vetnett.no

Frauke Becher

Kommunikasjonsrådgiver
Mobil: 472 84 325
fb@vetnett.no

Eli Hendrickson

Fagveterinær
Mobil: 993 89 385
eh@vetnett.no

Rita Ramberg

Organisasjonssekretær
Mobil: 940 24 653
rr@vetnett.no

Den norske veterinærforening
Returadresse: Postboks 6781, St. Olavs plass, 0130 Oslo

PRIORITY

“IF THIS FACE
DOESN'T CONVINCE YOU
SOMETHING'S
WRONG,
I DON'T KNOW
WHAT WILL.”

Pets can't talk to you about their kidneys.

Catalyst[®] SDMA can.

Exclusively on Catalyst One[®]
and Catalyst Dx[®] chemistry analysers

© 2018 IDEXX Laboratories, Inc. All rights reserved. • 1801082-0518-NO • All ®/TM marks are owned by IDEXX Laboratories, Inc. or its affiliates in the United States and/or other countries. The IDEXX Privacy Policy is available at idexx.com.

Learn more at www.idexx.no

Complete Solutions

IDEXX
LABORATORIES